



Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

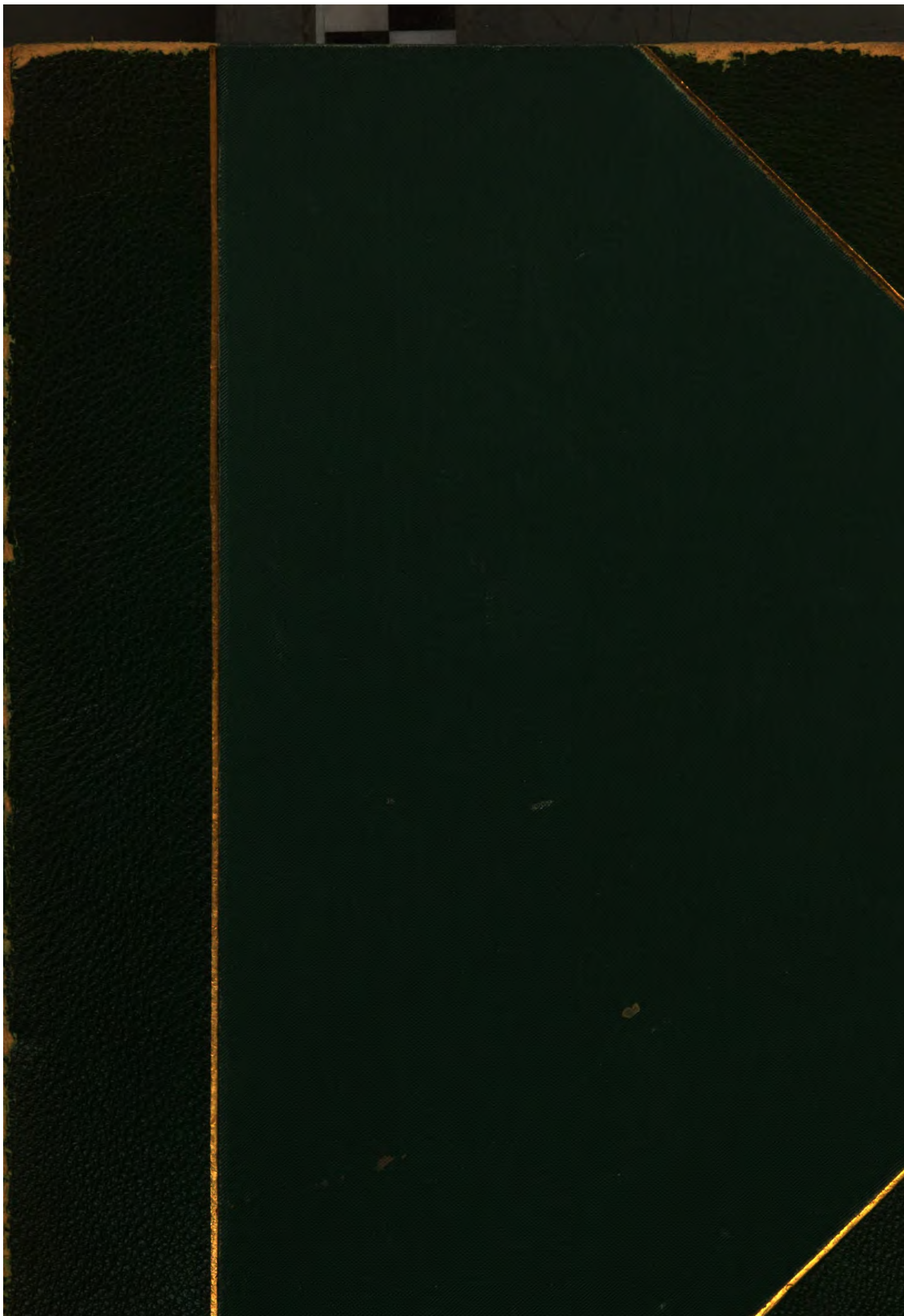
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>



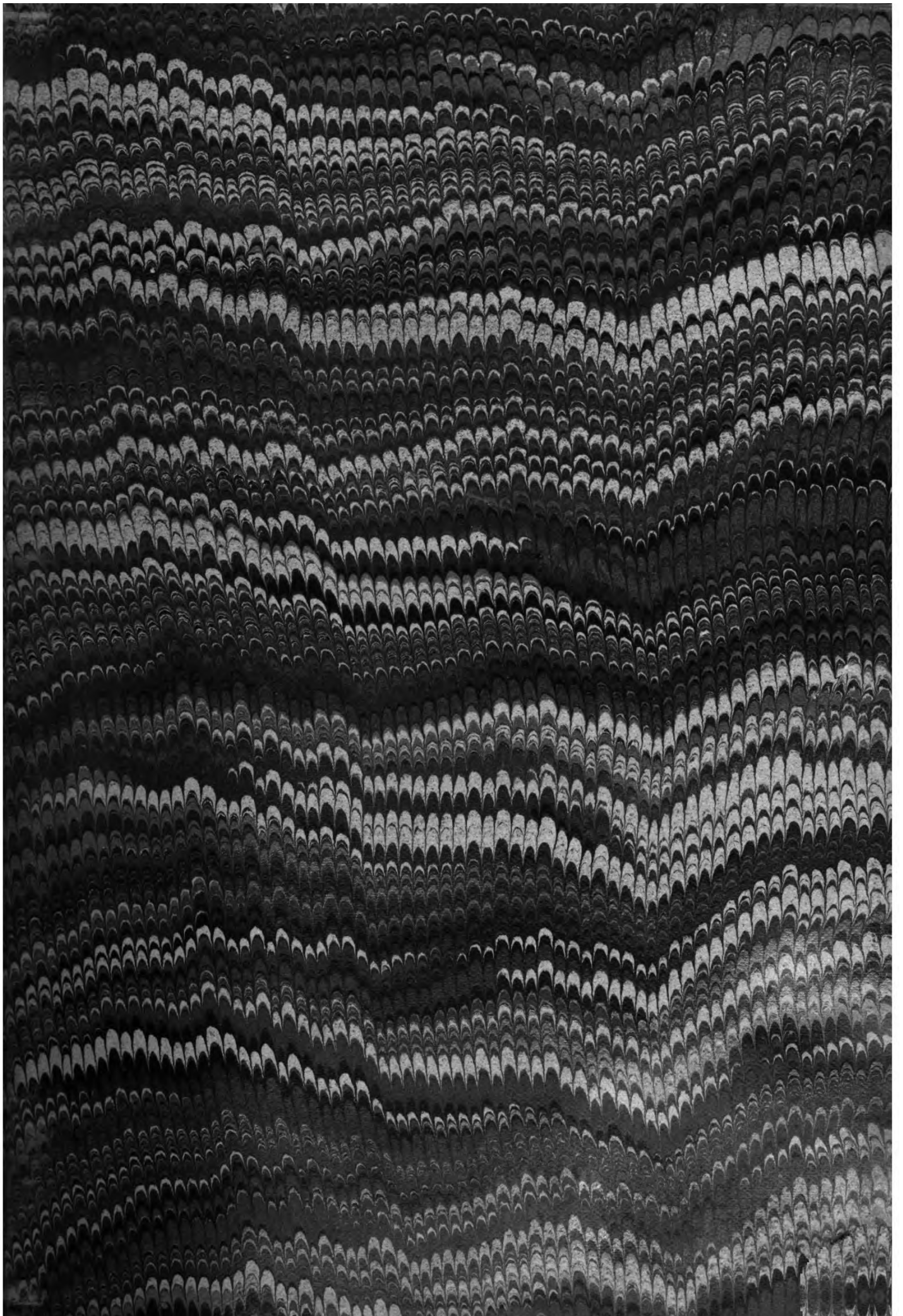
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.



✓ ~~269c-28a-29.~~
~~283 f 5.~~



SWE 6 D STR 42



F A D R E N.

F A D R E N.



SORGESPEL

AF

AUGUST STRINDBERG.



HELSINGBORG
H. ÖSTERLING & C:IS BOKTRYCKERI,
1887.



ROLER:

RYTTMÄSTARN.

LAURA, Hans Hustru.

BERTHA, Deras Dotter.

DOKTOR ÖSTERMARK.

PASTORN.

AMMAN.

NÖJD.

KALFAKTORN.

Första Akten.

Ett hvardagsrum hos Ryttmästarn. Dörr i fonden åt höger. Midt på golvet stort, rundt bord med tidningar och tidskrifter. Till höger en skinnsöffa och bord. I högra hörnet en tapetdörr. Venster chifonier med pendyl; dörr till våningen. Vapen på väggarne: gevär och jagtväskor. Klädhängare vid dörren med uniformsrockar. På stora bordet brinner en lampa.

FÖRSTA SCENEN.

RYTTMÄSTARN och PASTORN (i skinnsoffan).

(Ryttmästarn i släpuniform och ridstöflar med sporrar. Pastorn svartklädd, med vit halsduk, utan prestkragar; röker pipa).

RYTTMÄSTARN (ringer).

KALFAKTORN.

Hvad befaller herr Ryttmästarn?

RYTTMÄSTARN.

Är Nöjd derute?

KALFAKTORN.

Nöjd väntar på order i köket

RYTTMÄSTARN.

Är han i köket igen! Släpp in honom genast!

KALFAKTORN.

Skall ske herr Ryttmästare. (Går.)

FADREN.

PASTORN.

Hvad har du nu för spektakel?

RYTTMÄSTARN.

Åh den lymmeln har varit sta igen med pigan. Den är alldeles förbannad den karlen!

PASTORN.

Är det Nöjden? Han var ju framme i förrårs också!

RYTTMÄSTARN.

Ja, du minns det! Men vill du inte vara snäll och säga honom några vänliga ord, så kanske det tar bättre. Jag har svurit öfver honom och jag har klått honom också, men det biter inte.

PASTORN.

Nå, så vill du jag ska läsa öfver honom. Hvad tror du Guds ord tar på en kavallerist.

RYTTMÄSTARN.

Ja, svåger, inte biter det på mig, det vet du . . .

PASTORN.

Det vet jag nog!

RYTTMÄSTARN.

Men på honom! Försök i alla fall.

ANDRA SCENEN.

DE FÖRRE. NÖJD.

RYTTMÄSTARN.

Hvad har du nu gjort, Nöjd?

NÖJD.

Gud bevare herr Ryttmästarn, det kan jag inte säga, när Pastorn är inne.

PASTORN.

Genera dig inte du, min gosse!

RYTTMÄSTARN.

Bekänn nu, annars vet du hur det går.

NÖJD.

Jo, se, det var så, att vi va på dans hos Gabriel, och så, och så sa Ludvig . . .

RYTTMÄSTARN.

Hvad har Ludvig med den saken att göra? Håll dig till sanningen.

NÖJD.

Jo, och så sa Emma att vi skulle gå till logen.

RYTTMÄSTARN.

Jaså, det var kanske Emma som förledde dig?

NÖJD.

Ja, inte var det långt ifrån. Och det ska jag säga, att om inte flickan vill, så blir det ingenting af.

RYTTMÄSTARN.

Kort och godt: är du far till barnet eller inte?

NÖJD.

Hur ska en kunna veta det?

RYTTMÄSTARN.

Hvad för slag? Kan du inte veta det?

NÖJD.

Nej si det kan en då aldrig veta.

RYTTMÄSTARN.

Var du inte ensam då?

NÖJD.

Jo den gången, men inte kan en veta om en är ensam för det?

RYTTMÄSTARN.

Vill du skylla på Ludvig då? Är det din mening?

NÖJD.

Det är inte godt att veta hvem en ska skylla på.

RYTTMÄSTARN.

Ja, men du har sagt åt Emma att du vill gifta dig med henne.

NÖJD.

Ja, se det får en alltid lof att säga . . .

RYTTMÄSTARN [till Pastorn).

Det är ju förfärligt!

PASTORN.

Gamla historier det der! Men hör du Nöjd, du ska väl ändå vara så karl att du vet om du är fadren?

NÖJD.

Ja, nog var jag sta, men det vet väl Pastorn med sig sjelf, att det inte behöfver bli något för det!

PASTORN.

Hör du min gosse, det är fråga om dig nu! Och du vill väl inte lemna flickan ensam med barnet! Att gifta dig kan väl inte bli tvång, men du ska ta hand om barnet! Det ska du!

NÖJD.

Ja, men då ska Ludvig vara med.

RYTTMÄSTARN.

Då får saken gå till tinget. Jag kan inte reda i det här, och det roar mig verkligen inte heller. Se så, marsch!

PASTORN.

Nöjd! Ett ord! Hm! Tycker du inte att det är ohederligt att lemna en flicka så der på bar backe med ett barn? Tycker du inte det? Hva! Anser du inte att ett sådant handlingssätt . . . hm, hm! . . .

NÖJD.

Jo, se om jag visste att jag vore far till barnet, men se det kan en aldrig veta, Herr Pastorn. Och gå hela sitt lif och släpa för andras barn är inte roligt! Det kan ju Herr Pastorn, och Herr Ryttmästaren förstå sjelfva!

RYTTMÄSTARN.

Marsch!

NÖJD.

Gud bevare Herr Ryttmästaren! (Går).

RYTTMÄSTARN.

Men gå inte i köket nu din lymmel!

TREDJE SCENEN.

RYTTMÄSTARN och PASTORN.

RYTTMÄSTARN.

Nå hvarför trumfa du inte på honom!

PASTORN.

Hvad för något? Gaf jag honom inte?

RYTTMÄSTARN.

Äh, du satt bara och muttra för dig sjelf!

PASTORN.

Upprigtigt sagdt, så vet jag inte hvad jag ska säga. Det är synd om flickan, ja; det är synd om pojken, ja. För, tänk om han inte vore fadren! Flickan kan amma in barnet fyra månader på barnhuset, så är barnet försörjdt för allan tid, men pojken kan inte amma han. Flickan får en bra plats efteråt i något bättre hus, men pojkens framtid kan vara förstörd, om han får afsked från regimentet.

RYTTMÄSTARN.

Ja min själ jag ville vara i härads höfdingens kläder och dömma i det här målet. Pojken är nog inte så oskyldig, det kan man inte veta, men ett kan man veta: och det är att flickan är skyldig, om nu det skall vara någon skuld.

PASTORN.

Ja, ja! Jag dömer ingen! Men hvad var det

vi talade om, när den här välsignade historien kom emellan. Det var om Bertha och konfirmationen, så var det?

RYTTMÄSTARN.

Ja det var väl icke så egentligen om konfirmationen, utan om hela hennes uppfostran. Här är huset fullt med qvinnor, som alla vilja uppfostra mitt barn. Svärmor vill göra henne till spiritist; Laura vill ha henne till artist; guvernanten vill göra henne till metodist; gamla Margret vill ha henne till baptist; och pigorna, till frälsningsarmén. Det går naturligtvis inte an att lappa ihop en själ på det sättet, helst jag som eger första rätten att leda hennes naturell, oupphörligt motarbetas i mina bemödanden. Jag måste därför ha ut henne ur detta hem.

PASTORN.

Du har för mycket qvinnor, som regera i ditt hus.

RYTTMÄSTARN.

Ja, har jag inte det! Det är som att gå in i buren till tigrarna, och höll jag inte mina jern röda under näsan på dem, så skulle de rifva ner mig hvilken stund som helst! Ja du skrattar du, din skälm. Det var inte nog att jag tog din syster till hustru, utan du narrade också på mig din gamla styfmor.

PASTORN.

Nå herre Gud, man ska inte ha styfmödrar i sitt hus.

RYTTMÄSTARN.

Nej, men svärmödrar tycker du är bättre att ha i rum, hos andra nemligen.

PASTORN.

Ja ja, hvar och en har fått sin lott här i lifvet.

RYTTMÄSTARN.

Ja, men jag har bestämdt fått för mycket. Jag har ju min gamla amma också, som behandlar mig som om jag skulle bära haklapp ännu. Hon är mycket snäll, gubevars, men hon hör inte hit!

PASTORN.

Du ska hålla reda på qvinfolkena, svåger; du låter dem regera alldeles för mycket.

RYTTMÄSTARN.

Hör du, min bror, vill du upplysa mig om hur det går till att hålla reda på fruntimmer.

PASTORN.

Strängt taget, så var Laura, det är min egen syster, men hon var allt litet krånglig.

RYTTMÄSTARN.

Laura har nog sina sidor, men med henne är det icke så farligt.

PASTORN.

Åh, sjung ut du, jag känner henne.

RYTTMÄSTARN.

Hon har fått en romantisk uppfostran och har lite svårt att finna sig, men hon är i alla fall min hustru . . .

PASTORN.

Och därför att hon är din hustru, så är hon den bästa. Nej, du svåger, det är allt hon som klämmer efter dig mest.

RYTTMÄSTARN.

Emellertid, så, nu är det på tok med hela

huset. Laura vill inte släppa Bertha ifrån sig, och jag kan inte låta henne stanna i detta dårhus!

PASTORN.

Såå, Laura vill inte; ja vet du, då fruktar jag något svårt. När hon var barn, brukade hon ligga som en död, ända tills hon fick sin vilja fram, och när hon fått hvad hon velat, lemnade hon det tillbaka, om det var en sak, med den förklaringen, att det icke var saken hon ville, utan att få sin vilja fram.

RYTTMÄSTARN.

Jaså hon var så då redan. Hm! Hon har verkligen sådana passioner ibland, att jag är rädd för henne och tror att hon är sjuk.

PASTORN.

Men hvad är det nu du vill med Bertha, som är så oförsonligt? Kan man inte jemka?

RYTTMÄSTARN.

Du må inte tro att jag vill göra henne till något underbarn eller någon afbild af mig sjelf. Jag vill icke vara kopplare åt min dotter och uppföda henne uteslutande till äktenskap, ty blir hon gående ogift, så får hon bittra dagar. Men jag vill å andra sidan inte leda henne in på en manlig bana, som tar lång utbildningstid och hvars förarbete kan vara alldeles bortkastadt, i den händelse att hon skulle vilja gifta sig.

PASTORN.

Hur vill du då?

RYTTMÄSTARN.

Jag vill att hon skall bli lärarinna. Förblir

hon ogift så försörjer hon sig och har inte tyngre än de stackars lärarne, som skola dela sin lön med familj. Gifter hon sig, så kan hon anyända sina kunskaper på sina barns uppfostran. Är det rätt tänkt?

PASTORN.

Det är rätt! Men har hon å andra sidan visat sådana anlag för målning att det vore våld på naturen att undertrycka dem?

RYTTMÄSTARN.

Nej! Jag har visat hennes prof för en framstående målare, och han säger att det bara är sådant, som man kan lära sig i skolorna. Men så kommer det en ung glop hit i somras, som förstod saken bättre, och säger att det var kolossala anlag, och dermed var saken afgjord till Lauras förmån.

PASTORN.

Var han kär i flickan?

RYTTMÄSTARN.

Det tar jag för alldeles gifvet!

PASTORN.

Gud vare med dig då min gosse, för då ser jag ingen hjälp. Men det här är tråkigt, och Laura har parti naturligtvis . . . derinne.

RYTTMÄSTARN.

Jo, det kan du lita på! Det står redan i ljusan låga hela huset, och oss emellan, det är inte någon precis så nobel strid det förs från det hållet.

PASTORN [reser sig].

Tror du inte jag känner till det?

RYTTMÄSTARN.

Du också?

PASTORN.

Också?

RYTTMÄSTARN.

Men det värsta är, att det förefaller mig som om Berthas bana, derinne, bestämdes af några hatfulla motiv. De kasta ord om att mannen skall få se, att qvinnan kan det och kan det. Det är mannen och qvinnan mot hvarandra oupphörligt, hela dan. — Ska du gå nu? Nej stanna nu till qvällen. Jag har visst inte något att bjuda på, men i alla fall; du vet att jag väntar nya doktorn hit. Har du sett honom?

PASTORN.

Jag såg en skymt af honom när jag for förbi. Han såg hygglig och reel ut.

RYTTMÄSTARN.

Såå, det var godt. Tror du det kan bli en bundsförvandt åt mig?

PASTORN.

Hvem vet? Det beror på huru mycket han varit med qvinnor.

RYTTMÄSTARN.

Nej, men vill du inte stanna?

PASTORN.

Nej tack, kära du, jag har lofvat komma hem till qvällen, och gumman blir så orolig, om jag dröjer.

Fadren.

RYTTMÄSTARN.

Orolig? Ond ska du säga! Nå som du vill. Får jag hjälpa dig med pelsen.

PASTORN.

Det är visst mycket kallt i qväll. Tack ska du ha. Du ska sköta din helsa, Adolf, du ser så nervös ut!

RYTTMÄSTARN.

Ser jag nervös ut?

PASTORN.

Jaa, du är inte riktigt frisk?

RYTTMÄSTARN.

Har Laura inbillat dig det? Mig har hon nu i tjugo år behandlat som döds kandidat.

PASTORN.

Laura? Nej, men, men du gör mig orolig. Sköt om dig! Det är mitt råd! Adjö, min gubbe lilla; men var det inte konfirmationen du ville tala om?

RYTTMÄSTARN.

Inte alls! Jag försäkrar dig att den saken får gå sin gilla gång på det officiella samvetets räkning, för jag är hvarken något sanningsvittne eller någon martyr. Det ha vi lagt bakom oss. Adjö med dig! Helsa så mycket!

PASTORN.

Adjö min bror. Helsa Laura!

FJERDE SCENEN.

RYTTMÄSTARN, sedan LAURA.

RYTTMÄSTARN (öppnar chiffoniern och sätter sig vid klaffen att räkna).

Trettiofyra — nio, fyrtiotre — sju, åtta, femtiosex.

LAURA (in från våningen).

Vill du vara så god . . .

RYTTMÄSTARN.

Straxt! — Sextiosex, sjuttioen, åttiofyra, åttio-
nio, nittiotvå, hundra. Hvad var det?

LAURA.

Kanske jag stör.

RYTTMÄSTARN.

Inte alls! Hushållspengarne kan jag tro?

LAURA.

Ja, hushållspengarne.

RYTTMÄSTARN.

Lägg räkningarne der, ska jag gå igenom dem.

LAURA.

Räkningarna?

RYTTMÄSTARN.

Ja!

LAURA.

Ska det nu vara räkningar?

RYTTMÄSTARN.

Naturligtvis ska det vara räkningar. Husets ställning är osäker, och i händelse af uppgörelse, måste det finnas räkningar, annars kan man bli straffad som vårdslös gäldenär.

LAURA.

Om husets ställning är dålig, så är det icke mitt fel.

RYTTMÄSTARN.

Det är just hvad som skall utrönas genom räkningarne.

LAURA.

Om arrendatorn icke betalar, så är det inte mitt fel.

RYTTMÄSTARN.

Hvem rekommenderade arrendatorn på det varmaste? Du! Hvarför rekommenderade du en — låt oss säga — slarf?

LAURA.

Hvarför tog du den slarfven då?

RYTTMÄSTARN.

Derför att jag inte fick äta i ro, inte sofva i ro, inte arbeta i ro, förrän ni fått honom hit. Du ville ha honom, derför att din bror ville bli af med honom, svärmor ville ha honom, derför att jag inte ville ha honom, guvernanten ville ha honom, derför att han var läsare, och gamla Margret, derför att hon känt hans mormor ifrån barndomen. Derför blef han antagen; och hade jag inte tagit honom sutte jag nu på dårhus eller låge jag i familjegrafven. Emellertid, här äro hushållspengarne, och nålpengegarne. Räkningarne kan jag få sedan.

LAURA (niger).

Tack så mycket! — Håller du också räkning på hvad du ger ut utom för hushållet?

RYTTMÄSTARN.

Det rör inte dig.

LAURA.

Nej det är sant, lika litet som mitt barns uppfostran får röra mig. Ha herrarne fattat sitt beslut nu efter aftonens plenum?

RYTTMÄSTARN.

Jag hade redan förut fattat mitt beslut, och jag hade därför endast att meddela det åt den enda vän jag och familjen eger tillsammans. Bertha skall inackorderas i stan och reser om fjorton dagar.

LAURA.

Hos hvem skall hon inackorderas om jag får fråga?

RYTTMÄSTARN.

Hos auditören Säfberg.

LAURA.

Den fritänkarn!

RYTTMÄSTARN.

Barnen skola uppfostras i fadrens bekännelse, enligt gällande lag.

LAURA.

Och modren har ingenting att bestämma i den frågan.

RYTTMÄSTARN.

Ingenting alls! Hon har sålt sin förstfödslo-
rätt i laga köp, och afträdt sina rättigheter mot att
mannen drager försorg om henne och hennes barn.

LAURA.

Alltså ingen rätt öfver sitt barn?

RYTTMÄSTARN.

Nej ingen alls! Har man sålt en vara en
gång, så lär man icke få igen den och ändå be-
hålla pengarne.

LAURA.

Men om både fadren och modren skulle till-
sammans besluta . . .

RYTTMÄSTARN.

Hur skulle det då gå. Jag vill att hon bor
i stan, du vill att hon bor hemma. Aritmetiska
mediet blef att hon stannade på jernvägsstation,
midt emellan staden och hemmet. Detta är en
fråga som icke kan lösas! Ser du!

LAURA.

Då måste den brytas! — Hvad ville Nöjd här?

RYTTMÄSTARN.

Det är min yrkeshemlighet!

LAURA.

Som hela köket känner.

RYTTMÄSTARN.

Godt, då bör du känna den!

LAURA.

Jag känner den också.

RYTTMÄSTARN.

Och har domen redan färdig?

LAURA.

Den är skrifven i lagen!

RYTTMÄSTARN.

Det står icke i lagen hvem som är barnets fader.

LAURA.

Nej, men det brukar man kunna veta.

RYTTMÄSTARN.

Klokt folk påstår att sådant kan man aldrig veta.

LAURA.

Det var märkvärdigt! Kan man inte veta hvem som är fadren till ett barn?

RYTTMÄSTARN.

Nej, det påstås!

LAURA.

Det var märkvärdigt! Hur kan fadren då ha sådana rättigheter öfver hennes barn?

RYTTMÄSTARN.

Han har det endast i det fall han åtager sig skyldigheterna, eller ålägges skyldigheterna. Och i äktenskapet fins ju inga tvifvel om faderskapet.

FADREN.

LAURA.

Fins det inga tvifvel?

RYTTMÄSTARN.

Nej, jag hoppas det!

LAURA.

Nå, i de fall hustrun varit otrogen?

RYTTMÄSTARN.

Något sådant fall föreligger inte här! Har du något vidare att fråga om!

LAURA.

Inte alls!

RYTTMÄSTARN.

Då går jag upp på mitt rum, och du kan vara god underrätta mig när doktorn kommer.
(Stänger chiffonieren och reser sig.)

LAURA.

Det skall ske!

RYTTMÄSTARN (går genom tapetdörren till höger).

Så fort han kommer, för jag vill inte vara oartig mot honom. Du förstår! (Går.)

LAURA.

Jag förstår!

FEMTE SCENEN.

LAURA (ensam; betraktar sedlarne hon håller i handen.)

SVÄRMODRENS RÖST (inifrån).

Laura!

LAURA.

Ja!

SVÄRMODRENS RÖST.

Ar mitt té färdigt?

LAURA (i dörren till våningen).

Det ska strax komma!

LAURA (går mot utgångsdörren i fonden, då Kalfaktorn öppnar och anmäler: - Doktor Östermark.)

DOKTORN.

Min fru!

LAURA (går emot och räcker honom handen).

Välkommen herr doktor! Hjertligt välkommen till oss. Ryttmästarn är ute, men han kommer strax igen.

DOKTORN.

Jag ber om ursäkt att jag kommer så sent, men jag har redan varit ute på besök.

LAURA.

Var så god och sitt ner! Var så god! —

DOKTORN.

Jag tackar min fru.

LAURA.

Ja det är rätt sjukligt här på orten för tillfället, men jag hoppas Ni skall trifvas ändå, och för oss, som sitta i ensamheten på landet, är det af stor vikt att finna en läkare som intresserar sig för sina klienter; och om Er, doktor, har jag hört

så mycket godt, att jag hoppas det bästa förhållande skall råda oss emellan.

DOKTORN.

Ni är alltför nådig min fru, men jag hoppas å andra sidan för Er skull att mina besök icke skola bli alltför ofta af behovet påkallade. Er familj är ju i allmänhet frisk och . . .

LAURA.

Ja några akuta sjukdomar ha vi dess bättre icke haft, men det är ändå icke allt som det bör vara.

DOKTORN.

Inte det?

LAURA.

Det är gunås icke så bra, som vi skulle önska det.

DOKTORN.

Åh! Ni skrämmar mig!

LAURA.

Det fins förhållanden i en familj, som man tvingas af heder och samvete att fördölja för hela världen . . .

DOKTORN.

Utom för läkaren.

LAURA.

Det är därför min smärtsamma pligt att från första ögonblicket säga Er hela sanningen.

DOKTORN.

Kan vi inte uppskjuta detta samtal tills jag haft den äran bli förestäld för ryttmästarn?

LAURA.

Nej! Ni måste höra mig först innan Ni ser honom.

DOKTORN.

Det handlar sålunda om honom?

LAURA.

Om honom, min stackars älskade man.

DOKTORN.

Ni gör mig orolig min fru, och jag deltar i Er olycka, tro mig!

LAURA (tar upp näsduken).

Min man är själssjuk. Nu vet Ni allt, och nu får Ni döma sjelf sedan.

DOKTORN.

Hvad säger Ni! Jag har med beundran läst ryttmästarens förträffliga afhandlingar i mineralogi och jag har alltid funnit en klar och stark intelligens.

LAURA.

Verkligen? Det gläder mig om vi alla hans anhöriga skulle ha mistagit oss.

DOKTORN.

Men nu kan det inträffa att hans själslif är stördt på andra områden. Berätta!

LAURA.

Det är det vi frukta också! Ser ni, han har emellanåt de mest bizarra idéer, som han ju såsom lärd kunde få ha för sig, om de icke inverkade störande på hela hans familjs bestånd. Så till exempel har han en vurm att köpa allt möjligt.

DOKTORN.

Det är betänkligt; men hvad köper han?

LAURA.

Hela kistor med böcker, som han aldrig läser.

DOKTORN.

Nå, att en lärd köper böcker är ännu icke så farligt.

LAURA.

Ni tror inte hvad jag säger?

DOKTORN.

Jo, min fru, jag är öfvertygad att Ni tror hvad Ni säger.

LAURA.

Men är detta rimligt att en människa kan i ett mikroskop se hvad som händer på en annan planet?

DOKTORN.

Säger han att han kan det?

LAURA.

Ja det säger han.

DOKTORN.

I ett mikroskop?

LAURA.

I ett mikroskop! Ja!

DOKTOR N.

Detta är betänkligt, om det är så!

LAURA.

Om det är så! Ni har då intet förtroende till mig, herr doktor, och jag sitter här och inviger Er i familjens hemlighet . . .

DOKTOR N.

Se så, min fru, ert förtroende hedrar mig, men jag måste som läkare undersöka, pröfva innan jag dömer. Har ryttmästarn visat några symptom till nyckfullhet i lynnet, ostadighet i viljan?

LAURA.

Om han har det? Vi ha varit gifta i tjugo år och han har ännu aldrig fattat ett beslut, utan att öfverge det.

DOKTOR N.

Är han halsstarrig?

LAURA.

Han skall alltid ha sin vilja igenom, men när han fått råda, släpper han af alltsammans och ber mig besluta.

DOKTOR N.

Detta är betänkligt och fordrar stark observation. Det är viljan, ser Ni, min fru, som är själens ryggrad; blir den sårad, så faller själen sönder.

LAURA.

Och Gud skall veta att jag fått lära mig gå hans önskningar till mötes under dessa långa pröfvår. Åh, om Ni visste hvilket lif jag genomkämpat vid hans sida, om Ni visste!

DOKTORN.

Min fru, Er olycka rör mig djupt, och jag lofvar Er att se till hvad som kan göras. Jag beklagar Er af hela mitt hjerta och ber Er lita på mig oinskränkt. Men efter hvad jag hört, skall jag be Er om en sak. Undvik att väcka några tankar med starkt intryck hos den sjuke, ty i en mjuk hjerna utvecklas de hastigt och bli lätt monomanier eller fixa idéer. Förstår Ni?

LAURA.

Alltså undvika att väcka hans misstänksamhet!

DOKTORN.

Alldeles så! Ty en sjuk kan man inbilla hvad som helst, just därför att han är mottaglig för allt.

LAURA.

Så! Då förstår jag! Ja! — Ja!

LAURA. (Det ringer inifrån våningen).

Förlåt, min mor har något att säga mig. Ett ögonblick . . . Se der är Adolf . . .

SJETTE SCENEN.

DOKTORN. RYTTMÄSTARN. (Från tapetdörren).

RYTTMÄSTARN.

Ah, Ni är redan här, herr doktor! Hjertligt välkommen till oss!

DOKTORN.

Herr ryttmästarn! Det är högst angenämt för mig att göra en så berömd vetenskapsmans bekantskap.

RYTTMÄSTARN.

Åh, jag ber. Min tjänstgöring tillåter mig inte några djupare forskningar, men jag tror mig ändå vara en upptäckt på spåren.

DOKTORN.

Så!

RYTTMÄSTARN.

Ser Ni jag har underkastat meteorstenar spektralanalys och jag har funnit kol, spår af organiskt lif! Hvad säger Ni om det?

DOKTORN.

Kan Ni se det i mikroskopet?

RYTTMÄSTARN.

Nej i spektroskopet för tusan!

DOKTORN.

Spektroskopet! Förlåt! Nå då kan Ni snart säga oss hvad som händer på Jupiter!

RYTTMÄSTARN.

Inte hvad som händer, utan hvad som händt. Bara den välsignade bokhandlaren i Paris skickade mig böckerna, men jag tror att alla verdens bokhandlare ha sammansvurit sig. Tänk Er att på två månar har inte en enda svarat på requisitioner, bref eller ovettiga telegram! Jag blir galen af det här, och jag kan inte begripa hur det hänger ihop!

DOKTORN.

Åh, det är väl vanligt slarf, och Ni ska inte ta saken så häftigt.

RYTTMÄSTARN.

Nå, men för fanken, jag kan inte få min afhandling färdig i tid, och jag vet att man i Berlin arbetar med samma sak. Men det var nu inte det vi skulle tala om! Det var om Er. Vill Ni bo här, så ha vi en liten våning i flygeln, eller vill Ni bo på gamla bostället?

DOKTORN.

Alldeles som Ni vill.

RYTTMÄSTARN.

Nej som Ni vill! Säg nu!

DOKTORN.

Det får ryttmästarn bestämma!

RYTTMÄSTARN.

Nej jag bestämmer ingenting. Det är Ni som ska säga hur Ni vill. Jag vill ingenting. Ingenting alls!

DOKTORN.

Nej, men jag kan inte bestämma . . .

RYTTMÄSTARN.

I Jesu namn svara då, herre, hur Ni vill ha det. Jag har ingen vilja i det här fallet, ingen mening, ingen önskan! Är Ni en sådan mes, att Ni inte vet hvad Ni vill! Svara, eller jag blir ond!

DOKTORN.

Efter det beror på mig så bor jag här!

RYTTMÄSTARN.

Godt! Tack ska Ni ha! — Åh! — Ursäkta mig, doktor, men det fins ingenting som plågar mig så som att höra människor säga att någonting är likgiltigt. (Ringer.)

AMMAN (in).

RYTTMÄSTARN.

Jaså det är du Margret. Hör du min vän, vet du om flygeln är i ordning åt doktorn?

AMMAN.

Ja, herr ryttmästarn, det är den!

RYTTMÄSTARN.

Så! Då ska jag inte uppehålla doktorn, som kan vara trött. Farväl och välkommen igen; vi ses i morgon hoppas jag.

DOKTORN.

God afton, herr ryttmästare!

RYTTMÄSTARN.

Och jag förmodar att min hustru satt Er in i förhållandena något, så att ni vet ungefär huru landet ligger.

DOKTORN.

Er förträffliga fru har gifvit mig vinkar om ett och annat, som kan vara nödigt för en oinvidd att veta. God afton, herr ryttmästare.

Fadren.

SJUNDE SCENEN.

RYTTMÄSTAREN. AMMAN.

RYTTMÄSTARN.

Hvad vill du min vän! Är det något?

AMMAN.

Hör nu herr Adolf lilla.

RYTTMÄSTARN.

Ja gamla Margret. Tala du, som är den enda jag kan höra på, utan att få spasmer.

AMMAN.

Hör nu herr Adolf, skulle han inte kunna gå halfva vägen och komma omsams med frun om den här historien med barnet. Tänk ändå på en mor . . .

RYTTMÄSTARN.

Tänk på en far, Margret!

AMMAN.

Så, så, så! En far har annat än sitt barn, men en mor har bara sitt barn.

RYTTMÄSTARN.

Just så min gumma. Hon har bara en börda, men jag har tre, och hennes börda bär jag. Tror du icke jag skulle ha haft en annan ställning i lifvet än en gammal knekts om jag icke haft henne och hennes barn.

AMMAN.

Ja, det var inte det jag ville säga.

RYTTMÄSTARN.

Nej det tror jag nog, för du ville ha mig till att ha orätt.

AMMAN.

Tror inte herr Adolf att jag vill honom väl?

RYTTMÄSTARN.

Jo kära vän, jag tror det, men du vet inte hvad som är mitt väl. Ser du det är inte nog för mig att ha gifvit barnet lif, jag vill också ge det min själ.

AMMAN.

Ja se det der förstår jag inte. Men ändå tycker jag att man skulle kunna komma öfverens.

RYTTMÄSTARN.

Du är inte min vän Margret!

AMMAN.

Jag? Ah gud så herr Adolf säger. Tror han att jag kan glömma att han var mitt barn, då han var liten.

RYTTMÄSTARN.

Nå kära du, har jag glömt det? Du har varit som en mor för mig, du har gifvit mig medhåll hittills, när jag hade alla mot mig, men nu när det gäller, nu sviker du mig och går öfver till fienden.

AMMAN.

Fienden!

RYTTMÄSTARN.

Ja, fienden! Du vet nog du hur det är här i huset, du som har sett allt, från början till slut.

AMMAN.

Jag har nog sett! Men min gud, ska då två människor pina lifvet ur hvarann; två menskor som eljes äro så goda och vilja alla andra väl. Aldrig är frun så mot mig eller andra . . .

RYTTMÄSTARN.

Bara mot mig, jag vet det. Men nu säger jag dig Margret, om du nu öfverger mig, så gör du synd. För nu spinnes här omkring mig, och den der doktorn är inte min vän!

AMMAN.

Ack herr Adolf tror alla människor om ondt, men ser han, det är därför att han inte har den sanna tron, ja se så är det.

RYTTMÄSTARN.

Men du och baptisterna ha funnit den enda rigtiga tron. Du är lycklig du!

AMMAN.

Ja inte är jag så olycklig som han, herr Adolf! Böj han sitt hjerta och han skall se att gud skall göra honom lycklig i kärleken till nästan.

RYTTMÄSTARN.

Det är märkvärdigt, att bara du talar om gud och kärleken, blir din röst så hård och dina ögon så hatfulla. Nej, Margret, du har bestämdt inte den sanna tron.

AMMAN.

Ja, var stolt han och hård på sin lärdom, den räcker ändå inte långt när det gäller.

RYTTMÄSTARN.

Så högmodigt du talar, ödmjuka hjerta. Nog vet jag att lärdom inte hjälper på sådana djur som Ni!

AMMAN.

Han skulle skämmas! Men gamla Margret hon håller ändock mest af sin stora, stora gosse, och han kommer nog igen, som det snälla barnet, när det blir urväder.

RYTTMÄSTARN.

Margret! Förlåt mig, men tro mig, här fins ingen som vill mig väl, mer än du. Hjelp mig, för jag känner att här kommer att hända något. Jag vet inte hvad det är, men det är inte riktigt, det som nu tilldrar sig. (Skrik inifrån våningen.)

Hvad är det! Hvem är det som skriker!

ÅTTONDE SCENEN.

DE FÖRRE, BERTHA. [In från våningen.]

BERTHA.

Pappa, pappa, hjelp mig! Rädda mig!

RYTTMÄSTARN.

Hvad är det mitt älskade barn! Tala!

BERTHA.

Hjelp mig! Jag tror hon vill göra mig illa!

RYTTMÄSTARN.

Hvem vill göra dig illa? Säg! Säg!

BERTHA.

Mormor! Men det var mitt fel, för jag narrade henne!

RYTTMÄSTARN.

Tala om!

BERTHA.

Ja, men du får inte säga något! Hör du det, jag ber dig!

RYTTMÄSTARN.

Nå, men säg då hvad det är! (Amman går.)

BERTHA.

Jo! Hon brukar, om qvällarne, skrufva ner lampan, och så sätter hon mig vid bordet med en penna i hand öfver ett papper. Och så säger hon att andarne ska skrifva.

RYTTMÄSTARN.

Hvad för slag! Och det har du inte talat om för mig!

BERTHA.

Förlåt mig, men jag tordes inte, för mormor säger att andarne hämnas om man talar om. Och så skrifver pennan, men jag vet inte om det är jag. Och ibland går det bra, men ibland kan det inte alls. Och när jag blir trött så kommer det inte, men då måste det komma ändå. Och i qväll, så tror jag att jag skref bra, men så sa mormor att det var ur Stagnelius, och att jag narrat henne; och då blef hon så förfärligt ond.

RYTTMÄSTARN.

Tror du att det fins andar?

BERTHA.

Jag vet inte!

RYTTMÄSTARN.

Men jag vet att det inte fins!

BERTHA.

Men mormor säger att pappa inte förstår det och att pappa har mycket värre saker som kan se till andra planeter.

RYTTMÄSTARN.

Säger hon det! Säger hon det! Hvad säger hon mer?

BERTHA.

Hon säger att du inte kan trolle!

RYTTMÄSTARN.

Det har jag icke heller sagt. Du vet hvad meteorstenar äro! Ja, stenar som nedfalla från andra himlakroppar. Dem kan jag undersöka och säga om de innehålla samma ämnen som vår jord. Det är allt hvad jag kan se.

BERTHA.

Men mormor säger att det fins saker, som hon kan se, men du inte kan se.

RYTTMÄSTARN.

Ser du, det ljuger hon!

BERTHA.

Inte ljuger mormor!

RYTTMÄSTARN.

Hvarför inte?

BERTHA.

Då ljuger mamma också!

RYTTMÄSTARN.

Hm!

BERTHA.

Om du säger att mamma ljuger, så tror jag aldrig mer på dig!

RYTTMÄSTARN.

Jag har inte sagt det, och därför ska du tro mig, när jag säger dig, att ditt bästa, din framtid fordrar att du lemnar detta hem! Vill du det? Vill du komma till stan och lära något nyttigt!

BERTHA.

Ack ja, hvad jag vill komma till stan, ut härifrån, hvart som helst! Bara jag får se dig ibland, ofta. Åh derinne är alltid så tungt, så hemskt som om det vore en vinternatt, men när du kommer, far, så är det som när man tar ut innanfönstren en vårmorgon!

RYTTMÄSTARN.

Mitt älskade barn! Mitt kära barn!

BERTHA.

Men, pappa, du skall vara snäll mot mamma, hör du det; hon gråter så ofta!

RYTTMÄSTARN.

Hm! — Du vill således till stan?

BERTHA.

Ja! ja!

RYTTMÄSTARN.

Men om mamma inte vill det?

BERTHA.

Men det måste hon vilja!

RYTTMÄSTARN.

Men om hon inte vill det?

BERTHA.

Ja, då vet jag inte hur det ska gå! Men hon ska det, hon ska det!

RYTTMÄSTARN.

Vill du be henne?

BERTHA.

Du ska be henne så vackert, för mig bryr hon sig inte om!

RYTTMÄSTARN.

Hm! — Nå, om du vill det och jag vill det, och hon inte vill det, hur ska vi göra då?

BERTHA.

Ack, då blir det så krångligt igen! Hvarför kan Ni inte båda . . .

NIONDE SCENEN.

DE FÖRRA. LAURA.

LAURA.

Jaså, Bertha är der! Då kanske vi kan få höra hennes egen mening, då frågan om hennes öde skall afgöras.

RYTTMÄSTARN.

Barnet kan väl knappt ha någon grundad mening om huru en ung flickas lif kommer att gestalta sig, hvilket vi deremot lättare kunna ungefär beräkna, då vi sett ett stort antal unga flickors lif utveckla sig.

LAURA.

Men efter som vi äro af olika mening, kan ju Berthas få ge utslaget.

RYTTMÄSTARN.

Nej! Jag låter ingen inkräkta på mina rättigheter, hvarken qvinnor eller barn. Bertha, lemna OSS. (Bertha går ut).

LAURA.

Du fruktade hennes uttalande, emedan du trodde det skulle bli till min fördel.

RYTTMÄSTARN.

Jag vet, att hon sjelf vill ifrån hemmet, men jag vet också, att du eger makt ändra hennes vilja efter behag.

LAURA.

Åh, är jag så mächtig!

RYTTMÄSTARN.

Ja, du har en satanisk magt att få igenom din vilja, men det får alltid den som icke skyr medlen. Hur fick du till exempel bort doktor Norling och hur fick du hit den nya?

LAURA.

Ja, hur fick jag det?

RYTTMÄSTARN.

Du skymfade den förre, så att han gick, och lät din bror skaffa röster åt den här.

LAURA.

Nå, det var ju mycket enkelt och fullkomligt lagligt. Ska Bertha resa nu?

RYTTMÄSTARN.

Ja, om fjorton dagar skall hon resa.

LAURA.

Är det ditt beslut?

RYTTMÄSTARN.

Ja!

LAURA.

Har du talat vid Bertha om det?

RYTTMÄSTARN.

Ja!

LAURA.

Då får jag väl lof att söka hindra det!

RYTTMÄSTARN.

Det kan du inte!

LAURA.

Inte! Tror du att en mor släpper ut sitt barn bland dåliga människor att lära sig, det allt hvad modren inplantat är dumheter, så att hon sedan får gå föraktad af sin dotter hela sitt lif.

RYTTMÄSTARN.

Tror du att en far vill tillåta okunniga och inbilska qvinnor lära dottren att fadren var en charlatan?

LAURA.

Det skulle nu betyda mindre med fadren.

RYTTMÄSTARN.

Hvarför så?

LAURA.

Derför att modren är närmare till barnet, sedan man upptäckt att ingen egentligen kan veta hvem som är ett barns fader.

RYTTMÄSTARN.

Hvad har det för tillämpning i detta fallet?

LAURA.

Inte vet du om du är Berthas far!

RYTTMÄSTARN.

Vet jag inte!

LAURA.

Nej, det ingen kan veta, vet väl inte du!

RYTTMÄSTARN.

Skämtar du?

LAURA.

Nej, jag begagnar endast dina lärdomar. För öfrigt, hur vet du att jag inte varit dig otrogen?

RYTTMÄSTARN.

Mycket tror jag dig om, men det inte, och inte det heller att du skulle tala om det, såvida det var sant.

LAURA.

Antag att jag föredrog allt, att bli utstött, föraktad, allt för att få behålla och råda öfver mitt barn, och att jag nu vore upprigtig, när jag förklarade: Bertha är mitt, men inte ditt barn! Antag...

RYTTMÄSTARN.

Sluta nu!

LAURA.

Antag bara detta: då vore din magt ute!

RYTTMÄSTARN.

Sedan du bevisat, att jag icke var fadren!

LAURA.

Det vore väl inte svårt! Skulle du vilja det?

RYTTMÄSTARN.

Sluta nu!

LAURA.

Jag skulle naturligtvis bara behöfva uppge namnet på den verkliga fadren, närmare bestämma plats och tidpunkt, till exempel —, när är Bertha född? — tredje året efter vigseln . . .

RYTTMÄSTARN.

Sluta nu! Annars . . .

LAURA.

Annars, hvad? Vi ska sluta nu! Men tänk noga på hvad du gör och beslutar! Och gör dig framför allt inte löjlig!

RYTTMÄSTARN.

Jag finner allt detta ytterst sorgligt!

LAURA.

Desto löjligare blir du!

RYTTMÄSTARN.

Men inte du!

LAURA.

Nej, så klokt ha vi fått det stäldt.

RYTTMÄSTARN.

Det är därför man inte kan strida med Er.

LAURA.

Hvarför inlåter du dig i strid då mot en öfverlägsen fiende.

RYTTMÄSTARN.

Öfverlägsen?

LAURA.

Ja! Eget är det, men jag har aldrig kunnat se på en man, utan att känna mig öfverlägsen.

RYTTMÄSTARN.

Nå, så skall du få se din öfverman en gång, så du aldrig glömmer det.

LAURA.

Det skall bli intressant.

AMMAN (in).

Bordet är serveradt. Behagar inte herrskapet stiga ut och spisa?

LAURA.

Jo gerna!

RYTTMÄSTARN (dröjer; sätter sig i en fåtölj vid divanbordet.)

LAURA.

Ska du komma och äta qväll?

RYTTMÄSTARN.

Nej tack, jag vill ingenting ha!

LAURA.

Hva! Är du ledsen?

RYTTMÄSTARN.

Nej, men jag är inte hungrig.

LAURA.

Kom nu, annars ska man göra frågor som — äro onödiga! — Var snäll nu! — Du vill inte, så sitt der då! (Går.)

AMMAN.

Herr Adolf! Hvad är det här för slag?

RYTTMÄSTARN.

Jag vet inte hvad det är. Kan du förklara

mig hur ni kan behandla en gammal man som om han vore ett barn!

AMMAN.

Inte förstår jag det, men det är väl därför att ni äro kvinnors barn alla män, stora och små . . .

RYTTMÄSTARN.

Men ingen kvinna är af man född. Ja men jag är ju Berthas far. Säg Margret, tror du inte det? Tror du inte?

AMMAN.

Åh gud hvad han är barnslig. Visst är han väl sitt eget barns far. Kom och ät nu, och sitt inte der och sura! Så! Så, kom nu bara!

RYTTMÄSTARN (stiger upp).

Gå ut kvinna? Ät helvete hexor! (till tamburdörren.) Svärd! Svärd!

KALFAKTORN (in.)

Herr Ryttmästarn!

RYTTMÄSTARN.

Låt sätta för kappsläden, genast!

AMMAN.

Herr Ryttmästarn! Hör nu på . . .

RYTTMÄSTARN.

Ut kvinna! Genast!

AMMAN.

Bevare oss gud, hvad skall nu bli af?

RYTTMÄSTARN (tar på sig mössan och rustar att gå ut.)

Vänta mig icke hem! före midnatt! (Går.)

AMMAN.

Jesus hjälp oss, hvad skall detta bli af?



Andra Akten.

Samma dekoration som förra akten. Lampan brinner på bordet; det är natt.

FÖRSTA SCENEN.

DOKTORN. LAURA.

DOKTORN.

Efter hvad jag af vårt samtal kunde finna så är saken ännu icke mig fullt bevisad Ni hade för det första begått ett misstag, då ni sade att han kommit till dessa förvånande resultat om andra himlakroppar genom ett mikroskop. När jag nu fått höra att det var ett spektroskop, så är han icke allenast friad från misstanken om sinnesrubbning, utan äfven i hög grad förtjent om vetenskapen

LAURA.

Ja, men det sa jag aldrig!

DOKTORN.

Min fru, jag antecknade vårt samtal och jag erinrar mig att jag frågade om sjelfva hufvudpunkten, emedan jag trodde mig ha hört orätt. Man måste vara samvetsgrann i sådana anklagelser, som gälla en mans omyndighetsförklaring.

LAURA.

Omyndighets-förklaring.

DOKTORN.

Ja det vet ni väl att en avita person förlorar sina medborgerliga och familje-rättigheter.

LAURA.

Nej, det visste jag inte.

DOKTORN.

Vidare fans en punkt, som synes mig misstänkt. Han talade om att hans brefvexling med bokhandlarne förblifvit obesvarad. Tillåt mig fråga om ni af oförståndig välvilja afbrutit den.

LAURA.

Ja det har jag. Men det var min pligt att bevaka husets intressen, och jag kunde icke opåttalt låta honom ruinera oss alla.

DOKTORN.

Förlåt mig, men jag tror ni icke kunnat beräkna följderna af en sådan handling. Kommer han att upptäcka ert dolda ingripande i hans göranden, så är hans misstänksamhet grundad, och sedan vexer den som en lavin. Dessutom har ni derigenom satt spärrhakar på hans vilja och ytterligare retat hans otålighet. Ni har väl sjelf känt hur det rifver i själen, när ens varmaste önsknin- gar motarbetas, när ens vilja stäcket.

LAURA.

Om jag har känt det?

DOKTORN.

Nå, döm då om huru han skall ha erfarit det.

LAURA (roser sig.)

Det är midnatt och han har inte kommit hem. Nu kan man frukta det värsta.

DOKTORN.

Men säg mig min fru, hvad hände då i qväll sedan jag gick; jag måste veta allt.

LAURA.

Han fantiserade och hade besynnerliga idéer. Kan ni tänka Er sådana infall som det att han icke är far till sitt barn.

DOKTORN.

Det var egendomligt. Men hur kom han på den tanken?

LAURA.

Jag vet inte alls, om inte det var att han hade ett förhör med en af karlarne i en barnuppfostringsfråga, och när jag tog flickans försvar, förifrade han sig och sade att ingen kunde säga hvem som är far till ett barn. Gud ska veta att jag gjorde allt för att lugna honom, men nu tror jag ingen hjälp mer fins. (Gråter).

DOKTORN.

Men detta kan inte få fortgå; här måste något göras, utan att man väcker hans misstänksamhet likväl. Säg mig, har ryttmästarn förr haft sådana griller?

LAURA.

För sex år sedan var det samma förhållande, och då erkände han sjelf, ja i ett eget bref till läkaren till ock med, att han fruktade för sitt förstånd.

DOKTORN.

Ja, ja, ja, det här är en historia, som har djupa rötter, och familjelivets helgd — och det der — jag kan inte fråga om allt, utan måste hålla mig till det som syns. Det gjorda kan inte göras ogjordt tyvärr, och kuren skulle dock ha applicerats på det gjorda. — Hvar tror ni han är nu?

LAURA.

Det har jag ingen aning om. Men han har nu så vilda infall.

DOKTORN.

Vill Ni att jag skall afvakta hans återkomst? Jag kunne ju för att undvika misstankar säga att jag besökt Er fru mor, som varit opasslig.

LAURA.

Ja det går mycket bra! Men lemna oss inte herr doktor; om ni visste hur orolig jag är. Men vore det icke bättre att säga honom rent ut hvad Ni tänker om hans tillstånd.

DOKTORN.

Det säger man aldrig åt sinnessjuka, förrän de tala sjelfva om ämnet, och endast undantagsvis då. Det beror alldeles på hvad vändning saken tar. Men här ska vi inte sitta då; kanske jag får draga mig in i rummet bredvid, så ser det mindre gjordt ut.

LAURA.

Ja det är bättre, så kan Margret sitta här. Hon brukar alltid vaka, när han är borta och hon är den enda som har någon magt med honom. (Går till venstra dörren). Margret! Margret!

FADREN.

AMMAN.

Hvad vill frun mig! Är herrn hemma?

LAURA.

Nej, men du ska sitta här och vänta honom; och när han kommer, skall du säga att min mor är sjuk och att doktorn är här därför.

AMMAN.

Ja, ja; jag skall se till att allt blir bra.

LAURA (öppnar dörren åt våningen.)

Vill doktorn vara god och stiga in hit.

DOKTORN.

Min fru!

ANDRE SCENEN.

AMMAN (vid bordet; tar upp en psalmbok och glasögon).

Ja ja! Ja, ja! (Läser halfhögt).

En jemmerlig och usel ting
Är lifvet, och tar snarligt slut.
Dödsengeln sväfvar alltomkring
Och öfver verlden ropar ut:
Fåfänglighet, Förgänglighet!

Ja, ja! Ja, ja!

Allt som på jorden anda har
Till orden faller för hans glaf
Och sorgen ensam lefver kvar
Att nista på den vida graf
Fåfänglighet, Förgänglighet.

Ja, ja!

BERTHA [har kommit in med en kaffepanna och ett broderi; talar tyst.]

Margret, får jag sitta hos dig? Det är så hemskt deruppe!

AMMAN.

Åh min skapare; är Bertha oppe än?

BERTHA.

Jag måste sy på pappas julklapp, ser du. Och här har jag något godt åt dig!

AMMAN.

Ja, men kära hjertans det går inte an; Bertha ska ju opp i morgon; och klockan är öfver tolf.

BERTHA.

Nå hvad gör det. Jag törs inte sitta ensam deruppe, för jag tror det spökar.

AMMAN.

Se der; hvad sa jag! Ja, ni ska få sanna mina ord, i det här huset är ingen god tomt. Hvad hörde Bertha för slag?

BERTHA.

Ah, vet du jag hörde en som sjöng uppe på vind.

AMMAN.

På vind! Så här dags!

BERTHA.

Ja det var en så sorglig, så sorglig sång, som jag aldrig hört Och den lät som om den kom från vindskontoret, der vaggan står, du vet till venster . . .

AMMAN.

Oj, oj, oj! Och ett sådant herrans väder denna natt! Jag tror att skorstenarne ska blåsa ner. "Ack hvad är dock lifvet här? — Jemmer, plåga, stort besvär. — När som bäst det varit har. — Vedermöda blott det var." — Ja kära barn, gud gifve oss en god jul!

BERTHA.

Margret, är det sant att pappa är sjuk?

AMMAN.

Ja nog är han det!

BERTHA.

Då få vi inte fira julafton. Men hur kan han vara uppe, när han är sjuk.

AMMAN.

Jo mitt barn, han har en sådan sjukdom att han kan vara uppe. Tyst, det går der ute i farstun. Gå och lägg sig nu och ta ut pannan; annars blir herrn ond.

BERTHA (går ut med brickan).

God natt Margret!

AMMAN.

God natt mitt barn, Gud välsigne dig!

TREDJE SCENEN.

AMMAN, RYTTMÄSTARN.

RYTTMÄSTARN [tar af sig öfverplaggen].

Är du uppe ännu? Gå och lägg dig!

AMMAN.

Ack jag ville bara vänta . . .

RYTTMÄSTARN (tänder ett ljus: öppnar chiffonierklaffen; sätter sig vid den-
samma och tar upp ur fickan bref och tidningar).

AMMAN.

Herr Adolf!

RYTTMÄSTARN.

Hvad vill du mig?

AMMAN.

Gamla frun är sjuk. Och doktorn är här!

RYTTMÄSTARN.

Är det farligt?

AMMAN.

Nej det tror jag inte. Det är bara en för-
kylning

RYTTMÄSTARN (stiger upp).

Hvem var far till ditt barn, Margret?

AMMAN.

Ah, det har jag ju talt om så många gånger,
att det var den slarfven Johansson.

RYTTMÄSTARN.

Är du säker på att det var han?

AMMAN.

Nej, men så barnslig; visst är jag säker på
det, när han var ensam

RYTTMÄSTARN.

Ja, men var han säker på att han var ensam?
Nej det kunde han inte vara, men du kunde vara
säker på det. Ser du det är skilnad på det.

AMMAN.

Nej jag ser ingen skilnad på det

RYTTMÄSTARN.

Nej du kan inte se det, men skilnaden är der
ändå! (Bläddrar i ett fotografialbum på bordet). Tycker du att
Bertha är lik mig? (Betraktar ett porträtt i albumet).

AMMAN.

Ja då, som ett bär!

RYTTMÄSTARN.

Erkände Johansson att han var fadren?

AMMAN.

Åh han var väl så tvungen.

RYTTMÄSTARN.

Det är förfärligt! — Der är doktorn!

FJERDE SCENEN.

RYTTMÄSTARN, AMMAN, DOKTORN.

RYTTMÄSTARN.

God afton, doktor. Hur är det med min
svärmor?

DOKTORN.

Jo, det är ingenting farligt; det är bara en
lindring vrickning i venstra foten.

RYTTMÄSTARN.

Jag tyckte Margret sa att det var en förkylning. Det tycks vara olika uppfattningar af saken. Gå och lägg dig Margret! (Amman går).

(Paus).

RYTTMÄSTARN.

Var så god och sitt herr doktor.

DOKTORN (sätter sig].

Tackar!

RYTTMÄSTARN.

Är det sant att man får randiga föl om man korsar en zebra och ett sto?

DOKTORN (förvånad).

Fullkomligt riktigt!

RYTTMÄSTARN.

Är det sant att de följande fölen också bli randiga, om man fortsätter afveln med en hingst?

DOKTORN.

Ja, det är också sant.

RYTTMÄSTARN.

Alltså kan under vissa förutsättningar en hingst vara far till randiga föl, och tvärtom?

DOKTORN.

Ja! Så synes det.

RYTTMÄSTARN.

Det vill säga: afkommans likhet med fadren bevisar ingenting.

DOKTORN.

Åh . . .

RYTTMÄSTARN.

Det vill säga: faderskapet kan icke bevisas.

DOKTORN.

Åh — hå . . .

RYTTMÄSTARN.

Ni är enkling och har haft barn.

DOKTORN.

Ja-a . . .

RYTTMÄSTARN.

Kände ni er inte löjlig ibland som far. Jag vet ingenting så komiskt som att se en far gå och leda sitt barn på gatan, eller när jag hör en far tala om sina barn. "Min hustrus barn," skulle han säga. Kände ni aldrig det falska i er ställning, hade ni aldrig några anfäktelser af tvifvel, jag vill inte säga misstankar, för jag antar som gentleman att Er hustru stod öfver misstankar?

DOKTORN.

Nej det hade jag verkligen aldrig, men se herr ryttmästarn, sina barn får man ta på god tro, säger Goethe tror jag.

RYTTMÄSTARN.

God tro när det gäller en qvinna? Det är riskabelt.

DOKTORN.

Ah det fins så många slags qvinnor.

RYTTMÄSTARN.

Nyare forskningar ha gifvit vid handen att det bara fins ett slag! — När jag var ung var jag stark och — med skryt — vacker. Jag erinrar mig nu bara två ögonblicks impressioner, som senare ha väckt mina farhågor. Jag reste sålunda ena gången på en ångbåt. Vi satt i försalongen några vänner. Midt emot mig kom den unga restauratrisen och satte sig förgråten, berättande att hennes fästman förlist. Vi beklagade henne och jag tog in champagne. Efter andra glaset vidrörde jag hennes fot; efter fjerde hennes knä, och innan morgonen hade jag tröstat henne.

DOKTORN.

Det var bara en vinterfluga det!

RYTTMÄSTARN.

Nu kommer den andra och det var en sommarfluga. Jag var i Lysekil. Der var en ung fru, som hade sina barn med sig, men mannen var i stan. Hon var religiös, hade ytterst stränga principer, predikade moral för mig, var komplett hederlig, som jag tror. Jag lånade henne en bok, två böcker; när hon skulle resa lemnade hon, ovanligt nog, igen böckerna. Tre månader senare hittade jag i samma böcker ett visitkort med en temligen tydlig förklaring. Den var oskyldig, så oskyldig en kärleksförklaring från en gift qvinnas sida kan vara till en främmande herre, som aldrig gjort några avancer. Nu kommer sens-moralen. Tro inte för mycket bara!

DOKTORN.

Tro inte för lite heller!

RYTTMÄSTARN.

Nej, lagom! Men ser ni, doktor, den qvinnan var så omedvetet skurkaktig att hon talar om för sin man, att hon svärmade för mig. Det är just detta som är faran, att de äro omedvetna om sin instinktiva skurkaktighet. Detta är förmildrande omständigheter, men kunna icke upphäfva domen, bara mildra den!

DOKTORN.

Herr ryttmästare, era tankar gå i en sjuklig riktning och ni skulle taga vara på dem.

RYTTMÄSTARN.

Ni ska inte begagna ordet sjuklig. Ser ni alla ångpannor explodera när manometern visar 100, men 100 är inte detsamma för alla pannor; förstår ni? Emellertid, ni är här för att bevaka mig. Om jag nu icke vore man, så skulle jag ha rättighet att anklaga, eller beklaga som det så slugt kallas, och jag kanske skulle kunna ge er hela diagnosen, och hvad mer är sjukdomshistorien, men nu är jag tyvärr en man, och jag har bara som romaren att lägga armarne i kors öfver bröstet och hålla andan tills jag dör. God natt!

DOKTORN.

Herr ryttmästare! Om ni är sjuk går det ej Er manliga ära för när att säga mig allt. Jag måste äfven höra andra parten!

RYTTMÄSTARN.

Ni har haft nog att höra den ena, förmodar jag.

DOKTORN.

Nej herr ryttmästare. Och vet ni, att när jag hörde Fru Alving liktala sin döda man så tänkte jag för mig sjelf: förbannadt synd att karlen ska vara död!

RYTTMÄSTARN.

Tror ni då att han skulle talat, om han lefvat! Och tror ni att om någon af de döda männen stego upp, han skulle bli trodd? God natt herr doktor! Ni hör jag är lugn, och ni kan tryggt gå och lägga Er!

DOKTORN.

God natt då, ryttmästarn. Den här saken kan jag icke vidare ta någon befattning med.

RYTTMÄSTARN.

Ä vi ovänner?

DOKTORN.

Långt derifrån. Skada bara att vi inte få vara vänner! God natt. (Går).

RYTTMÄSTARN [följer doktorn till fonddörren; derpå går han till venstra dörren, öppnar den på glänt].

Stig in, så få vi tala! Jag hörde att du stod och lyssnade.

FEMTE SCENEN.

LAURA (in förlägen.) RYTTMÄSTARN (sätter sig vid chiffo-
nierklaffen).

RYTTMÄSTARN.

Det är sent på natten, men vi måste tala till punkt. Sitt ner!

[Paus.]

Jag har varit på postkontoret i qväll och hemtat bref! Af dessa framgår att du undanhållit både afgående och ankommande bref. Följden deraf har närmast blifvit att tidspillan förstört det väntade resultatet af mitt arbete.

LAURA.

Det var välvilja från min sida, ty du försummade din tjänst för det andra arbetet.

RYTTMÄSTARN.

Det var nog icke välvilja, ty du hade haft visshet om, att jag en dag skulle vinna mera ära på det andra än på min tjänst, och du ville framför allt icke att jag skulle vinna någon ära, emedan det tryckte din obetydlighet. Derpå har jag uppfångat bref ställda till dig.

LAURA.

Det var nobelt gjordt

RYTTMÄSTARN.

Ser du, du har högre tankar om mig, som det kallas. Af dessa framgår att du en längre tid samlat alla mina fordna vänner emot mig genom att underhålla ett rykte om mitt sinnestillstånd. Och du har lyckats i dina bemödanden, ty nu fins det inte mer än en enda som tror mig vara klok, från chefen ner till köksan. Nu förhåller det sig med min sjukdom på detta sätt: mitt förstånd är orubbadt, som du vet, så att jag både kan sköta min tjänst och mina åligganden som far, mina känslor har jag ännu något i min magt så länge viljan är temligen oskadad; men du har gnagt och gnagt på den att den snart släpper kuggarne och då surrar hela urverket opp baklänges. Jag vill inte vädja till dina känslor, ty sådana

saknar du, det är din styrka, utan jag vädjar till ditt intresse.

LAURA.

Låt höra?

RYTTMÄSTARN.

Du har genom ditt uppförande lyckats väcka min misstänksamhet, så att mitt omdöme snart är grumladt, och mina tankar börja gå vilse. Detta är det annalkande vanvettet, som du väntat på, och som kan komma när som helst. Nu uppstår den frågan för dig: har du mera intresse af att jag förblir frisk än icke frisk! Tänk efter! Faller jag ihop så mister jag tjensten, och då står Ni der. Dör jag så utfaller min lifförsäkring till Er. Men, skulle jag afhända mig lifvet får Ni ingenting. Du har sålunda intresse af att jag lefver mitt lif ut.

LAURA.

Skall detta vara en snara?

RYTTMÄSTARN.

Ja visst! Beror på dig att gå omkring den eller sticka in hufvet.

LAURA.

Du säger att du dödar dig! Det gör du inte!

RYTTMÄSTARN.

Är du säker! Tror du att en man kan lefva när han ingenting och ingen har att lefva för?

LAURA.

Du kapitulerar alltså?

FADREN.

RYTTMÄSTARN.

Nej jag föreslår fred.

LAURA.

Vilkoren?

RYTTMÄSTARN.

Att jag får behålla mitt förnuft. Befria mig från mina misstankar och jag ger upp striden.

LAURA.

Hvilka misstankar?

RYTTMÄSTARN.

Om Berthas börd?

LAURA.

Fins det några misstankar om den saken?

RYTTMÄSTARN.

Ja hos mig fins det sådana; och dem har du väckt.

LAURA.

Jag?

RYTTMÄSTARN.

Ja du har drupit dem som bolmörtsdroppar i mitt öra, och omständigheterna ha gifvit vext åt dem. Befria mig från ovissheten, säg mig rent ut: så är det, och jag förlåter dig i förväg.

LAURA.

Jag kan väl inte påtaga mig en skuld som jag ej har.

RYTTMÄSTARN.

Hvad gör det dig, då du har säkerhet att jag ej yppar det. Tror du att en man skulle gå och basuna ut sin skam?

LAURA.

Om jag säger att så inte är, så får du icke visshet, men om jag säger att så är, då får du visshet. Du önskar således att så vore.

RYTTMÄSTARN.

Underligt är det, men det är väl därför att det förra fallet ej kan bevisas, endast det senare.

LAURA.

Har du några anledningar till dina misstankar?

RYTTMÄSTARN.

Ja och nej!

LAURA.

Jag tror att du önskar få skuld på mig, så att du kan afskeda mig och sedan få bli ensam herre öfver barnet. Men mig fångar du inte med de snarorna.

RYTTMÄSTARN.

Tror du att jag vill åtaga mig en annans barn om jag finge visshet om din skuld.

LAURA.

Nej det är jag öfvertygad om, och därför inser jag att du ljög nyss, då du gaf mig din förlåtelse i förväg.

RYTTMÄSTARN (stiger upp).

Laura, rädda mig och mitt förstånd. Du förstår ju inte hvad jag säger. Om barnet icke är

mitt så har jag inga rättigheter och vill inga ha öfver det, och det är ju endast det du vill. Icke så? Kanske det är mera du vill, annat? Du vill ha magten öfver barnet, men ha mig kvar som försörjare?

LAURA.

Magten, ja. Hvad har hela denna strid på lif och död rört annat än magten?

RYTTMÄSTARN.

För mig som icke tror på ett kommande lif var barnet mitt lif efter detta. Det var min evighetstanke, och kanske den enda som har någon motsvarighet i verkligheten. Tar du bort den, så är mitt lif afklippt.

LAURA.

Hvarför skildes vi inte i tid?

RYTTMÄSTARN.

Derför att barnet band oss; men bandet blef en kedja. Och hur blef det? Hur? Jag har aldrig tänkt öfver denna sak, men nu stiger minnet upp, anklagande, dömande kanske. Vi hade varit gifta i två år och hade inga barn, du vet bäst hvarför. Jag föll sjuk och låg för döden. I en feberfri stund hör jag röster utanför i salongen. Det var du och advokaten som talade om min förmögenhet, som jag då ännu egde. Han förklarar att du ingenting kan få ärfva, efter som vi icke hade några barn, och han frågar dig om du var i grossess. Hvad du svarade hörde jag ej. Jag tillfrisknade, och vi fick ett barn. Hvem är fadren?

LAURA.

Du!

RYTTMÄSTARN.

Nej, det är inte jag! Här ligger ett brott begrafvet som börjar dunsta upp. Och hvilket helvetets brott Svarta slafvar har Ni varit nog ömsinta att befria, men hvita ha Ni kvar. Jag har arbetat och slafvat för dig, ditt barn, din mor, dina tjenare; jag har offrat bana och befordran, jag har undergått tortyr, piskning, sömnlöshet, oro för Er existens så att mina hår grånat; allt för att du skulle få det nöjet lefva bekymmerslöst och när du åldrades njuta om igen tillvaron i ditt barn. Allt har jag fördragit utan klagan, därför att jag trodde mig vara far till detta barn. Detta är den simplaste form af stöld, det brutalaste slafveri. Jag har haft sjutton års straffarbete och varit oskyldig, hvad kan du ge mig igen för det?

LAURA.

Nu är du fullt vansinnig!

RYTTMÄSTARN (sätter sig).

Det är ditt hopp! Och jag har sett hur du arbetat för att dölja ditt brott. Jag har haft medlidande med dig, därför att jag icke förstod din sorg; jag har ofta smekt ditt onda samvete till ro, då jag trodde mig jaga bort en sjuklig tanke; jag har hört dig skrika i sömnen utan att jag ville lyssna. Nu mins jag, den natten före sista — det var Berthas födelsedag. Klockan var mellan två och tre på morgonen och jag satt uppe och läste. Du skrek som om någon ville qväfva dig: "kom inte, kom inte!" Jag bultade i väggen för att — jag inte ville höra mer. Jag har länge haft mina misstankar, men jag vågade ej höra dem bekräftade. Detta har jag lidit för dig, hvad vill du göra för mig?

LAURA.

Hvad kan jag göra! Jag skall svära vid Gud

och allt hvad mig är heligt att du är far till Bertha.

RYTTMÄSTARN.

Hvad gagnar det, då du förr har sagt att en mor kan och bör begå alla brott för sitt barn. Jag ber dig, vid minnet af det förflutna, jag ber dig som den sårade om en nådestöt: säg mig allt. Ser du icke att jag är hjälplös som ett barn, hör du icke hur jag beklagar mig som inför en mor, vill du icke glömma att jag är en man, att jag är en soldat, som med ett ord kan tämja menniskor och kreatur; jag begär endast medlidande som en sjuk, jag nedlägger min magts tecken och jag anropar om nåd för mitt lif.

LAURA (har närmat sig honom och lägger sin hand på hans panna).

Hvad! Du gråter, man!

RYTTMÄSTARN.

Ja jag gråter, fastän jag är en man. Men har icke en man ögon? Har icke en man händer, lemmar, sinnen, tycken, passioner? Lefver han icke af samma föda, såras han icke af samma vapen, värmes han icke och kyles af samma vinter och sommar som en qvinna? Om ni sticker oss blöda vi icke? Om ni kittlar oss kikna vi icke? Om ni förgiftar oss dö vi icke? Hvarför skulle icke en man få klaga, en soldat få gråta? Derför att det är omanligt! Hvarför är det omanligt?

LAURA.

Gråt du, mitt barn, så har du din mor igen hos dig. Mins du att det var som din andra mor jag först inträdde i ditt lif. Din stora starka kropp saknade nerver, och du var ett jättebarn som antingen kommit för tidigt till verlden eller kanske icke var önskad.

RYTTMÄSTARN.

Ja så var det nog; far och mor *ville* icke ha mig och därför föddes jag utan vilja. Jag tyckte därför att jag skarfvade mig när jag och du blefvo ett, och därför fick du råda; jag blef, jag som i kasernen, inför truppen var den befallande, jag var hos dig den lydande, och jag växte vid dig, såg upp till dig som ett högre begåfvadt väsen, lyssnade till dig som om jag var ditt oförståndiga barn.

LAURA.

Ja så var det då, och därför älskade jag dig som mitt barn. Men vet du, du såg det nog, hvarje gång dina känslor ändrade natur och du stod fram som min älskare, så blygdes jag, och din omfamning var mig en fröjd som följdes af samvetsagg såsom om blodet känt skam. Modren blef älskarinna, hu!

RYTTMÄSTARN.

Jag såg det, men förstod det ej. Och när jag trodde mig läsa ditt förakt öfver min omanlighet ville jag vinna dig som qvinna genom att vara man.

LAURA.

Ja, men deri låg misstaget. Modren var din vän, ser du, men qvinnan var din fiende, och kärleken mellan könen är strid; och tro inte att jag gaf mig; jag gaf ej, utan jag tog — hvad jag ville ha. Men du hade ett öfvertag, som jag kände och som jag ville du skulle känna.

RYTTMÄSTARN.

Du hade alltid öfvertaget; du kunde hypnotisera mig vaken, så att jag hvarken såg eller hörde, utan bara lydde; du kunde ge mig en rå potatis

och inbilla mig att det var en persika; du kunde tvinga mig att beundra dina enfaldiga infall såsom genialiteter; du kunde förmått mig till brott, ja till lumpna handlingar. Ty du saknade förståndet, och i stället för att bli verkställaren af mina råd, handlade du efter ditt eget hufvud. Men när jag sedan vaknade till eftertanke och kände min ära kränkt, ville jag utplåna den genom en stor handling, en bedrift, en upptäckt eller ett hederligt sjelfmord. Jag ville gå ut i kriget, men fick ej. Det är då jag kastar mig på vetenskapen. Nu då jag skulle räcka ut handen för att ta emot frukten, så hugger du af armen. Nu är jag ärelös och kan inte lefva längre, ty en man kan inte lefva utan ära.

LAURA.

Men en qvinna?

RYTTMÄSTARN.

Ja, ty hon har sina barn, men det har inte han. — Men vi och de andra människorna lefde fram vårt lif, omedvetna som barn, fulla af inbillningar, ideal och illusioner, och så vaknade vi; det gick an, men vi vaknade med fötterna på hufvudgården, och den som väckte oss var sjelf en sömngångare. När qvinnor bli gamla och upphört vara qvinnor, få de skägg på hakan, jag undrar hvad män få när de bli gamla och upphört vara män? De som gäfvo hanegället voro icke längre hanar utan kapuner, och poularderna svarade på locket, så att när solen skulle gå upp, så befunno vi oss sittande i fullt månsken med ruiner, alldeles som i den gamla goda tiden. Det hade bara varit en liten morgonlur med vilda drömmar, och det var icke något uppvaknande.

LAURA.

Du skulle ha blifvit författare, vet du!

RYTTMÄSTARN.

Hvem vet!

LAURA.

Nu är jag sömnig, har du några mera fantasier, så spar dem till i morgon.

RYTTMÄSTARN.

Först ett ord till om verkligheter. Hatar du mig?

LAURA.

Ja, ibland! När du är man.

RYTTMÄSTARN.

Det är som race-hat detta. Är det sant att vi härstamma från apan, så måtte det åtminstone ha varit från två arter. Vi äro ju inte lika hvarann?

LAURA.

Hvad vill du nu säga med allt detta?

RYTTMÄSTARN.

Jag känner att i denna strid en af oss måste gå under.

LAURA.

Hvem?

RYTTMÄSTARN.

Den svagare naturligtvis!

LAURA.

Och den starkare har rätt?

FADREN.

RYTTMÄSTARN.

Alltid rätt efter som han har magt!

LAURA.

Då har jag rätt.

RYTTMÄSTARN.

Har du redan magten då?

LAURA.

Ja, och en laglig, när jag i morgon ställer dig under förmyndare.

RYTTMÄSTARN.

Under förmyndare?

LAURA.

Ja! Och sedan uppfostrar jag mitt barn sjelf utan att höra på dina visioner.

RYTTMÄSTARN.

Och hvem skall bestå uppfostran när jag icke mer fins?

LAURA.

Din pension!

RYTTMÄSTARN (går emot henne hotande).

Hur kan du få mig under förmyndare?

LAURA (tar fram ett bref).

På detta bref, som i bevittnad afskrift ligger på förmyndarkammaren.

RYTTMÄSTARN.

Hvilket bref?

LAURA (drar sig ut baklänges mot venstra dörren).

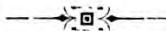
Ditt! Din förklaring till läkaren att du är
vansinnig!

RYTTMÄSTARN (betraktar henne stum).

LAURA.

Nu har du uppfyllt din bestämmelse som en
tyvärr nödvändig far och som försörjare. Du be-
höfs inte mer, och du får gå. Du får gå sedan
du insett att mitt förstånd var lika starkt som min
vilja, efter som du icke ville stanna och erkänna det!

RYTTMÄSTARN (går till bordet; tar den brinnande lampan och kastar den
mot Laura. som dragit sig ut baklänges genom dörren).



Tredje Akten.

Samma dekoration som förra akten. Men en annan lampa. Tapetdörren är
barrikaderad med en stol.

FÖRSTA SCENEN.

LAURA. AMMAN.

LAURA.

Har du fått nycklarna!

AMMAN.

Fått dem? Nej Gud hjelpe det, men jag tog
ur herrns kläder som Nöjd hade ut till borstning.

LAURA.

Det är således Nöjd, som har jouren i dag.

AMMAN.

Ja det är Nöjd sjelf!

LAURA.

Ge mig nycklarna!

AMMAN.

Ja, men det är rent af som att stjäla. Hör
frun hans steg deruppe. Fram och tillbaks, fram
och tillbaks.

LAURA.

Är dörrn väl stängd?

AMMAN.

Ja då, nog är den väl stängd!

LAURA (öppnar chiffoniern och sätter sig vid klaffen).

Lägg band på dina känslor, Margret. Här gäller att med lugn söka rädda oss alla.

(Det knackar).

Hvem är det?

AMMAN (öppnar dörren till farstun).

Det är Nöjd.

LAURA.

Låt honom komma in!

NÖJD (in).

Depesch från öfversten!

LAURA.

Tag hit! (läser) Så! — Nöjd, har du tagit ut alla patronerna som fans i gevär och väskor?

NÖJD.

Det är gjordt efter befallning!

LAURA.

Vänta då derute, tills jag besvarat öfverstens bref!

NÖJD [går].

LAURA (skrifver).

AMMAN.

Hör frun! Hvad tar han sig nu till deruppe!

LAURA.

Tyst när jag skrifver! (Man hör ljudet af en såg).

AMMAN [halthögt för sig sjelf].

Åh, Gud oss hjelpe alla nådeligen! Hvar skall detta sluta?

LAURA.

Se der; lemna det åt Nöjd! Och min mor får ingenting veta om allt detta! Hör du det!

AMMAN (går till dörren).

LAURA (drar upp lådor i chiffonierklaffen och tar fram papper).

ANDRA SCENEN.

LAURA, PASTORN (tar en stol och sätter sig bredvid Laura vid chiffoniern).

PASTORN.

God afton syster. Jag har varit borta hela dagen som du hört och kom nu först. Här har tinat svåra saker.

LAURA.

Ja, broder, en sådan natt och en sådan dag har jag aldrig upplefvat förr.

PASTORN.

Nå, jag ser att du inte tog någon skada i alla händelser.

LAURA.

Nej, gud vare lof, men tänk hvad som skulle kunnat inträffa.

PASTORN.

Men säg mig en sak, hur började det. Jag har nu hört så många olika berättelser.

LAURA.

Det började med hans vilda fantasier om att han icke var far till Bertha, och slutade med att han kastade den brinnande lampan mot mitt ansigte.

PASTORN.

Det är ju förfärligt! Det är ju fullt utbildadt vanvett. Och hvad skall nu göras?

LAURA.

Vi måste söka hindra nya våldsamheter, och doktorn har skickat efter en tvångströja från hospitalet. Under tiden har jag sändt bud till öfversten och söker sätta mig in i husets affärer som han har skött på ett klandervärdt sätt.

PASTORN.

Det var en bedröflig historia, men jag har alltid väntat mig något sådant. Eld och vatten ska sluta med explosion! Hvad har du der för något i lådan?

LAURA (har dragit ut en låda ur klaffön).

Se här har han gömt allting!

PASTORN (letar i lådan).

Herre Gud! Der har han din docka; och der

din dopmössa; och Berthas skallra; och dina bref; och medaljongen . . . (torkar sig i ögonen).

Han måtte allt ha hållit dig bra kär, ändå, Laura. Sånt der har inte jag gömt på!

LAURA.

Jag tror att han hade mig kär förr, men tiden, tiden ändrar så mycket!

PASTORN.

Hvad är det för ett stort papper? — Grafbrevet! — Ja hellre grafven då än hospitalet! Laura! Säg mig: har du ingen skuld alls i detta?

LAURA.

Jag? Hvad skulle jag ha för skuld i att en människa blir vansinnig?

PASTORN.

Ja-ja! Jag ska inte säga någonting! Blodet är ändå tjockare än vattnet!

LAURA.

Hvad tar du dig friheten att mena?

PASTORN (fixerar henne).

Hör du!

LAURA.

Hvad?

PASTORN.

Hör du! Du kan väl icke neka ändå att det är öfverensstämmande med dina önskingar detta att du får uppfostra ditt barn sjelf.

LAURA.

Jag förstår inte!

PASTORN.

Hvad jag beundrar dig!

LAURA.

Mig! Hm!

PASTORN.

Och jag blir förmyndare för den der fritänkarn! Vet du jag har alltid betraktat honom som ett ogräs i vår åker!

LAURA (med ett kort qväfvt skratt; derpå hastigt allvarsam).

Och detta vågar du säga mig hans hustru?

PASTORN.

Du är mig stark Laura! Otroligt stark! Som en räf i saxen: biter du hellre af ditt eget ben än du låter fånga dig! — Som en mästertjuf: ingen medbrottssling, icke ens ditt eget samvete! — Se dig i spegeln! Det törs du inte!

LAURA.

Jag begagnar aldrig spegel!

PASTORN.

Nej, du törs inte! — Får jag se på din hand! — Inte en förrådande blodfläck, inte ett spår af det lömska giftet! Ett litet oskyldigt mord, som icke kan åtkommas af lagen; ett omedvetet brott; omedvetet? Det är en vacker uppfinning! Hör du hur han arbetar deruppe! — Akta dig; om den mannen slipper lös, så sågar han dig mellan två plankor!

Fadren.

6

LAURA.

Du pratar så mycket, som om du hade ondt samvete! — Anklaga mig; om du kan!

PASTORN.

Det kan jag inte!

LAURA.

Ser du! Du kan inte, och därför är jag oskyldig! — Tag nu reda på din myndling, så skall jag sköta min! — Der är doktorn!

TREDJE SCENEN.

DE FÖRRE. DOKTORN.

LAURA (upp).

Välkommen, herr doktor. Ni vill ju åtminstone hjälpa mig. Inte sant? Och här är tyvärr icke mycket att göra. Hör Ni, så han far fram deruppe? Är ni nu öfvertygad?

DOKTORN.

Jag är öfvertygad om att en våldshandling är begången, men nu är det frågan, om våldshandlingen skall anses som ett utbrott af vrede eller af vanvett!

PASTORN.

Men frånse sjelfva utbrottet och erkänn att hans idéer voro fixa.

DOKTORN.

Jag tror att era idéer, herr pastor, äro ändå fixare!

PASTORN.

Mina stadgade åsigter om de högsta tingen . . .

DOKTORN.

Vi lemna åsigterna! — Min fru, det beror af Er om Ni vill finna Er man skyldig till fängelse och böter eller till hospitalet! Hvad anser Ni om ryttmästarns beteende?

LAURA.

Jag kan inte svara på det nu!

DOKTORN.

Ni har sålunda ingen stadgad åsigt om hvad som är förmånligast för familjens intressen? Hvad säger herr pastorn?

PASTORN.

Ja, det blir skandal i båda fallen . . . det är inte godt att säga.

LAURA.

Men om han endast blir dömd till böter för våld, så kan han förnya våldet.

DOKTORN.

Och kommer han i fängelse slipper han snart ut igen. Alltså anse vi förmånligast för alla parter att han genast behandlas som vansinnig — Hvar är amman?

LAURA.

Hur så?

DOKTORN.

Hon skall lägga tvångströjan på den sjuke när jag samtalat vid honom och gifvit order! Men

inte förr! Jag har — plagget härute! (Går ut i tamburen och kommer in med ett stort knyte). Var god och bed amman komma in!

LAURA (ringer).

PASTORN.

Grufligt, grufligt!

AMMAN (in).

DOKTORN [tar fram tröjan].

Se på nu här! Den här tröjan är meningen att ni skall smyga på ryttmästarn bakifrån, när jag finner behovet påkalladt, för att hindra våldsamma utbrott. Som ni ser har den öfverdrifvet långa ärmar, därför att de skola hindra hans rörelser. Och man knyter dem på ryggen. Här gå två remmar genom söljor som ni sedan gör fast vid stolkarmen eller soffan allt efter som det lämpar sig. Vill ni det?

AMMAN.

Nej herr doktor, det kan jag inte; jag kan inte.

LAURA.

Hvarför gör ni det inte sjelf, herr doktor?

DOKTORN.

Derför att den sjuke misstror mig. Ni, min fru, skulle vara närmast till det, men jag fruktar att han äfven misstror Er.

LAURA (min).

DOKTORN.

Kanske Ni herr pastor . . .

PASTORN.

Nej, jag ska undanbe mig!

FJERDE SCENEN.

DE FÖRRE. NÖJD.

LAURA.

Har du redan lemnat depeschen?

NÖJD.

Efter befallning!

DOKTORN.

Jaså det är du Nöjd! Du känner förhållandena och vet att ryttmästaren är sinnessjuk. Du måste hjälpa oss här och sköta den sjuke.

NÖJD.

Om jag kan göra något för ryttmästarn, så vet han att jag gör det!

DOKTORN.

Du ska lägga den här tröjan öfver honom...

AMMAN.

Nej han får inte röra honom; Nöjd får inte göra honom illa. Då ska jag hellre göra det så vackert, så vackert! Men Nöjd kan ju stå utanför och hjälpa mig om det behöfs . . . ja det ska han göra. (Det bultar på tapetdörren).

DOKTORN.

Han är der! Lägg tröjan under er schal på stolen, och gå ut alla så länge ska jag och pastorn ta emot honom, för den dörren håller inte många minuter. — Så, ut!

AMMAN [ut till venster].

Herre Jesus hjälp!

LAURA [stänger chiffoniern; derpå ut till venster].

NÖJD [ut i fonden].

FEMTE SCENEN.

Tapetdörren slås upp så att stolen kastas fram på golvet och låset lossnar.

RYTTMÄSTARN kommer ut med en trafve böcker under armen.

DOKTORN och **PASTORN**.

RYTTMÄSTARN (lägger böckerna på bordet).

Här står alltsammans att läsa och i alla böckerna. Jag var alltså inte tokig! Här står i Odyséen första sången vers 215 sidan 6 i Upsalaöfversättningen. Det är Telemakos som talar till Athene. "Väl påstår min moder att han, här lika med Odyséus, är min fader; men icke vet jag det sjelf, ty ingen ännu sjelf kände sin härkomst." Och denna misstanke hyser Telemakos om Penelope, den dygdigaste af qvinnor. Det är skönt! Hva! Här har vi profeten Hezekiel: "Dåren säger: se här är min fader, men ho kan veta hvilkens länder hafver honom aflat".

Det är ju klart! Hvad har jag här för slag? Ryska litteraturens historia af Mersläkow. Alexander Puschkin Rysslands största skald dog ihjelpinad af utspridda rykten om sin hustrus otrohet mera än af den kula han i en duell mottog i bröstet. På dödsbädden svor han att hon var oskyldig. Åsna! åsna! Hur kunde han svära på det? Nu hör ni emellertid att jag läser mina böcker! — Nej se Jonas, är du här! Och doktorn, naturligtvis! Har ni hört hvad jag svarade en engelsk dam, som beklagade sig öfver att Irländare bruka kasta brinnande fotogenlampor i ansigtet på sina hustrur? — Gud, hvilka qvinnor, sa jag! — Qvinnor? läspade hon! — Ja, naturligtvis! svarade jag. När det går så långt att en man, en man som älskat och

tillbedt en qvinna, går och tar en brinnande lampa och slår i ansigtet på henne, då kan man veta?!

PASTORN.

Hvad kan man veta?

RYTTMÄSTARN.

Ingenting! Man vet aldrig någonting, man tror bara, inte sant Jonas? Man tror så blir man salig! Jo det blef man! Nej jag vet att man kan bli osalig på sin tro! Det vet jag.

DOKTORN.

Herr ryttmästarn!

RYTTMÄSTARN.

Tyst! Jag vill inte tala med Er; jag vill inte höra Er telefonera hvad man pratar derinne! Derinne! Ni vet! — Hör du Jonas, tror du att du är far till dina barn? Jag mins att Ni hade en informator i huset som var fager under ögonbrynen och som folket pratade om.

PASTORN.

Adolf! Akta dig!

RYTTMÄSTARN.

Känn efter under peruken får du känna om inte det sitter två knölar der. Min själ tror jag inte han bleknar! Ja-ja, de prata bara, men herre gud, de prata ju så mycket. Men vi ä allt ena löjlige kanaljer ändå vi äkta män. Inte sant herr doktor? Hur stod det till med Er äkta soffa? Hade ni inte en löjtnant i huset, hvad? Vänta nu ska jag gissa? Han hette (hviskar doktorn i örat)! Se ni, han blekna också! Bli inte ledsen nu. Hon är ju

död och begrafven, och det som är gjordt kan inte göras om! Jag kände honom emellertid och han är nu — — — se på mig doktor! — Nej midt i ögonen — major på dragonerna! Vid gud tror jag inte att han har horn också!

DOKTORN [plågad].

Herr ryttmästare, vill ni tala om andra saker!

RYTTMÄSTARN.

Ser ni! Han vill genast tala om andra saker, när jag vill tala om horn!

PASTORN.

Vet du, min bror, att du är sinnessjuk.

RYTTMÄSTARN.

Ja det vet jag väl. Men fick jag behandla Era krönte hjernor en rum tid, så skulle jag snart få spärra in Er också! Jag är vansinnig, men hur blef jag det? Det rör inte Er, och det rör inte någon! Vill ni nu tala om något annat. [Tar fotografialbumet från bordet]. Herre Jesus, der är mitt barn! Mitt? Vi kan ju inte veta det? Vet ni hvad vi ska göra därför, för att man ska kunna veta det? Först viger man sig för att få socialt anseende; sen skiljer man sig strax efter; och blir älskare och älskarinna; och så adopterar man barnen. Då kan man åtminstone vara säker om att det är ens adoptivbarn? Det är ju rätt? Men hvad hjälper allt detta mig nu? Hvad hjälper mig nu, när ni tog min evighetstanke från mig, hvad gagnar mig vetenskap och filosofi när jag ingenting har att lefva för, hvad kan jag göra med lifvet, när jag ingen ära har? Jag ympade min högra arm, min halfva hjerna, min halfva ryggmärg på en annan stam, ty jag trodde de skulle vexa ihop och till-

sammans knyta sig i ett enda fullkomligare träd, och så kommer någon med knifven och skär af under ympstället, och så är jag bara ett halft träd, men det andra det växer på med min arm och min halfva hjerna, medan jag tvinar ner och dör, ty det var de bästa bitarna jag gaf ifrån mig. Nu vill jag dö! Gör med mig hvad Ni vill! Jag fins inte mer!

DOKTORN hvisskar med PASTORN (de gå in i våningen åt venster; strax derpå kommer Bertha ut).

SJETTE SCENEN.

RYTTMÄSTARN. BERTHA.

RYTTMÄSTARN (sitter vid bordet hopfallen).

BERTHA (går fram till honom).

Är du sjuk pappa?

RYTTMÄSTARN (ser upp stött).

Jag?

BERTHA.

Vet du hvad du har gjort? Vet du att du har kastat lampan på mamma?

RYTTMÄSTARN.

Har jag?

BERTHA.

Ja det har du? Tänk om hon hade skadat sig?

RYTTMÄSTARN.

Hvad skulle det ha gjort?

BERTHA.

Du är icke min far när du kan tala så!

RYTTMÄSTARN.

Hvad säger du? Är jag icke din far! Hur vet du det? Hvem har sagt dig det? Och hvem är din far då? Hvem?

BERTHA.

Ja inte du åtminstone!

RYTTMÄSTARN.

Fortfarande inte jag! Hvem då? Hvem? Du tycks vara väl underrättad! Hvem har underrättat dig? Detta skulle jag upplefva att mitt barn kommer och säger mig midt i ansigtet att jag icke är hennes far! Men vet du inte att du skymfar din mor med det? Förstår du inte att det är hennes skam om så är!

BERTHA.

Säg ingenting ondt om mamma, hör du det!

RYTTMÄSTARN.

Nej, ni håller ihop, allesammans mot mig? Och så har Ni gjort hela vägen!

BERTHA.

Pappa!

RYTTMÄSTARN.

Begagna inte det ordet mer!

BERTHA.

Pappa, pappa!

RYTTMÄSTARN [drar henne till sig].

Bertha, kära älskade barn, du är ju mitt barn! Ja, ja; det kan inte vara annorlunda. Det är så! Det andra var bara sjuka tankar, som kom med vinden liksom pest och febrar. Se på mig, så får jag se min själ i dina ögon! — Men jag ser hennes själ också! Du har två själar, och du älskar mig med den ena och hatar mig med den andra. Men du skall älska bara mig! Du skall bara ha en själ, annars får du aldrig frid, och inte jag heller. Du skall bara ha en tanke, som är min tanke barn, du skall bara ha en vilja som är min.

BERTHA.

Det vill jag inte! Jag vill vara mig sjelf

RYTTMÄSTARN.

Det får du inte! Ser du, jag är en kannibal och jag vill äta dig. Din mor ville äta mig, men det fick hon inte. Jag är Saturnus, som åt sina barn därför, att man hade spått att de skulle äta honom eljes. Äta eller ätas! Det är frågan! Om jag inte äter dig, så äter du mig, och du har redan visat mig tänderna! Men var inte rädd mitt älskade barn, jag ska inte göra dig illa! [Går till vapensamlingen och tar en revolver].

BERTHA (söker komma undan).

Hjelp, mamma, hjälp han vill mörda mig!

AMMAN [in].

Herr Adolf, hvad är det?

RYTTMÄSTARN [undersöker revolvern].

Har du tagit patronerna?

AMMAN.

Jo, jag har städat undan dem, men sitt ner här och var stilla, så ska jag ta fram dem igen!

(Tar RYTTMÄSTARN i armen och sätter honom på stolen, der han blir sittande slö. Derpå tar hon fram tvångströjan och ställer sig bakom stolen).

BERTHA [smyger sig ut åt venster].

AMMAN.

Herr Adolf, mins han när han var mitt älskade lilla barn, och jag stoppade om honom om qvällarne, och jag läste Gud som hafver för honom. Och mins han hur jag steg upp om natten och gaf honom dricka; mins han hur jag tände ljus och talade om vackra sagor, när han hade elaka drömmar så att han inte kunde sofva. Mins han det?

RYTTMÄSTARN.

Tala mera Margret, det lugnar så godt i mitt hufvud! Tala om mera!

AMMAN.

Ack ja, men han ska höra på då! Mins han hur han en gång hade tagit stora köksknifven och ville tälja båtar, och hur jag kom in och måste narra knifven af honom. Han var ett oförståndigt barn och därför måste man narra honom, för han trodde inte att man ville honom väl. — Ge mig den der ormen, sa jag, annars bits han! Och se då släppte han knifven!

(Tar revolvern ur RYTTMÄSTARNNS hand).

Och så då, när han skulle klä sig och inte ville. Då måste jag lirka med honom och säga att han skulle få en guldrock och bli klädd som en prins. Och då tog jag lilla lifstycket som bara

var af grönt ylle, och så höll jag fram det för bröstet och sa: buss i med båda armarne! och så sa jag: sitt nu vackert stilla medan jag knäpper det på ryggen!

(Hon har fått tröjan på honom).

Och så sa jag: stig nu upp, och gå vackert på golfvet får jag se hur den sitter . . .

(Hon leder honom till soffan).

Och så sa jag: nu ska han gå och lägga sig.

RYTTMÄSTARN.

Hvad sa du? Skulle han gå och lägga sig när han var klädd! — Förbannelse! Hvad har du gjort med mig!

(Söker göra sig lös).

Ah, du satans listiga qvinna! Hvem kunde tro att du hade så mycket förstånd!

(Lägger sig ner på soffan).

Fångad, kortklippt, öfverlistad, och inte kunna få dö!

AMMAN.

Förlåt mig herr Adolf, förlåt mig, men jag ville hindra honom att döda barnet!

RYTTMÄSTARN.

Hvarför lät du mig inte döda barnet? Lifvet är ju ett helvete och döden ett himmelrike, och barnen höra himmelen till!

AMMAN.

Hvad vet han om det som kommer efter döden?

RYTTMÄSTARN.

Det är det enda man vet, men om lifvet vet man ingenting! O, om man hade vetat från början.

AMMAN.

Herr Adolf! Böj sitt hårda hjerta och anropa sin Gud om nåd, ty ännu är det icke försent. Det var icke för sent för rövaren på korset när frälsaren sade: i dag skall du vara med mig i paradiset!

RYTTMÄSTARN.

Kraxar du redan efter lik gamla kråka!

AMMAN [tar upp psalmboken ur fickan].

RYTTMÄSTARN [ropar].

Nöjd! Är Nöjd der!

NÖJD (in).

RYTTMÄSTARN.

Kasta ut den der qvinnan! Hon vill osa ihjel mig med psalmboken. Kasta ut henne genom fönstret eller skorsten eller hvad som helst.

NÖJD (ser på amman).

Gud bevara herr ryttmästarn innerligt, men, men jag kan inte! Jag kan rakt inte! Om det vore sex karlar, bara, men ett fruntimmer!

RYTTMÄSTARN.

Rår du inte på ett fruntimmer, hva?

NÖJD.

Nog rår jag, men se det är något särskildt med att man inte vill bära hand på fruntimmer.

RYTTMÄSTARN.

Hvad är det för särskildt? Ha de inte burit hand på mig?

NÖJD.

Ja men jag kan inte herr ryttmästarn! Det är rakt ut som om ni skulle be mig slå pastorn. Det sitter som religion i kroppen! Jag kan inte!

SJUNDE SCENEN.

DE FÖRRE. LAURA ger en vink åt NÖJD att gå.

RYTTMÄSTARN.

Omfale! Omfale! Nu leker du med klubban medan Herkules spinner din ull!

LAURA (fram till soffan).

Adolf! Se på mig. Tror du att jag är din fiende?

RYTTMÄSTARN.

Ja det tror jag. Jag tror att ni alla äro mina fiender! Min mor, som icke ville ha mig till världen, därför att jag skulle födas med smärta, var min fiende, när hon beröfvade mitt första lifsfördess näring och gjorde mig till en halfkrympling! Min syster var min fiende, då hon lärde mig att jag skulle vara henne underdånig. Den första qvinnan jag omfamnade var min fiende, då hon gaf mig tio års sjukdom i lön för den kärlek jag gaf henne. Min dotter blef min fiende, när hon skulle välja mellan mig och dig. Och du, min hustru, du var min dödsfiende, ty du lemnade mig ej förrän jag blef liggande utan lif!

LAURA.

Jag vet inte att jag någonsin tänkt på eller ämnat hvad du tänker att jag gjort. Det händer nog att en dunkel lust att få dig bort som något.

hinderligt regerat inom mig, men om du ser någon plan i mitt handlingssätt, så är det möjligt att den fans der, fastän jag inte såg den. Jag har aldrig reflekterat öfver händelserna, utan de ha glidit fram på skenor, som du sjelf lagt ut, och inför gud och mitt samvete känner jag mig oskyldig, äfven om jag icke är det. Din tillvaro har för mig varit som en sten på mitt hjerta, som tryckt och tryckt tills hjertat sökt skaka af den hämmande tyngden. Så är det nog, och har jag oförvällande slagit dig, så ber jag dig om förlåtelse.

RYTTMÄSTARN.

Det der låter påtagligt! Men hvad hjälper det mig? Och hvems är felet? Kanske det andliga äktenskapets? Förr gifte man sig till en hustru; nu ingår man bolag med en yrkesidkarska, eller flyttar ihop med en vän! — Och så lägrar man bolagsmannen, och skändar vännen! Hvart tog kärleken, den sunnda, sinliga kärleken vägen? Den dog på kuppen! Och hvilken afkomma af denna kärlek på aktier, ställd på innehafvaren, utan solidarisk ansvarighet! Hvem är innehafvaren, när crachen kommer? Hvem är den kroppslige fadren till det andliga barnet?

LAURA.

Och hvad dina misstankar om barnet angår, så äro de alldeles ogrundade.

RYTTMÄSTARN.

Det är just det förfärliga! Om de åtminstone voro grundade, då hade man någonting att ta på, att hålla sig till. Nu är det bara skuggor, som gömma sig i buskarne och sticka fram hufvudet för att skratta, nu är det som att slåss med luft,

att göra simulaker med löst krut. En fatal verklighet skulle ha framkallat motstånd, spännt lif och själ till handling, men nu . . . tankarne upplösa sig i dunster, och hjernan mal tomning tills den tar eld! Ge mig en kudde under hufvet! Och kasta något öfver mig, jag fryser! Jag fryser så förfärligt!

LAURA (tar sin schal och breder öfver honom).

AMMAN (går ut efter en kudde).

LAURA.

Räck mig din hand, vän!

RYTTMÄSTARN.

Min hand! Som du har bakbundit . . . Omfale! Omfale! Men jag känner din mjuka schal mot min mun; den är så ljum och så len som din arm, och den luktar vanilj som ditt hår när du var ung! Laura, när du var ung, och vi gick i björkskogen med gullvifvor och trast, herrligt, herrligt! Tänk hvad lifvet har varit skönt, och så det blifvit. Du ville icke det skulle bli så här, jag ville det icke, och ändå blef det så. Hvem råder då öfver lifvet!

LAURA.

Gud ensam råder . . .

RYTTMÄSTARN.

Stridens gud då! Eller gudinna numera! Ta bort katten som ligger på mig! Ta bort den!

AMMAN (in med kudden, tar bort schalen).

RYTTMÄSTARN.

Ge mig min vapenrock! Kasta den öfver mig!

Fadren.

AMMAN (tar vapenrocken från klädhängarn och lägger öfver honom).

RYTTMÄSTARN.

Ack min hårda lejonhud, som du ville ta från mig. Omfale! Omfale! Du listiga qvinna som var fredsvän och uppfann afväpning. Vakna Herkules innan de ta klubban från dig! Du vill narra af oss rustningen också och låtsades tro att det var grannlåt. Nej det var jern, du, innan det blef grannlåt. Det var smeden som förr gjorde vapenrocken, men nu är det brodösen! Omfale! Omfale! Den råa styrkan har fallit för den lömska svagheten, tvi vare dig satans qvinna och förbannelse öfver ditt kön! (Han reser sig för att spotta, men faller tillbaka på soffan).

Hvad har du gifvit mig för kudde Margret! Den är så hård och så kall, så kall! Kom och sätt dig här bredvid mig på stolen. Så der! Får jag lägga mitt hufvud i ditt knä! Så! — Det var varmt! Luta dig öfver mig så att jag känner ditt bröst! — O det är ljuft att somna vid qvinnobrust, om det är modrens eller älskarinnans, men ljufvast modrens!

LAURA.

Vill du se ditt barn, Adolf? Säg!

RYTTMÄSTARN.

Mitt barn? En man har inga barn, det är bara qvinnor som få barn, och derfor kan framtiden bli deras, när vi dö barnlösa! — O Gud som hafver barnen kär!

AMMAN.

Hör, han ber till Gud!

RYTTMÄSTARN.

Nej, till dig att du skall söfva mig, för jag

är trött, så trött! God natt Margret, och välsignad vare du bland kvinnor! (Han reser sig upp, men faller ned med ett anskri i ammans knä).

ÅTTONDE SCENEN.

LAURA går till venster och kallar in DOKTORN, som kommer ut med PASTORN.

LAURA.

Hjelp oss, doktor, om det inte är för sent!
Se, han andas inte mer!

DOKTORN (undersöker den sjukes puls).

Det är ett slaganfall!

PASTORN.

Är han död?

DOKTORN.

Nej, han kan ännu vakna till lif, men till hvilket uppvaknande, veta vi ej.

PASTORN.

En gång dö, och sedan domen . . .

DOKTORN.

Ingen dom! Och inga anklagelser! Ni, som tror att en gud styrer menskors öden, får tala vid honom om denna angelägenhet.

AMMAN.

Ack, pastor, han bad till Gud i sin sista stund!

PASTORN (till Laura).

Är det sant?

LAURA.

Det är sant!

DOKTORN.

Om så är, hvarom jag lika litet kan döma som om sjukdomens orsak, så är min konst slut. Försök nu Era, herr pastor!

LAURA.

Är det allt hvad Ni har att säga vid denna dödsbädd, herr doktor?

DOKTORN.

Det är allt! Mer vet icke jag. Den som vet mer han tale!

BERTHA (in från venster, springer fram till modren).

Mamma, mamma!

LAURA.

Mitt barn! Mitt eget barn!

PASTORN.

Amen!



KAMRATERNA.

KAMRATERNA.

Komedi i fyra akter

af

AUGUST STRINDBERG.



HELSINGBORG 1888.
H. ÖSTERLINGS FÖRLAG.

267059

H. Österling & C:o boktr., Helsingborg 1838.

SCENERI FÖR ALLA AKTERNA.

En målare-atelier i Paris, på nedre bottnen, med glasdörrar till en trädgård. I fonden stort fönster, dörr till tamburen. Studier, väfnader, vapen, kostymer och gipsdetaljer på väggarna.

Till höger dörr till herrns rum.

Till venster dörr till fruns rum.

Midt på golvet något åt venster en estrad för modeller. Till höger ett staffli med tillbehör.

En kanapé. En stor kamin med genomskinliga glimmer-luckor, hvarigenom kolelden synes.

I taket en hänglampa.

PERSONER:

AXEL, målare.

BERTHA, hans hustru, målarinna.

ABEL, väninna.

WILLMER, litterat.

ÖSTERMARK, doktor.

Fru HALL, dennes frånskilda hustru.

Fröknarne HALL, hennes döttrar i senare förbindelse.

STARCK, löjtnant.

Fru STARCK.

FÖRSTA AKTEN.

FÖRSTA SCENEN.

AXEL och DOKTORN.

AXEL sitter och målar.

Och du också i Paris?

DOKTORN.

Här samlas ju allt som i jordens medelpunkt;
och du är gift? Och lycklig?

AXEL.

Åhja, så der. Ja jag är rätt lycklig. — Det
förstås . . .

DOKTORN.

Hvad förstås?

AXEL.

Hör du, du är enkling, och har sålunda varit
gift. Hur var det att vara gift?

DOKTORN.

Mycket bra . . . för henne!

AXEL.

Och för dig?

DOKTORN.

Si och så! Men ser du, man får lof att jemka,
och vi jemkade alltid, i det längsta.

AXEL.

Hvad vill det säga att jemka?

DOKTORN.

Det vill säga: att jag gaf efter!

AXEL.

Du?

DOKTORN.

Ja, du skulle inte tro det om en karl som mig!

AXEL.

Nej, det hade jag inte tänkt mig! -- Hör
du, du tror inte på qvinnan du?

DOKTORN.

Nej, du! Det gör jag inte! Men jag älskar
henne.

AXEL.

På ditt sätt, ja!

DOKTORN.

Ja mitt, ja! Hur är ditt då?

AXEL.

Vi ha arrangerat oss som kamrater, ser du,

och vänskapen är högre och varaktigare än kärleken!

DOKTORN.

Hm! — Nå Bertha målar också? Bra?

AXEL.

Så der!

DOKTORN.

Vi voro goda vänner förr hon och jag, det vill säga, vi grälade alltid lite. — Här kommer främmande. — Tyst! Det är Carl med fru!

AXEL (upp).

Och Bertha som inte är hemma! Sacristi!

ANDRA SCENEN.

De FÖRRE. Löjtnant CARL STARCK med fru

STARCK, (in).

AXEL.

Nå, välkomna! Här ha vi ju stämt möte från alla världens kanter. God dag fru Starck; Ni ser ju rask ut efter resan.

Fru STARCK.

Tack, käre Axel, det har varit en verklig lustresa för oss! Men hvar har du Bertha?

CARL.

Ja, hvar är unga frun!

AXEL.

Hon är på ateliern; men hon väntas hem hvarje ögonblick! Vill ni inte sitta ner!

DOKTORN helsar de nykomne.

CARL.

Knappast vet du. Vi bara skulle titta upp i förbigående och se huru ni lefde. Men vi äro ju bjudna till er om lördag på första maj!

AXEL.

Ja visst! Ni har alltså fått kortet?

FRU STARCK.

Ja det fick vi i Hamburg redan! — Nå hvad gör Bertha nu för tiden!

AXEL.

Jo, hon målar, hon som jag. Vi vänta just modellen åt henne! Så kanske — jag inte kan be er sitta! Om jag ska vara upprigtig!

CARL.

Tror du vi är blyga då?

FRU STARCK.

Den är väl inte . . . afklädd heller?

AXEL.

Jo visst!

CARL.

En karl? Fy fan! — Nej, *det* ville jag inte

låta min hustru vara med om. Ensam med en naken karl?

AXEL.

Du är fördomsfull ännu Carl!

CARL.

Ja vet du . . .

Fru STARCK.

Fy!

DOKTORN.

Ja det säger jag med!

AXEL.

Inte vill jag precis påstå att det är alldeles i min smak, men så länge jag måste ha qvinlig modell så . . .

Fru STARCK.

Det är en annan sak . . .

AXEL.

En annan!

Fru STARCK.

Ja det *är* en *annan* sak; fastän den liknar den andra, är den icke den samma.

(Det knackar.)

AXEL.

Der är han!

Fru STARCK.

Då gå vi! Farväl alltså och au revoir! Helsa Bertha så hjertligt från mig!

AXEL.

Farväl då, efter ni är så rädda af Er. Och au revoir!

CARL och DOKTORN.

Farväl Axel!

CARL (till AXEL).

Du stannar väl här inne åtminstone?

AXEL.

Nej! Hvarför det?

CARL (går, ruskande på hufvet).

Usch!

TREDJE SCENEN.

AXEL ensam, målar. (Det knacker).

AXEL.

Stig in!

MODELLEN (in).

AXEL.

Så, är ni här igen! Ännu har frun inte kommit.

MODELLEN.

Men klockan är snart tolf, och jag måste bort på annat håll.

AXEL.

Så, så! Ja, det var förargligt, men, hm, det har väl varit något förhinder på ateliern. Hur mycket är jag skyldig?

MODELLEN.

Det är fem francs som vanligt!

AXEL (betalar).

Se här! Ni kan ju stanna en stund i alla fall.

MODELLEN.

Ja, om jag behöfs!

AXEL.

Jo, vill ni vara så god och sitta ner ett ögonblick!

MODELLEN (går bakom skärmen).

FJERDE SCENEN.

AXEL ensam. Ritar och hvisslar. Strax derefter **BERTHA**.

AXEL.

Nå goddag kära du, är du hemma äntligen?

BERTHA.

Äntligen!

AXEL.

Ja, modellen väntar!

BERTHA (rörelse).

Nej! nej! Har han varit här igen?

AXEL.

Du hade beställt honom till klockan elfva.

BERTHA.

Jag? Nej! Sa' han det?

AXEL.

Ja, men jag hörde att du beställde honom i går!

BERTHA.

Det är möjligt, men i alla fall, professorn lät oss inte gå; du vet, det är ju sista timmarne, och man är orolig. Du är väl inte ond på mig, Axel?

AXEL.

Ond? Nej. Men det här är andra gången, och han tar fem francs, i alla fall, för ingenting!

BERTHA.

Kan jag hjälpa det nu att professorn håller oss kvar. Hvarför ska' du gräla på mig igen? Aldrig . . .

AXEL.

Har jag grälat på dig?

BERTHA.

Hvad för slag? Har du inte . . .

AXEL.

Jo, jo, jo, jag har grälat på dig! Förlåt mig . . . förlåt mig att jag trodde det var ditt fel!

BERTHA.

Så är det bra då! — Men, hvad betalte du honom med?

AXEL.

Jo det är sant, jag fick igen de tjugo francs som Gaga lånat af mig.

BERTHA (tar fram en hushållsbok).

Jaså, du har fått igen dem. Kom så ska' jag skriva in dem! För ordningens skull. Det är dina pengar, så du gör naturligtvis hvad du vill med dem, men efter som jag skall sköta finanserna, som du vill, så . . . (skrifver) "Femton francs in; fem francs ut, modell". Så der.

AXEL.

Nej hör du; det var tjugo francs in!

BERTHA.

Ja, men här är bara femton!

AXEL.

Ja men det *var* tjugo francs in.

BERTHA.

Ja men det *är* bara femton in, här, på bordet. Kan du neka det?

AXEL.

Nej, nej, jag nekar inte. Det ligger femton francs på bordet! Det ligger . . .

BERTHA.

Hvarför grälar du så?

AXEL.

Har jag . . .? — Karlen väntar?

BERTHA.

Jaså! Ställ i ordning är du snäll!

AXEL (arrangerar estraden; ropar åt skärmen).

Är ni afklädd ännu?

MODELLEN (bakom skärmen).

Strax, min herre!

BERTHA (stänger dörren; lägger ved i kaminen).

Så! Nu får du gå ut!

AXEL (dröjande).

Bertha!

BERTHA.

Ja!

AXEL.

Är det alldeles nödvändigt detta, med naken modell?

BERTHA.

Det är alldeles nödvändigt!

AXEL.

Hm! Jaså!

BERTHA.

Det ämnet ha vi väl grälat till slut!

AXEL.

Sant! Men det är otäckt i alla fall (går till höger).

BERTHA (tar penslar och palett; ropar åt skärmen till).

Är ni färdig?

MODELLEN.

Jag är färdig!

BERTHA.

Kom då!

(Paus.)

Kom!

(Det knackar.)

Hvem är der? Jag har modell!

ABEL (utanför).

Abel! Med nyheter från salongen!

BERTHA.

Från salongen! (till modellen). Kläd på Er! vi få uppskjuta séansen! — Axel! Abel är här med nyheter från salongen!

(Axel in; ABEL, WILLMER; Modellen går oförmärkt under följande scen).

FEMTE SCENEN.

DE FÖRRE, WILLMER, ABEL.

WILLMER.

God dag, go vänner! I morgon börjar juryn sina arbeten. — Se här Bertha har du pastellerna! (plockar fram packet ur fickorna).

BERTHA.

Tack snälla Gaga; Hur mycket kostade de? De voro väl dyra?

Kamraterna.

2

WILLMER.

Åh, inte vidare!

BERTHA.

Jaså, de börja i morgon redan. Hör du Axel!

AXEL.

Ja, min vän!

BERTHA.

Vill du vara mycket snäll! Mycket!

AXEL.

Jag vill alltid vara snäll mot dig, min vän!

BERTHA.

Vill du? Hör nu, du känner ju Roubey?

AXEL.

Ja, jag träffade honom i Wien, och vi blefvo som man kallar goda vänner.

BERTHA.

Du vet att han sitter i juryn.

AXEL.

Än sedan?

BERTHA.

Ja, nu blir du ond. Jag vet det!

AXEL.

Jaså du vet det! Gör mig inte ond då!

BERTHA (smeker honom).

Du vill inte offra något för din hustru! Inte!

AXEL.

Gå och tigga? Nej, det vill jag inte!

BERTHA.

Inte för dig, för du kommer nog in ändå,
men för din hustru?

AXEL.

Bed mig inte!

BERTHA.

Jag skulle egentligen aldrig be dig om något!

AXEL.

Jo, om saker som jag kan utföra utan att
offra . . .

BERTHA.

Din manliga stolthet!

AXEL.

Låt gå för det ordet.

BERTHA.

Men jag skulle offra min qvinliga stolthet om
jag kunde hjälpa dig.

AXEL.

Ni har ingen stolthet!

BERTHA.

Axel!

AXEL.

Se så, förlåt, förlåt!

BERTHA.

Du är bestämdt afundsjuk på mig! Du skulle säkert icke tycka om att jag kom in på salongen.

AXEL.

Det skulle vara min högsta glädje om du kom in, tro mig om det Bertha.

BERTHA.

Skulle du äfven bli glad om jag kom in, och du refuserades!

AXEL.

Jag måste känna efter! (Lägger handen på venstra sidan). Det skulle bestämdt kännas obehagligt! Bestämdt! Både därför att jag målar bättre än du, och därför ...

BERTHA (går några slag på golvet).

Säg ut du, därför att jag är fruntimmer!

AXEL.

Ja, äfven därför! Det är underligt, men det kännes som om ni skulle göra intrång, komma och marodera der vi ha slagits medan ni satt vid spisen! Förlåt mig Bertha att jag talar så, men så komma tankarna.

BERTHA.

Ser du att du är lika som alla andra herrar, precis!

AXEL.

Som alla andra! Jag hoppas väl det!

BERTHA.

Och du har blifvit så öfverlägsen på sista tiden! Så var du inte förr!

AXEL.

Det är väl därför att jag är öfverlägsen! Gör något som inte vi gjort förut!

BERTHA.

Hva! Hvad säger du? Skäms du inte!

WILLMER.

Se så, se så, god vänner! Nej, men kära vänner! Bertha lugna dig! (Han ger henne en blick, som hon söker tyda).

BERTHA (kastar om).

Axel, låt oss vara vänner! Och hör på mig ett ögonblick! Tycker du att min ställning i ditt hus — för det *är* ditt — är behaglig? Du ger mig mitt uppehälle, du betalar mina lektioner hos Julian, under det du sjelf icke får råd att ta någon undervisning. Tror du att jag kan se hur du sitter och släpar ut dig och din talang med dessa ritningar och bara får måla på lediga stunder. Har du haft råd att taga modeller ens, under det du betalar mina med dryga fem francs i timmen. Du vet icke sjelf huru god, huru ädel, huru uppoffrande du är, men du vet också icke huru jag lider af att se dig släpa så för mig. Ack, Axel, du kan icke känna hur jag skall ha det i min ställning. Hvad är jag för dig? I hvad egenskap är jag i ditt hus? Ah, jag blygs när jag tänker på det?

AXEL.

Hva, hva, hva! Är du inte min hustru?

BERTHA.

Jo, men . . .

AXEL.

Nå, nå?

BERTHA.

Men, du underhåller mig!

AXEL.

Nå, ska man inte göra det?

BERTHA.

Jo, förr, i gamla äktenskap var det så, men vi skulle inte ha det så! Vi skulle ju vara kamrater!

AXEL.

Hvad är det för prat, ska inte mannen underhålla sin hustru?

BERTHA.

Jag vill inte det! Och du Axel, du måste hjälpa mig. Jag är icke din likställige, när vi ha det så här, men jag kunde bli det, om du ville förödmjuka dig en gång, en enda gång! Inte är du ensam om att gå till en juryman och fälla ett godt ord för en annan. Om det vore för dig sjelf, det vore en annan sak, men för mig. För mig! Nu ber jag dig så vackert jag kan. Lyft upp mig ur min förnedring, till din sida, och jag skall tacka dig, jag skall aldrig plåga dig mer med att påminna om min ställning, aldrig Axel!

AXEL.

Be mig inte, du vet ju huru svag jag är!

BERTHA (omfamnar honom).

Jo jag ska be dig, be dig tills du uppfyller min bön! Se så, se inte så stolt ut nu, utan var mänsklig! Så! (Kysser honom).

AXEL (till Willmer).

Hör du Gaga, tycker du inte att fruntimerna äro ena rysliga tyranner?

WILLMER (plågad).

Jo i synnerhet när de äro undergifna!

BERTHA.

Se så, är det vackert väder igen! Du går ju Axel, inte sant. Så; på med svarta rocken nu, och kom sedan hem till middan, så ta vi ut tillsammans och äta.

AXEL.

Hur vet du att Roubey tar emot nu?

BERTHA.

Tror du inte jag har tagit reda på det?

AXEL.

Ja, men du är ju en intrigante, Bertha!

BERTHA (tar fram en svart bonjour ur skåpet).

Nå det måste man vara, annars kommer man ingenstans. Se här är svarta rocken! Så!

AXEL.

Ja, men det är förskräckligt. Hvad ska jag säga karlen?

BERTHA.

Hm! Du kan väl hitta på något på vägen. Säg att, att, att din hustru — nej — att du väntar en kristning . . .

AXEL.

Fy Bertha!

BERTHA.

Nå säg, att du kan skaffa honom en orden!

AXEL.

Nej du skrämmer mig, Bertha!

BERTHA.

Säg hvad du vill då! Kom nu ska jag friserera dig, så du ser presentabel ut. Känner du hans hustru?

AXEL.

Inte alls!

BERTHA (borstar hans hår med lugg).

Då ska du låta presentera dig för henne. Hon lär ha mycket stort inflytande, men hon tycker inte om fruntimmer.

AXEL.

Hvad gör du nu med mitt hår?

BERTHA.

Jag friserar dig så som herrarne nu bruka.

AXEL.

Ja, men jag vill inte det!

BERTHA.

Seså! Nu är du fin! Lyd nu mig bara! (Hon går till chiffoniern och tar fram ett etui, i hvilket ligger Ryska Annæorden, som hon vill sätta i knapphållet).

AXEL.

Nej Bertha, nu går du icke längre! Jag bär aldrig orden!

BERTHA.

Men du har tagit emot den!

AXEL.

Ja, ty jag kunde icke återsända den, men jag bär den aldrig.

BERTHA.

Tillhör du något politiskt parti som är nog frisinnadt att vilja undertrycka den individuela friheten att mottaga utmärkelser?

AXEL.

Nej, det gör jag inte, men jag tillhör en kamratkrets som lofvat hvarandra att icke bära meriten på rocken.

BERTHA.

Men som ha mottagit salongsmedaljer!

AXEL.

Hvilka icke bäras på rocken!

BERTHA.

Hvad säger du om det Gaga!

WILLMER.

Så länge det fins utmärkelser, så gör man sig en otjenst med att gå brännmärkt, och exemplet lär ingen följa. Tag bort dem, gerna för mig, men jag kan inte ta bort dem från de andra.

AXEL.

Ja, men när kamraterna som äro mera förtjenta än jag gå utan, så nedsätter jag dem med att bära tecknet.

BERTHA.

Men när det inte syns under paletån, så vet ingen det, och du har icke brännmärkt någon.

WILLMER.

Det har Bertha rätt i. Du bär din orden under rocken, så bär du den icke på rocken.

AXEL.

Jesuitter! När man gifvit Er ett finger, så tar ni snart hela armen.

SJETTE SCENEN.

DE FÖRRE, ABEL (in; klädd i pels och skinnmössa).

BERTHA.

Se der ha vi Abel! Kom nu och slit denna tvist.

ABEL.

God dag Bertha, god dag Axel. Hur mår du Gaga? Hvad gäller frågan?

BERTHA.

Axel vill icke bära sin orden, därför att han ej törs för sina kamrater.

ABEL.

Naturligtvis gå kamraterna före hustrun, det är ju en naturlag bland de många. (Sätter sig vid ett bord, tar upp sitt tobakspaket och rullar cigaretter).

BERTHA (fäster bandet i Axels knapphål och lägger stjernan i etuiet).

Han kan gagna mig, utan att skada någon, men jag fruktar han hellre vill skada mig!

AXEL.

Bertha, Bertha! Men ni gör ju mig alldeles galen. Inte anser jag det vara något brott att bära det der bandet, och inte har jag aflagt någon ed att ej göra det, men det har ingått i våra föreställningar att det är feget icke våga gå fram sin väg utan.

BERTHA.

Omanligt, förstås! Men du går ju ej din väg den här gången, du går min!

ABEL.

Du har en representativ skuld, Axel, till den qvinna, som offrat dig sitt lif!

AXEL.

Jag känner på mig att det ni säger är falskt,

men jag har icke haft tid och kraft att tänka ut svaret, ty det fins ett svar! Det är som om ni skulle kasta nät omkring mig medan jag sitter fördjupad i mitt arbete. Jag känner hur nätet lägger sig om mig, men min fot trasslar in sig när jag vill sparka undan det. Vänta ni, bara jag får ha mina händer fria, så tar jag upp min knif och skär sönder Era garn. — Hvad var det vi talte om! Jo, jag skulle göra en visit. Så! Ta hit mina handskar och min paletå! Farväl Bertha! Farväl! — Det är sant! Hvar bor Roubey.

WILLMER, ABEL, BERTHA (på en gång).

Sextiofem rue des Martyrs!

AXEL.

Det är strax här bredvid!

BERTHA.

Alldeles i hörnet! Tack Axel, att du går! Nå känns offret så tungt?

AXEL.

Jag känner ingenting annat än att jag är trött af Ert prat och att det ska bli skönt att komma ut. Farväl!

SJUNDE SCENEN.

WILLMER, ABEL, BERTHA.

ABEL.

Det är synd om Axel! Det är synd om honom Ni vet inte af att han är refuserad!

BERTHA.

Och jag då?

ABEL.

Det är inte afgjort om dig än; efter som du skrefs på ditt eget namn med fransk stafning kommer du först på *o*.

BERTHA.

Det fins alltså hopp ännu för mig!

ABEL.

Ja för dig, men inte för Axel!

WILLMER.

Nu ska vi få se!

BERTHA.

Hur vet du att han är refuserad då?

ABEL.

Hm, jag träffade en "hors concours", som visste det. Och jag var smått rädd att få bevittna en scen när jag kom hitin; men han har sålunda inte fått underrättelsen än!

BERTHA.

Nej, inte hvad jag vet! Men, Abel, är du nu riktigt säker på att Axel träffar madame Roubey och icke monsieur.

ABEL.

Hvad skulle han med monsieur att göra, den har ju ingenting att säga, då deremot madame är ordförande i målarinnornas skyddsförening.

BERTHA.

Alltså: jag är icke refuserad — ännu!

ABEL.

Nej, som du hör, och Axels visit kommer att göra godt. Han har en rysk orden, och Ryssland är mycket populärt i Paris. Men det är synd om Axel i alla fall.

BERTHA.

Synd! Hvarför det! Alla kunna ju inte få rum på salongens väggar. Det är så många fruntimmer som bli refuserade, så att en herre också kan tåla vid att få känna på't. Men kommer jag nu in, då få vi nog höra huru *han* har målat min taffla, huru han har lärt mig, huru han har betalt mina lektioner. Men det kommer jag inte att fästa mig vid, för det är inte sant.

WILLMER.

Nu ska vi få se på det ovanliga!

BERTHA.

Nej jag tror, antaget att jag icke blir refuserad, att vi komma att få se något mycket vanligt. Men jag är ändå rädd för den stunden. Något säger mig att det icke blir bra emellan Axel och mig mer.

ABEL.

Och det var just då det skulle bli bra, när ni blef likställiga.

WILLMER.

Jag tycker er ställning skall bli mycket klarare, och din mycket behagligare när du får sälja och kan försörja dig sjelf.

BERTHA.

Den skulle bli! Vi få väl se! Vi få väl se!

ÅTTONDE SCENEN.

DE FÖRRE, PIGAN (med ett grönt bref).

BERTHA.

Ett grönt bref, till Axel! Der är det! Der är det! Han är refuserad! Ja, men det är ju förfärligt; detta är ändock en tröst för mig, om det går mig illa!

ABEL.

Men om det går dig bra?

BERTHA (paus).

ABEL.

Det svarar du inte på?

BERTHA.

Nej, det svarar jag inte på.

ABEL.

Derför att då är jemvigten rubbad, emedan du är öfver!

BERTHA.

Öfver! En hustru öfver sin man, sin man! Åh!

WILLMER.

Det är icke för tidigt att ett exempel statueras.

ABEL.

Du var på frukosten i dag? Var det roligt?

BERTHA.

Åhja.

WILLMER.

Nå när ska du anmäla min bok Abel?

ABEL.

Jag håller just på med den!

WILLMER.

Och det blir vackert?

ABEL.

Mycket vackert! — Nå Bertha, hur och när skall du lemna fram brevet?

BERTHA.

Det är just hvad jag går och tänker på? Har han inte träffat madame Roubey, och har hon inte uträttat ärendet, så lär hon ej göra det sedan han fått detta slaget.

ABEL (reser sig).

Jag tror inte Axel är så oädel att han skulle taga revanche på dig.

BERTHA.

Oädel? Ädel! Hvad är det för slag! Hvarför gick han nyss när jag skickade honom? Jo, därför att jag var *hans* hustru. För en annan skulle han aldrig ha gått!

ABEL.

Skulle du ha tyckt om i fall han gjort det för en annan?

BERTHA.

Farväl med Er, nu få ni gå, innan han kommer tillbaka!

ABEL.

Just min tanke! Farväl Bertha!

BERTHA.

Ja nu får vi bestämdt gå! Adjö med Er!

NIONDE SCENEN.

DE FÖRRE. PIGAN anmäler FRU HALL.

BERTHA.

Se så, hvem kan det nu vara?

ABEL, WILLMER.

Adjö Bertha!

(De gå).

TIONDE SCENEN.

BERTHA. FRU HALL (utstyrd, men slarfvigt klädd, och med äfventyrligt utseende).

FRU HALL.

Jag vet inte om jag har den äran att vara känd! Det är ju fru Alberg född Ålund?

BERTHA.

Ja, det är jag, var så god och sitt!

FRU HALL.

Mitt namn är Hall! Åh min Gud, jag är så trött, jag har gått i så mycket trappor, håhåjaja! Jag tror jag svimmar.

BERTHA.

Hvarmed kan jag vara Er till tjänst?

FRU HALL.

Fru Alberg känner en Doktor Östermark; icke sant.

BERTHA.

Ja, det är en gammal vän till mig!

FRU HALL.

En gammal vän, ja! Ja! Se lilla fru Alberg, jag var gift med honom förr, men vi skildes. Jag är en frånskild hustru.

BERTHA.

Åh! Det har han aldrig sagt mig!

FRU HALL.

Nå, sådant talar man inte om.

BERTHA.

Han har sagt åt mig att han var enkling.

FRU HALL.

Nå, ni var en ung flicka då, och han är väl inte så angelägen om att det blir bekant.

BERTHA.

Och jag som alltid trodde att doktor Östermark var en hederlig man.

FRU HALL.

Jo det var just den rätta det. Det är en riktigt fin herre ska jag säga!

BERTHA.

Nå, men hvarför talar ni om detta för mig?

FRU HALL.

Jo, vänta fru Alberg lilla, vänta ska ni få höra. Ni är ledamot af föreningen? Inte sant?

BERTHA.

Jo, det är jag!

FRU HALL.

Se der! Vänta nu bara!

BERTHA.

Hade ni barn!

FRU HALL.

Två barn; två döttrar, fru Ålund!

BERTHA.

Det var en annan sak! Och han lemnade er på bar backe?

FRU HALL.

Vänta nu bara! Han kastade åt mig en fattig summa om året, som inte räckte till hyran en

gång! Och nu när flickorna äro vuxna och ska ut i lifvet, nu skrifver han att han är ruinerad, så att han icke kan skicka mer än hälften. Är det inte fint? Nu just, när flickorna äro vuxna och ska ut i lifvet!

BERTHA.

Det måste vi ta itu med. Han kommer hit om några dagar. Vet ni, min fru, att ni har lagen på er sida och att domstolen kan tvinga honom att betala! Och han skall tvingas! Hör ni det! Jaså, man går och skaffar barn till verlden och släpper dem sedan handlöst med den stackars öfvergifna modren! Åh, han ska få se på annat! Vill ni ge mig er adress?

FRU HALL (lemnar ett visitkort).

Goda fru Alberg! Ni blir väl icke ledsen på mig, om jag ber er om en liten tjänst.

BERTHA.

Ni kan lita på mig fullkomligt. Jag ska genast skrifva till sekreteraren . . .

FRU HALL.

Ack ja, ni är så oändligt god, men innan sekreteraren svarat, har jag och mina fattiga barn kanske blifvit kastade på gatan. Goda fru Alund, ni kan väl inte låna mig, en obetydlighet, vänta nu bara! en småsak, på en tjugo francs.

BERTHA.

Nej, min fru, jag har inga pengar. Det är min man som försörjer mig tillsvidare, och jag får nog veta af det. Det är bittert att äta nådebröd när man är ung, men det kanske kan komma andra dagar för mig också!

FRU HALL.

Ack kära, goda fru Alberg, ni får inte neka mig, då är jag en förlorad menska. Hjelp mig för himlens skull!

BERTHA.

Är er nöd stor och allvarsam?

FRU HALL.

Och det frågar ni!

BERTHA.

Ni ska få dessa pengar till låns! (Hon går till chif-foniern). Tjugo, fyrtio, sextio, åttio! Fattas tjugo. Hvar har jag gjort af dem? Hm! Frukosten! (Skrifver i hushållsboken). Färg: tjugo; diverse: tjugo. — Se der!

FRU HALL.

Tack goda fru Ålund, tack kära frun!

BERTHA.

Se så, nu har jag icke tid med er längre i dag. Farväl och lita på mig!

FRU HALL (osäker.)

Vänta lite bara!

BERTHA.

Nej, nu måste ni gå!

FRU HALL.

Vänta lite! Hvad var det jag skulle säga?
— — — Ja det var detsamma! —

(Går).

ELFTE SCENEN.

BERTHA ensam. Strax derpå **AXEL**. **BERTHA** (stoppar det gröna brefvet i sin ficka när hon hör honom komma).

BERTHA.

Redan gjordt! Nå träffade du henne — honom.

AXEL.

Jag träffade icke honom, men henne. Och det var så mycket bättre det. Jag gratulerar dig Bertha! Din tafla är redan antagen!

BERTHA.

Åh! Nej, hvad säger du! Och din?

AXEL.

Den är inte afgjord än, men då går den också med all säkerhet.

BERTHA.

Är du så viss på det?

AXEL.

Naturligtvis . . .

BERTHA.

Åh jag är antagen! Så roligt, så roligt. Nå men gratulera mig då!

AXEL.

Har jag inte gjort det? Jag tyckte precis att jag sa jag gratulerar dig! För öfrigt, man skall icke sälja skinnet förrän man har skjutit björn.

Att komma in på salongen är ingenting. Det är en slump! Det kan bero på hvad bokstaf ens namn börjar med. Du kom på O efter som du stafvade på franska och när bokstafveringen började med M så går det alltid lättare.

BERTHA.

Jaså, du vill säga att det var därför att mitt namn började med O som jag kom in.

AXEL.

Inte precis bara därför!

BERTHA.

Nå, om du blir refuserad, så är det väl därför att ditt namn börjar med A.

AXEL.

Inte precis bara det, men äfven det, till en del?

BERTHA.

Hör du, jag tycker icke du är så ädel som du går och galler för. Du är afundsjuk.

AXEL.

Hvarför skulle jag vara det, när jag ej vet huru det gått för mig ännu.

BERTHA.

Men när du får veta det!

AXEL.

Hva!

BERTHA (tar fram brefvet).

AXEL (tar sig i venstra sidan och sätter sig på en stol).

Hva! — — — (Bemannar sig). Det var ett slag, som jag icke väntat. Det var högst obehagligt!

BERTHA.

Nå, så får väl jag hjälpa dig nu!

AXEL.

Du ser skadeglad ut, Bertha. Åh jag känner att det börjar växa ett stort hat mot dig här inne.

BERTHA.

Jag ser glad ut, kanske, därför att jag haft en framgång, men när man är bunden vid en människa som ej kan glädjas åt ens lycka, då har man svårt att känna medlidande med hennes olycka.

AXEL.

Jag vet ej hur det är, men det förefaller mig som om vi blifvit fiender nu. Kampen om ställningen har kommit emellan oss, därför kunna vi aldrig vara vänner mer.

BERTHA.

Kan icke ditt rättvisa sinne böja sig, då du ser att den dugligare segrade i kampen.

AXEL.

Du var icke den dugligare!

BERTHA.

Juryn måtte ha tyckt det ändå!

AXEL.

Juryn? Men du vet väl att du målar sämre än jag!

BERTHA.

Är det så visst det!

AXEL.

Ja, nog är det visst. Men för öfrigt, du arbetade under gynsammare omständigheter än jag. Du hade icke ritarbete, du fick gå på atelier, du hade modeller, och du var fruntimmer!

BERTHA.

Jo, nu får jag höra det, att jag lefvat på dig...

AXEL.

Oss emellan, ja, men världen får icke veta det, om du ej går och talar om det sjelf.

BERTHA.

Åh det har världen redan fått veta. Men säg mig, hvarför lider du ej af att en kamrat, en manlig kamrat, gått in med mindre meriter.

AXEL.

Jag måste tänka efter. Ser du vi ha aldrig tagit er med kritik utan på känn, och därför har jag aldrig tänkt öfver vår ställning mot hvarandra. Nu när skon klämmer till, förefaller det mig som om vi icke vore kamrater, efter som jag kan erfara det som om ni ej hade här att göra. En kamrat är en mer eller mindre lojal konkurrent, vi äro fiender. Ni ha legat bakom buskarne medan vi gjorde drabbningarne, och nu när vi dukat bordet, slår ni er ned som hemma hos er!

BERTHA.

Åh fy! Ha vi fått vara med i strider någonsin?

AXEL.

Ni ha alltid fått, men ni ha icke velat, eller icke kunnat. På vårt område der du bryter in, skulle tekniken gå igenom hela sin utveckling och fulländas af oss, innan ni kommo fram. Och nu köper ni seklernas arbete för tio francs i timmen på en atelier och för pengar som vi med vårt arbete förvärfvat.

BERTHA.

Nu är du åtminstone inte ädel, Axel!

AXEL.

När var jag ädel? Jo när jag lät dig trampa ner mig som en gammal sko . . . men nu är du öfver mig, nu står jag inte ut att vara ädel längre. Vet du att denna motgång äfven ändrar vår ekonomiska ställning! Jag kan icke tänka på att måla mer, utan måste afstå från mitt lifs dröm, och får lof att bli ritare på allvar.

BERTHA.

Det behöfver du inte; när jag får sälja, försörjer jag mig sjelf.

AXEL.

För öfrigt . . . Hvad är det för slags förening vi ingått? Äktenskapet skulle vara byggt på gemensamma intressen, vårt är byggt på stridiga.

BERTHA.

Det der får du grubbla på ensam; nu går jag ut och äter middag; går du med?

AXEL.

Nej, jag vill vara ensam med min sorg.

BERTHA.

Och jag måste ha sällskap till min glädje. —
— — Det är sant, vi ha ju utlyst sammankomst
till i afton här hos dig! Det går väl inte an nu,
när du har fått sorg.

AXEL.

Det är inte roligt, men det måste väl ske.
Låt dem komma.

BERTHA (klär sig för att gå ut).

Men du måste bli med, eljes skulle det se ut
som om du vore feg.

AXEL.

Jag skall bli med er, var lugn! — Men ge
mig lite pengar innan du går.

BERTHA.

Det är slut i kassan.

AXEL.

Slut?

BERTHA.

Ja, pengar ta slut också.

AXEL.

Kan du låna mig tio francs?

BERTHA (tar upp portemonnåen).

Tio francs. Jaha! Om jag har! Här ska du

få! — Kommer du inte med? Säg! Man ska tycka det ser underligt ut!

AXEL.

Och spela det besegrade lejonet för triumfvagnen! Nej vet du. Jag behöfver tid på mig att lära min rol till eftermiddagens föreställning.

BERTHA.

Adjö med dig då!

AXEL.

Adjö! Bertha! Får jag be dig om en sak!

BERTHA.

Hvad då?

AXEL.

Kom inte hem drucken! I dag skulle det vara mera obehagligt än annars!

BERTHA.

Hvad rör det dig, hur jag kommer hem.

AXEL.

Jo, jag känner mig solidarisk med dig såsom med en släkting, efter som du bär samma namn som jag, och dessutom är det ännu mig så vidrigt att se en rusig qvinna.

BERTHA.

Hvarför är det vidrigare än att se en rusig man?

AXEL.

Ja, hvarför? Kanske därför att ni inte tåla ses utan förställning.

BERTHA.

Adjö med dig din gamla pratmakare! — Du går inte med?

(Går).

AXEL (stiger upp, och tar af sig bonjouren för att byta rock).

Nej!



ANDRA AKTEN.

(Samma dekoration som förra akten. Ett stort bord med stolar omkring mitt på golvet; på bordet skrifdon, papper, och ordförandeklubba).

FÖRSTA SCENEN.

AXEL sitter och målar. ABEL bredvid på en stol rökande.

AXEL.

Nå de ha slutat middan och håller på med kaffet nu? Dracks det mycket?

ABEL.

Åhja! Bertha skroderade och var obehaglig.

AXEL.

Säg mig en sak, Abel, är du min vän eller är du inte?

ABEL.

N-ja, det vet jag inte.

AXEL.

Kan jag lita på dig?

ABEL.

Nej det kan du inte.

AXEL.

Hvarför det då?

ABEL.

Jag tycker det käns så.

AXEL.

Hör du Abel, du som har ett manligt förstånd och som man kan rasonnera med, hör du, säg hur det käns att vara fruntimmer! Är det så förskräckligt.

ABEL (skämtsamt).

Ja naturligtvis! Det käns som att vara neger.

AXEL.

Det var märkvärdigt. Hör Abel — Du vet att jag har en passion att söka billighet och rättvisa.

ABEL.

Jag vet att du är en svärmare — — och därför går det dig aldrig väl.

AXEL.

Men dig går det väl — — för du känner ingenting?

ABEL.

Ja.

AXEL.

Abel, har du verkligen aldrig något behof af att älska en man?

ABEL.

Så dum du är!

AXEL.

Har du aldrig funnit någon?

ABEL.

Nej. Det är så ondt om män.

AXEL.

Nå tycker du inte att jag är en man?

ABEL.

Du! — Nej!

AXEL.

Det inbillar jag mig.

ABEL.

Är du en man! Du som arbetar åt en qvinna, och går klädd som en qvinna.

AXEL.

Jag, klädd som en qvinna!

ABEL.

Du har ju lugg och går barhalsad; medan hon har fadermördare och polkahår; akta dig; hon tar snart byxorna af dig!

AXEL.

Så du pratar!

ABEL.

Och hvilken ställning har du i ditt hus? Du tigger pengar af henne och hon ställer dig under förmyndare. Nej, du är ingen man! Men det var

derför hon tog dig, när hennes affärer voro derangerade.

AXEL.

Du hatar Bertha; hvad har du fått emot henne!

ABEL.

Jag vet inte, men jag har kanske också fått en släng af den der passionen för rättvisa?

AXEL.

Hör du, tror du inte på din stora sak, du!

ABEL.

Ibland! Ibland inte! Hva ska man kunna tro på numera! Stundom förefaller det mig som om det gamla var förmånligast. Som mödrar hade vi en aktad och ärad ställning, då vi dermed uppfylde vår medborgarpligt; som husmödrar voro vi enväldiga, och att uppfostra släktet var ju icke någon vanhederlig syssla. Ge mig en kognak, Axel! Vi ha pratat så mycket.

AXEL (tar fram kognak).

Hvarför dricker du?

ABEL.

Jag vet inte! Jag är visst unken.

AXEL.

Hvad skulle det vara?

ABEL.

Det skulle vara en man som beherrskade en kvinna?

AXEL.

Nå om du fick se det?

ABEL.

Så skulle jag — hvad heter det nu igen — älska honom! Tänk om det vore *blague* hela det här oväsentet! Tänk!

AXEL.

Nej, nog är det en rörelse der, hvad det nu är för en!

ABEL.

Ja, här är så mycket rörelser framlänges och baklänges. — Och en dumhet kan också komma i rörelse bara man får majoritet för den!

AXEL.

Om det vore det, då ha ni gjort fanken så mycket buller förgäfvat, för nu börjar det bli otäckt att lefva snart.

ABEL.

Vi bullra så ni bli yra i hufvudet! Det är saken. — Nå Axel, nu blir väl din ställning friare, sedan Bertha fått sälja!

AXEL.

Sälja! Har hon sålt?

ABEL.

Vet du inte det? Den der lilla taflan med äppelträdet!

AXEL.

Nej det har hon inte talat om! När var det?

ABEL.

I förgår! Vet du inte det? Nå då tänker hon väl öfverraska dig med pengarna.

AXEL.

Mig? Hon sköter ju kassan sjelf!

ABEL.

Såå! Då blir det väl . . . tyst hon kommer nu!

ANDRA SCENEN.

DE FÖRRE. BERTHA.

BERTHA (till Abel).

Se god afton, är du här? Hvarför gick du din väg?

ABEL.

Jag tyckte det var tråkigt!

BERTHA.

Ja, det är inte roligt att glädjas med andra.

ABEL.

Nej!

BERTHA.

Du sitter här så flitigt och målar du Axel!

AXEL.

Ja, jag sitter här och knåpar.

BERTHA.

Får jag se! Det är bra det der, men den der venstra armen är för lång!

AXEL.

Tror du?

BERTHA.

Tror jag? Det kan jag väl se! Ta hit . . .
(Tar penseln från honom.)

AXEL.

Nej, låt bli! Skäms du inte!

BERTHA.

Hvad säger du för slag!

AXEL (ond).

Skäms, sa jag! (stiger upp.) Ska du komma och lära mig måla?

BERTHA.

Hvarför inte?

AXEL.

Derför att du har att lära af mig, men jag af dig, ingenting.

BERTHA.

Jag tycker herrn behandlar sin hustru aktningsslöst. Man bör dock veta hvad aktning man . . .

ABEL.

Nu är du gammalmodig Bertha! Hvad är det för specialaktning mannen är skyldig qvinnan, när de skola vara likställiga?

BERTHA.

Jaså du finner det riktigt att en man är grof mot sin hustru?

ABEL.

Ja, när hon är oförskämnd mot honom!

AXEL.

Det är rätt! Rif ögonen ut på hvarandra!

ABEL.

Åhnej, dertill är saken väl ändå för obetydlig.

AXEL.

Säg inte det! — Hör du Bertha. Efter som vår ekonomi hädanefter kommer att undergå förändringar, så vill jag veta husets ställning. Var snäll och låt mig se hushållsboken!

BERTHA.

Det är en nobel hämd därför att du blef refuserad!

AXEL.

Hvad för hämd! I hvad sammanhang står hushållsboken med mitt missöde på salongen? Ge mig nyckeln till chiffoniern!

BERTHA (letar i fickan).

Var så god! — Hm! Det var besynnerligt, jag tyckte nyss jag hade den!

AXEL.

Sök!

BERTHA.

Du talar i sådan befallande ton! Jag tycker inte om det der!

AXEL.

Sök reda på nyckeln!

BERTHA ((letar i rummet).

Ja men det här är oförklarligt! — Den är borta! Jag kan inte finna den. Den måste vara bortkommen!

AXEL.

Är du säker på att den icke fins?

BERTHA.

Fullkomligt säker!

AXEL (ringor i lufttelegrafan).

(P a u s).

TRËDJE SCENEN.

DE FÖRRE, PIGAN in.

AXEL.

Gå efter en smed!

PIGAN.

En smed!

AXEL.

En smed som dyrkar opp en lås!

PIGAN (får en blick af Bertha).

Jag ska genast gå!

(Går.)

FJERDE SCENEN.

DE FÖRRE utom PIGAN.

AXEL (byter om rock; tar bort ordensbandet och kastar det på bordet).

Ursäkta mina damer!

BERTHA (mjukt).

Genera dig inte! Ska du gå ut?

AXEL.

Jag ska gå ut!

BERTHA.

Stannar du inte på sammankomsten?

AXEL.

Nej, det gör jag inte!

BERTHA.

Ja men det skall man finna mycket ohöfligt!

AXEL.

Det får man! Jag har angelägnare saker för mig än att höra på ert vrövel.

BERTHA (orolig).

Hvart tänker du gå?

AXEL.

Det behöfver jag inte redogöra för, när jag inte frågar dig hvart du går!

BERTHA.

Du glömmet väl icke bort att vi ha bjudit karnevals-fremmande till oss i morgon afton.

AXEL.

Fremmande? Det är sant. I morgon afton. Hm!

BERTHA.

Det går inte an att inställa det, då ju Östermark och Carl ha kommit i dag och jag har bedt dem vara med.

AXEL.

Så mycket bättre!

BERTHA.

Kom nu hem i god tid så att du hinner profva din kostym.

AXEL.

Min kostym! Ja det var sant. Jag ska spela fruntimmer.

FEMTE SCENEN.

DE FÖRRE, PIGAN.

PIGAN.

Smeden hade inte tid nu, men han kommer om ett par timmar.

AXEL.

Har han inte tid! — Så! — Kanske nyckeln kommer till rätta ändå! Nu måste jag gå i alla fall. Adjö!

BERTHA (mjukt).

Adjö med dig då! Kom inte sent hem!

ABEL (nickar åt Axel till afsked).

AXEL.

Det vet jag inte hur jag kommer att göra. Adjö!

(Går.)

SJETTE SCENEN.

ABEL och BERTHA.

ABEL.

Så morsk din herre var!

BERTHA.

Så oförskäm! Vet du jag skulle ha lust att böja honom, så djupt att han skulle komma kryppande efter mig.

ABEL.

Ja, han tycks inte ha fått nog af det der nypet med salongen. — Bertha, säg mig: har du älskat den der narren någonsin?

BERTHA.

Älskat? — Jag tyckte rätt mycket om honom för han var snäll. Men han är dum och . . . när han vrenskar sig så känner jag att jag skulle kunna

hata honom. Tänk det har redan kommit ut att han har målat min tafla.

ABEL.

Har det gått så långt, då måste du göra något eklatant.

BERTHA.

Om jag bara visste hur?

ABEL.

Jag brukar vara påhittig. Jo, låt mig se! Hör du! Om du skulle hemta hans refuserade tafla i morgon afton, och låta den komma hem när de fremmande samlats.

BERTHA.

Nej, det ser ut som om jag ville triumfera. Det är för grymt.

ABEL.

Nå, om jag låter göra det! Eller Gaga, det är bättre. Den skickas efter af portvakten i Axels namn. Den ska ju ändå hem, och det är ingen hemlighet att han fått den tillbaka.

BERTHA.

Nej vet du . . .

ABEL.

Hva? Han sprider ut falska rykten, och du har väl rätt att försvara dig!

BERTHA.

Jag ville bra gerna att det skedde, men jag vill inte ha någon befattning med saken. Jag vill kunna stå ren och svära på att jag är oskyldig.

ABEL.

Det ska du få! Jag sköter om saken.

BERTHA.

Hvad tror du han ville med hushållsboken? Han har aldrig begärt den förr! Är det några intriger han har för sig?

ABEL.

Joo! Det är nog något sådant. Han vill se efter om du uppfört på inkomsterna dina tre hundra francs du fick för taflan.

BERTHA.

Hvilken tafla?

ABEL.

Som du sålde åt madame Roubey.

BERTHA.

Hur vet du det?

ABEL.

Det har hela världen reda på!

BERTHA.

Och Axel med?

ABEL.

Ja det råkade jag tala om, därför att jag trodde han visste det. Det var rysligt oklokt af dig att inte säga honom det med detsamma.

BERTHA.

Rör det honom, om jag säljer!

ABEL.

Åhja, på visst sätt! Nog gör det väl det!

BERTHA.

Ja, då kommer jag att säga att jag inte ville göra honom ändå mera ledsen, efter som han redan haft den sorgen att jag kom in på salongen.

ABEL.

Strängt taget har han inte med dina inkomster att göra, efter som ni ha äktenskapsförord, och du har all anledning vara stram mot honom, om inte för annat så för att statuera ett exempel. Stå på dig, du, när han kommer med sina predikningar i qväll!

BERTHA.

Åh jag vet nog hur jag ska sköta honom. Men — en annan sak. Hur ska vi behandla Östermarkska affären?

ABEL.

Östermark, ja, det är min stora ovän. Låt mig ta hand om honom! Vi ha en räkning cuppgjord sen gammalt, han och jag. Var lugn du! Honom ska vi nog få bugt med, ty vi ha lagen på vår sida.

BERTHA.

Hvad ämnar du göra?

ABEL.

Vi ska konfrontera parterna, som det heter.

BERTHA.

Hvad betyder det?

ABEL.

Bjud hit fru Hall och båda hennes döttrar, så få vi se hur han kommer att se ut.

BERTHA.

Nej, ingen skandal i mitt hus!

ABEL.

Hvarför inte det? Kan du neka dig en sådan trumf. Är det krig, så ska man döda sina fiender, och inte såra dem bara. Och nu är det krig. Alltså!

BERTHA.

Ja men en far och hans hustru och döttrar som han inte sett på aderton år.

ABEL.

Nå så ska han få se dem nu.

BERTHA.

Du är förfärlig Abel!

ABEL.

Jag är litet starkare än du. Äktenskapet måtte ha mjukat upp dig! Lefver ni som gifta, hva?

BERTHA.

Så dum du är!

ABEL.

Du har retat Axel; du har trampat honom, men han kan bita dig i hälen ännu. Alltså!

BERTHA.

Tror du han vågar göra något?

ABEL.

Jag tror du får en scen när han kommer hem!

BERTHA.

Åh, jag ska nog ge igen!

ABEL.

Kan du det bara! Det der med chiffonier-
nyckeln var dumt. Så dumt!

BERTHA.

Kanske det var dumt. Men han blir nog
snäll igen, när han varit ute och luftat af sig.
Jag känner honom.

SJUNDE SCENEN.

DE FÖRRE, PIGAN (in med ett knyte).

PIGAN.

Det är ett bud här med en kostym till herrn!

BERTHA.

Jaså! Ge hit! Det är bra!

PIGAN.

Men det är väl till frun, efter som det är
fruntimmerskläder.

BERTHA.

Nej det är nog rätt! Det är till herrn.

PIGAN.

Nej kors, ska nu herrn gå i kjolar också!

BERTHA (går).

Hvarför inte det, när vi gå i kjolar. Adjö med dig! (Hon öppnar knytet och tar fram en spansk qvinnodrägt).

ABEL.

Ja, men det är bra påhittadt. Åh det är skönt att få hämmas sina dumheter.

ÅTTONDE SCENEN.

DE FÖRRE, WILLMER (med ett bud som bär paketer).

WILLMER (klädd i svart frack med hvita uppslag; blomma i knappålet; knäbyxor; röd halsduk; och veckade manchetter).

God afton, ä ni ensamma! Se här har du ljusen, och här ä buteljerna. En chartreuse och två vermouthe; här är två paket tobak och det andra.

BERTHA.

Nå men nu var du en snäll gosse, Gaga!

WILLMER.

Och här är qvitterade räkningen!

BERTHA.

Är hon qvitterad! Då har du lagt ut igen!

WILLMER.

Ja det hinner vi nog göra upp. Men skynda er nu, för gumman är väl snart här.

BERTHA.

Vill du vara snäll och slå upp buteljerna medan jag sätter i ljusen.

WILLMER.

Det vill jag visst det!

(BERTHA öppnar ljuspaketet vid bordet; WILLMER står bredvid och tar buteljerna ur deras papper).

ABEL.

Det der ser riktigt familjelikt ut. Du skulle allt ha blifvit en bra liten man du Gaga.

WILLMER (lägger sin hand om Berthas hals och kysser henne i nacken).

BERTHA (vänder sig om och slår honom en örfil).

Skäms du inte pojkvas! Hvad tar han sig till för slag?

ABEL.

Tål du det Gaga, så tål du knifven.

WILLMER (ursinnig).

Pojkvas? Vet du inte hvem jag är! Vet du inte att jag är en författare af rang!

BERTHA.

Du; som skrifver sån der smörja!

WILLMER.

Det var inte smörja när jag skref för er.

BERTHA.

Du skref upp det vi pratade, det var alltsammans!

WILLMER.

Akta dig Bertha; du vet att jag kan störta dig.

BERTHA.

Jaså du hotar, din lilla racka. Ska vi ta och basa opp gossen, Abel!

ABEL.

Bertha, tänk på hvad du säger!

WILLMER.

Jaså, jag har varit er racka och legat på ert släp; men jag kan bitas också!

BERTHA.

Får jag se på dina tänder!

WILLMER.

Nej, du ska få känna på dem!

BERTHA.

Jaså! Kom då! Kom!

ABEL.

Se så, lugnen er nu, innan ni ångrar er!

WILLMER (till Bertha).

Vet du hvad man har rätt att säga om ett gift fruntimmer, som mottager presenter af en ungherre.

BERTHA.

Presenter!

WILLMER.

I två år har du mottagit mina presenter.

BERTHA.

Presenter! Du skulle ha stryk ditt falska kryp, som har gått och hängt i kjolarna. Tror du inte att jag kan rå på dig!

WILLMER (med en axelryckning).

Jo, det är möjligt.

BERTHA.

Du vågar kasta skugga på en qvinnas heder.

WILLMER.

Heder! Hm! Du har heder af att jag fått köpa en del hushållssaker som du skrivit upp på din man.

BERTHA.

Gå ut ur mitt hus, usling!

WILLMER.

Ditt hus! Med kamrater räknar man inte så noga, men med fiender ska man räkna hårstrån! Och du ska få räkna mig med — äfventyrerska, lita på det! (Går).

NIONDE SCENEN.

BERTHA. ABEL.

ABEL.

Du kommer att stupa på din dumhet, Bertha!

Att låta en vän gå ifrån sig som fiende, det är farliga saker.

BERTHA.

Ah, låt honom komma! Han vågade kyssa mig! han vågade erinra mig att jag var en qvinna.

ABEL.

Vet du det tror jag alltid en man kommer att erinra sig! Du har lekt med elden.

BERTHA.

Elden! Ser man aldrig en man och en qvinna kunna lefva som kamrater utan att det ska bli eld.

ABEL.

Nej, vet du, så länge det fins två kön, så lär det allt bli brinna af!

BERTHA.

Ja, men det ska tas bort!

ABEL.

Ja — det *ska* . . . Försök!

TIONDE SCENEN.

DE FÖRRE. PIGAN.

PIGAN (håller igen sitt skratt).

Det är en fru derute, som kallar sig . . . Richard . . . Richard Wahlström!

BERTHA (går mot dörren).

Åh, Richard är här!

ABEL.

Nå då få vi öppna sammankomsten! — Nu gäller det om vi kan reda din härfva, Bertha!

BERTHA.

Reda'n eller klippa af den!

ABEL.

Eller fastna i den!

R i d å.

TREDJE AKTEN.

Samma dekoration som förra. Taklampan tänd. Månsken utanför på atelierfönstret. Kaminen är eldad.

FÖRSTA SCENEN.

BERTHA och **PIGAN**. (BERTHA klädd i en morgonrock af spetsar, syr på den spanska fruntimmerskostymen; PIGAN plisserar ett fräs).

BERTHA.

Det är inte roligt att sitta uppe och vänta sin man.

PIGAN.

Tror frun att herrn har roligare att sitta och vänta på frun. Det här är första gången han är ute ensam . . .

BERTHA.

Nå hvad gör han, när han sitter ensam hemma då?

PIGAN.

Han sitter och penslar på trästockar!

BERTHA.

Trästockar!

PIGAN.

Ja, han har stora högar med trä, som han målar på.

BERTHA.

Hm! Säg mig Ida, en sak. Har herrn aldrig varit närgången mot dig!

PIGAN.

Aldrig! Nej det är en ordentlig herre!

BERTHA.

Är det säkert det!

PIGAN (alldeles säkert).

Tror frun, jag är en sådan . . .

BERTHA.

Hvad är klockan nu?

PIGAN.

Hon är väl bortåt half tolf.

BERTHA.

Så! Då kan du gå och lägga dig.

PIGAN.

Blir frun inte mörkrädd bland alla de här benrangelen!

BERTHA.

Jag, mörkrädd! — Tyst nu gick det i porten!
Så, godnatt med dig!

PIGAN.

God natt frun! Sof godt! (Går).

ANDRA SCENEN.

BERTHA

ensam: lägger bort arbetet; kastar sig på kanapèn; ordnar spetsarne på morgonrocken. Derpå springer hon upp: skruftar ner lampan till hälften, återtar posituren på soffan och låtsas sofva. En paus; derpå kommer Axel in.

AXEL.

Är någon här? — Är Bertha här?

BERTHA (tyst).

AXEL (går fram till henne).

Sofver du?

BERTHA (mjukt).

Ah! Är det du min vän! God afton! Jag låg och slumrade af, och jag drömde så illa...

AXEL.

Det ljuger du, för jag såg genom gårdsfönstret när du intog den der ställningen på soffan.

BERTHA (rusar upp).

AXEL (lugnt).

Inga förförelsescener i nattrockar! Inga melodramer! Var sansad och hör på hvad jag har att säga dig! (Sätter sig på en stol midt på golvet.)

BERTHA.

Hvad har du att säga mig?

AXEL.

En hel mängd saker; men jag skall börja med slutet: vi måste upplösa det här konkubinatet.

BERTHA.

Hvad? (Kastar sig baklänges på soffan). Åh, min Gud
hvad får jag icke upplefva.

AXEL.

Gör inte hysteri, för då slår jag vattenkaraffen på dina spetsar!

BERTHA.

Detta är hämnden därför att jag besegrade dig, i en fri täflan.

AXEL.

Det står inte alls i sammanhang med den saken!

BERTHA.

Du har aldrig älskat mig!

AXEL.

Jo, jag har älskat dig, det var mitt enda motiv till att gifta mig med dig; men hvarför gifte du dig med mig? Derför att du hade dåliga affärer, och bleksot!

BERTHA.

Det är lycka att ingen hör oss!

AXEL.

Det vore ingen olycka om någon hörde oss. Jag har behandlat dig som en kamrat, med obegränsadt förtroende, och jag har äfven gjort små offer som du känner. — Har sme'n varit här?

BERTHA.

Nej, han kom aldrig!

AXEL.

Det behöfs inte heller. Jag har läst dina räkenskaper.

BERTHA.

Jaså du går och snokar i mina böcker.

AXEL.

Hushållsboken är gemensam! Du har fört upp falska utgiftsposter, och underlåtit införa inkomster.

BERTHA.

Ja se, vi få inte lära oss bokföring i skolorna.

AXEL.

Inte vi heller! Och hvad uppfostran beträffar har du fått mycket bättre sådan än jag: du har gått på seminarium, men jag har bara gått i en folkskola.

BERTHA.

Det är inte böckerna som uppfostra . . .

AXEL.

Nøj det är mödrarna! Men det är eget att de inte kunna lära döttrarne att bli hederliga . . .

BERTHA.

Hederliga! Jag undrar om inte de flesta brottslingarne träffas bland männen?

AXEL.

De flesta straffade, skall du säga, men bakom nittionio procent brottsliga män kan man med domaren fråga: où est la femme? — Men — för att återvända till dig. — Du har ljugit för mig hela vägen igenom, och till sist bedragit mig. Der

står till exempel tjugo francs färg i stället för tjugo francs frukost hos Marguery.

BERTHA.

Det är inte sant; den kosta bara tolf francs.

AXEL.

Alltså stoppat i fickan åtta! — Så har du inte tagit upp tre hundra francs för din sålda tafla.

BERTHA.

“Hvad qvinnan genom eget arbete förvärfvar, deröfver må hon och råda“. Står det i vår lag!

AXEL.

Det var ingen paradox alltså? Ingen monomani!

BERTHA.

Nej det måtte inte ha varit det!

AXEL.

Nå, vi ska inte vara småaktiga, du råder öfver ditt, och har rådt öfver mitt på ett oförsvarligt sätt. Tycker du inte ändå — kamrater emellan — att du borde ha talat om för mig att du sålt.

BERTHA.

Det angick dig inte.

AXEL.

Det angick mig inte! Nå då återstår bara att jag lägger in ansökan om skilsmessa.

BERTHA.

Skilsmessa! Tror du att jag tänker gå med skammen som en frånskild hustru! Tror du jag låter köra bort mig ur mitt hem, som en piga, den man skickar bort med sin koffert!

AXEL.

Jag skulle kunna låta kasta ut dig på gatan, om jag ville, men jag skall gå humant till väga och yrka skilsmessa på grund af oenighet!

BERTHA.

Du som talar så, du har aldrig älskat mig!

AXEL.

Svara mig: hvarför tror du jag tiggde om din hand?

BERTHA.

Derför att du ville att jag skulle älska dig.

AXEL.

O heliga, okränkbara, vördade fänighet! — Jag skulle kunna anklaga dig för förfalskning, ty du har gjort skuld hos Willmer och påfört mig beloppen.

BERTHA.

Ah, det lilla krypet har varit framme.

AXEL.

Jag skildes nyss från honom efter att ha betalt honom trehundrafemtio francs som *du* var skyldig honom. Men vi ska inte vara småaktiga i penningssakerna. Vi ha värre affärer ändå att uppgöra.

Du har låtit denna slyngel delvis betala mitt hushåll, och derigenom har du totalt förstört mitt anseende. Hvad har du gjort med pengarne?

BERTHA.

Det är lögn allt hvad du säger!

AXEL.

Du har förstört dem på fester?

BERTHA.

Nej jag har sparat dem; och det vet du inte hvad det är, slösare!

AXEL.

Ack, du sparsamma själ! Den der nattrocken kostar två hundra francs och min kostar tjugofem.

BERTHA.

Har du något mer att säga?

AXEL.

Inte mer än att du får vara betänkt på att försörja dig sjelf hädaneft. Jag vill icke längre rita trästockar och låta dig spara hop förtjensten.

BERTHA.

Jaså, du tror att du så lätt kommer ifrån de skyldigheter du iklädde dig när du narrade mig att bli din hustru. Det ska du få se!

AXEL.

Nu när jag fått upp ögonen börja förflutna händelser få en annan färg. Det förefaller mig nä-

stan som om du framkallade det der frieriet; det förefaller mig nästan som om jag då och då varit utsatt för hvad Ni kallar en förförelse; det synes mig numera som om jag råkat i händerna på en äfventyrerska som ville locka af mig pengarne på ett hôtél garni; det tycks mig nästan som om jag lefvat i laster, sedan jag förenades med dig! (Stiger upp). Nu när du står så der med ryggen åt mig och jag ser din nacke med det korta håret, är det — — — ja det är precis som om — husch! som om du var Judith och skänkt mig din kropp för att få ta hufvudet af mig. Se der ligger dräkten som jag skulle bära, som du ville förnedra mig med! Ja, för du kände att det var en förnedring att bära dessa vida veck, som skulle dölja för att reta, detta nerskurna lif som på korsettens tallrikar skulle bjuda ut varan. Nej! Der har du din kärlekslön igen, nu kastar jag min boja! (Kastar vigselringen).

BERTHA (ser på honom med förundran).

AXEL (stryker upp håret).

Du vågade inte se att jag hade högre panna än du, och därför lät jag håret dölja den, för att inte förödmjuka dig och skrämma dig! Men ser du, nu ska jag förödmjuka dig, och efter du inte ville nöja dig med att vara min jemlike, när jag sänkte mig, så ska du få vara mig underlägsen, som du är!

BERTHA.

Allt detta, all denna nobla hämd, därför att du var mig underlägsen!

AXEL.

Jag var dig öfverlägsen äfven då jag målade din tafla!

BERTHA.

Har du målat min tafla. Säg om det, och jag slår dig!

AXEL.

Du som föraktar den råa styrkan, är alltid den första att vädja till den! Slå du!

BERTHA.

Tror du inte jag rår! (Hon går emot honom).

AXEL (tar henne om båda handlofvarne med en hand och håller fast dem).

Nej det tror jag inte! Är du öfvertygad nu, att jag *äfvén* är den fysiskt öfverlägsne! Böj dig, eller bryter jag dig!

BERTHA.

Vågar du slå mig?

AXEL.

Hvarför inte? Jag vet inte mer än ett skäl hvarför jag inte skulle slå dig.

BERTHA.

Och det?

AXEL.

Att du är otillräknelig.

BERTHA (söker göra sig lös).

Ah, släpp mig!

AXEL.

När du bedt om förlåtelse! Så, på knä med dig! (Han bryter ner henne med ena handen.) Se nu opp till mig, nerifrån! Der är din plats, som du sjelf valt!

BERTHA (ger sig).

Axel, Axel! Jag känner inte igen dig, mer!
Är det du som svor att älska mig, du som bad
att få bära mig, att få lyfta mig.

AXEL.

Det är jag! Jag var stark då och trodde
mig ega kraft att göra det, men du klippte min
styrkas hår, medan jag lade mitt trötta hufvud i
ditt knä, du sög mitt bästa blod under sömnen —
och ändå räckte det nu till att kufva dig. Stig
upp och låt oss sluta deklamera. Vi ha affärer
att tala om!

BERTHA (upp: sätter sig på soffan och gråter).

AXEL.

Hvarför gråter du?

BERTHA.

Jag vet inte! Derför att jag är svag kanske!
(Bertha stunt spel hela tiden: markerande öfvergången).

AXEL.

Ser du, din styrka, det var jag! När jag tog
igen mitt, så hade du intet kvar. Du var som en
gummiboll som jag blåste upp; när jag släppte dig,
föll du ihop som en tom säck.

BERTHA (utan att se upp).

Jag vet icke om det är som du säger, men
sedan vi blefvo osams, har min styrka gått af mig!
Axel, vill du tro mig, jag har aldrig erfarit för
dig hvad jag nu känner!

AXEL.

Så, hvad känner du så?

BERTHA.

Det kan jag inte säga! Jag vet inte om det är att . . . älska, men.

AXEL.

Hvad menar du med älska! Är det inte som en stilla längtan att få äta mig lefvande en gång till. Du börjar älska mig! Hvarför icke förr, då jag var god emot dig! Godhet är dumhet, låtom oss vara elaka! Inte sant!

BERTHA.

Ja, var hellre lite elak, men var icke svag. (Upp). Axel, förlåt mig, men öfvergif mig inte. Älska mig! O, älska mig!

AXEL.

Det är för sent! I går, i morgse skulle jag ha fallit för dig, så som du nu står för mig, men nu är det för sent!

BERTHA.

Hvarför är det för sent nu?

AXEL.

Derför att jag i afton har brutit alla band, äfven det sista!

BERTHA (tar hans händer).

Hvad menar du?

AXEL.

Jag har varit dig otrogen!

BERTHA (far tillsammans).

Ah!

AXEL.

Det var det enda sättet att slita mig lös!

BERTHA (hämtar sig).

Hvem var hon?

AXEL.

En qvinna . . . (Paus).

BERTHA.

Hur såg hon ut?

AXEL.

Som en qvinna! Med långt hår, hög barm, etcetera! Du ska skona dig!

BERTHA.

Tror du jag är svartsjuk, på — en sådan.

AXEL.

En sådan, två sådana, många sådana!

BERTHA (hämtar andan).

Och i morgon äro våra vänner inbjudna. Vill du göra skandal och inställa bjudningen?

AXEL.

Nej, jag vill inte vara låg i min hämd! I

morgon hålla vi bjudningen, och i öfvermorgon skiljas våra vägar!

BERTHA.

Ja nu måste våra vägar skiljas! -- God natt!
(går till venstra dörren).

AXEL.

God natt! (går till högra dörren).

BERTHA (stannar).

Axel!

AXEL.

Ja!

BERTHA.

Ja, det var ingenting! -- Jo, vänta! (Går emot honom med knäppta händer) ... Älska mig, Axel! Älska mig!

AXEL.

Vill du dela med en annan?

BERTHA (paus).

Ja! Blott du älskar mig!

AXEL.

Nej, det kan jag inte. Du drar mig icke mer till dig som förr!

BERTHA.

Älska mig, af nåd! Jag är upprigtig nu, tror jag, ty eljes skulle jag aldrig förödmjuka mig så, så som jag gör, inför en man.

AXEL.

Om jag också hade medlidande med dig, kan jag icke befalla fram någon kärlek. Det är slut, det är dödt!

BERTHA

Jag tigger om en mans kärlek, jag en qvinna,
och han skjuter mig ifrån sig!

AXEL.

Hvarför inte! Vi kan också en gång få lof
att säga nej, fastän vi icke äro så kinkiga.

BERTHA.

En qvinna som bjuder ut sig åt en man och
får nej!

AXEL.

Känn på huru millioner ha känt det, när
de på knä tiggat om den nåden att få ge hvad den
andra tar emot! Känn det för hela ditt kön och
tala sedan om hur det kändes!

BERTHA (reser sig).

God natt! Alltså i öfvermorgon!

AXEL.

Och du vill ha festen i morgon, fortfarande?

BERTHA.

Ja, jag vill ha festen i morgon!

AXEL.

Godt! Alltså — i öfvermorgon!

(De gå åt hvar sitt håll som förut).

R i d å.

FJERDE AKTEN.

Samma dekoration som förra. Men glasörrarne till trädgården öppna. Solen skiner utanför och ateliern är starkt upplyst. Sidodörrarne till rummen stå uppslagna. I trädgården synes ett serveringsbord med glas och buteljer m. m.

(AXEL är klädd i svart bonjour utan orden; med uppstående krage och långhalsduk, samt har håret uppstruket. BERTHA: i mörk klädning, urskuren i fyrkant, med fichu och krås. Hon har en blomma på venstra axeln. CARL: civil med orden. Fröknarne HALL, extravagant och dyrbart klädda.

FÖRSTA SCENEN.

BERTHA in från trädgården. Blek och med blå skuggor omkring ögonen.

ABEL in från fonddörren. De omfamnas och kyssas.

BERTHA.

God dag, välkommen! Du kommer sent!

ABEL.

God dag.

BERTHA.

Och Gaga lofvade komma!

ABEL.

Alldeles afgjort. Han var ångerfull och bad om förlåtelse.

BERTHA (rättar på kråset).

ABEL.

Hvad är det med dig i dag? Det är någonting.

BERTHA.

Hur så? Hvad?

ABEL.

Du är inte lik dig! Du har . . . Bertha!
Du har . . .

BERTHA.

Prata inte!

ABEL.

Du har färg; du har glans i ögonen! Hvad?
Skulle? Och så blek? Bertha!

BERTHA.

Jag måste gå ut till mina gäster.

ABEL.

Säg, är Carl här och Östermark?

BERTHA.

Båda två äro ute i trädgården.

ABEL.

Och flickorna Hall, och frun?

BERTHA.

Frun kommer senare, men flickorna äro här,
inne i mitt rum.

ABEL.

Det här blir väl också bara pannkaka.

BERTHA.

Nej inte det här, du!

ANDRA SCENEN.

DE FÖRRE, WILLMER med en blombukett. Går fram till
BERTHA, kysser hennes hand och lämnar buketten.

WILLMER.

Förlåt! För min kärleks skull!

BERTHA.

Nej, inte därför, men — det är detsamma!
Jag vet inte — men i dag vill jag inte ha några
ovänner!

TREDJE SCENEN.

DE FÖRRE. AXEL.

BERTA och WILLMER förlägna.

AXEL (till Bertha, utan att låtsa om Willmer).

Förlåt! . . . Om jag störde!

BERTHA.

Inte alls!

AXEL.

Jag ville bara fråga om du har beställt super?

BERTHA.

Ja visst. Efter din önskan!

AXEL.

Ja jag bara ville veta det!

ABEL.

Så högtidliga ni se ut!

BERTHA och AXEL. GAGA går ut i trädgården.

ABEL.

Hör! Gaga! (Skyndar efter honom.)

FJERDE SCENEN.

BERTHA och AXEL.

AXEL.

Hvad har du beställt till supern?

BERTHA (ser på honom och ler).

Hummer och poulet.

AXEL (osäker).

Hvad ler du åt?

BERTHA.

Åt dina tankar.

AXEL.

Hvad tänker jag då?

BERTHA.

Du tänker på — åhnej jag vet det naturligtvis inte — såvida det inte skulle vara på den första supern vi hade som förlofvade på Djurgården, den vårqvällen då du hade friat . . .

AXEL.

Du hade friat . . .

BERTHA.

Axel! -- Och nu är det den sista; sista gången. Det var en kort sommar!

AXEL.

Väl kort; men solen kommer nog igen.

BERTHA.

Ja för dig som har solsken i hvar gata.

AXEL.

Hvad hindrar dig att söka värme vid samma brasa.

BERTHA.

Så kanske vi råkas igen, menar du, en afton vid lyktsken?

AXEL.

Det menade jag inte . . . men à la bonne heure! Det blir åtminstone ett fritt förhållande.

BERTHA.

Ja mycket fritt; i synnerhet för dig.

AXEL.

För dig också. Men behagligare för mig.

BERTHA.

Det är en nobel tanke.

AXEL.

Seså — — inte rifva upp det gamla! Vi talade om supern! Och vi få inte glömma våra gäster! Så! (går i sitt rum.)

BERTHA.

Om supern! Ja naturligtvis! Det var den vi skulle talat om. (Går in i sitt rum, upprörd.)

FEMTE SCENEN.

Fröknarne HALL in från trädgården. Sedan doktor

ÖSTERMARK.

Fröken AMELIE.

Det är tråkigt här?

Fröken THERÈSE.

Odrägligt tycker jag. Och värdfolket är inte just artiga.

Fröken AMELIE.

Frun är mig särdeles obehaglig. En så'n der med polka-hår!

Fröken THERÈSE.

Ja men det lär komma en löjtnant . . .

Fröken AMELIE.

Nå det var bra, för de här artisterna äro sådana frihandlare. Tyst, der ha vi bestämdt en diplomat . . . han ser så distinguerad ut. (De sätta sig på kanapén.)

DOKTORN (från trädgården, betraktar dem genom sin pincenez).

Jag har den äran mina damer. Hm! Man träffar så mycket landsmäninnor här. Fröknearne äro också artister? Måla kan jag tro?

Fröken AMELIE.

Nej vi måla inte!

DOKTORN.

Åh lite ändå! Här i Paris bruka alla damer måla — sig.

Fröken THERÈSE.

Det behöfva inte vi.

DOKTORN.

Fröknearne spela då?

Fröken AMELIE.

Spela?

DOKTORN.

Ja jag menar inte spela kort! Men spela lite göra alla damer.

Fröken AMELIE.

Ni har visst nyss kommit från landet, min herre.

DOKTORN.

Alldeles nyss, min fröken. Kan jag vara Er till någon tjänst?

Fröken THERÈSE.

Förlåt, vi vet inte med hvem vi ha den äran?

DOKTORN.

Fröknarne komma visst nyligen från Stockholm. Här i landet törs man tala vid hvarandra utan att begära borgen.

Fröken AMELIE.

Vi ha inte begärt någon borgen.

DOKTORN.

Hvad begär Ni då? Att få Er nyfikenhet tillfredsstäld. Nå, jag är en gammal husläkare och heter Andersson. Kanske jag nu kan få veta fröknarnes namn — — Karakteren behöfver jag inte.

Fröken THERÉSE.

Vi heta fröknarne Hall, om det kan intressera doktorn.

DOKTORN.

Hall? Hm! Jag har bestämdt hört det namnet förr. Förlåt, förlåter Ni en fråga? En något landtlig fråga?

Fröken AMELIE.

Genera Er inte!

DOKTORN.

Lefver fröknarnes far?

Fröken AMELIE.

Nej, han är död!

DOKTORN.

Jaså! Ja nu har jag gått så långt att det bara är att gå på. Herr Hall . . .

Fröken THERÈSE.

Vår far var intendent vid Brandförsäkringsverket i Göteborg.

DOKTORN.

Jaså! Då ber jag om ursäkt! — Det är roligt i Paris?

Fröken AMELIE.

Mycket! — Therèse har du sett hvar jag lagt min schal? Här drar så kallt. Reser sig.

Fröken THERÈSE.

Troligen lemnade du den i trädgårdspaviljongen . . . (reser sig).

DOKTORN (stiger upp).

Nej, gå inte ut. Får jag inte lof skall jag skaffa reda på den. — Nej, sitt stilla nu! Sitt bara stilla. (Går ut i trädgården).

SJETTE SCENEN.

FRÖKNARNE HALL. FRU HALL (från vänster temligen välbeskänt, med flammigt röda kinder och snubblande mål).

Fröken AMELIE.

Se der är mamma! Och sådan igen! Gud hvad skulle hon här att göra! — Hvad skulle du här att göra, mamma?

Fru HALL.

Tyst Ni! Jag kan vara här likaväl som Ni!

Fröken THERÈSE.

Hvarför har du druckit nu igen? Tänk om det kommer någon?

Fru HALL.

Inte har jag druckit! Så du pratar!

Fröken AMELIE.

Vi bli olyckliga om doktorn kommer igen och får se dig. Kom låt oss gå in här, kan du få ett glas vatten.

Fru HALL.

Det är vackert att behandla sin mor på det sättet, och säga att hon har druckit, säga det åt sin egen mor.

Fröken THERÈSE.

Prata inte, utan gå genast in! (Leder henne in till höger).

Fru HALL (motsträfvigt).

Att behandla sin mor på ett sådant sätt. Har Ni då ingen aktning för Er mor?

Fröken AMELIE.

Det är inte mycket det. Raska på nu! (De gå in till höger).

SJUNDE SCENEN.

AXEL och CARL från trädgården.

CARL.

Nå du ser dugtig ut, min kära Axel, och har ett manligare utseende än förr.

AXEL.

Ja jag har emanciperat mig!

CARL.

Det skulle du ha gjort med detsamma som jag.

AXEL.

Som du!

CARL.

Som jag. Jag intog genast min ställning som familjens chef och öfverhufvud, till hvilken plats jag fann mig kallad både på grund af mitt öfverlägsna förstånd och naturlig fallenhet.

AXEL.

Hvad tyckte din hustru om det?

CARL.

Vet du det glömde jag att fråga henne! Men att döma efter utseendet så fann hon det alldeles på sin plats. De ska ha rigtiga karlar bara, så blir det folk tillockmed af fruntimmer!

AXEL.

Men magten skulle väl delas åtminstone.

CARL.

Magt kan inte delas! Antingen lyda eller befalla. Antingen du eller jag! Jag föredrog jag för du, och hon fick finna sig.

AXEL.

Jaja! — Men hon hade ju pengar!

CARL.

Inte alls! Hon förde inte mer i boet än en matsked af silfver. Men hon begärde paktum på den; och det fick hon. Hon var principmenniska, ser du! — Men hon är snäll, så snäll, ser du, men så är jag också snäll mot henne. Det är roligt att vara gift tycker jag, hva? Och så lagar hon så rysligt god mat!

ÅTTONDE SCENEN.

DE FÖRRE. Frökname HALL (från höger).

AXEL.

Får jag lof att presentera! Löjtnant Stark, frökname Hall.

CARL.

Det var roligt att få göra fröknarnes . . .
(igenkänningsmin) bekantskap.

(Frökname HALL förlägna; niga och gå ut i trädgården).

CARL.

Hur ha dessa damer kommit hit?

AXEL.

Hur så! Det är väninnor till min hustru, och det är första gången de äro här. Känner du dem?

CARL.

Jo, något!

AXEL.

Hvad vill du säga?

CARL.

Hm! Jag träffade dem i Petersburg en natt!

AXEL.

En natt!

CARL.

Ja!

AXEL.

Är det inte ett misstag!

CARL.

Neej! Det är inte något misstag. Det var mycket bekanta damer i Petersburg!

AXEL.

Och Bertha släpper in dem här i mitt hus!

NIONDE SCENEN.

DE FÖRRE. BERTHA (inrusande).

BERTHA.

Hvad betyder detta! Ha ni skymfat flickorna?

AXEL.

Nej . . . men . . .

BERTHA.

De komma ut härifrån gråtande och förklara att de icke kunna stanna i dessa herrars sällskap! Hvad har händt?

AXEL.

Känner du dessa damer?

BERTHA.

Det är mina väninnor! Är det nog? Eller hur?

AXEL.

Inte fullt nog!

BERTHA.

Inte fullt. Nå, men om . . .

TIONDE SCENEN.

DE FÖRRE. DOKTOR ÖSTERMARK

(in från trädgården).

DOKTORN.

Hvad vill det här säga nu? Hvad har ni gjort åt de små flickorna, som sprang sin väg! Jag ville hjälpa dem på med kapporna, men de slog ifrån sig bara, och hade tårarne i ögonen.

CARL.

Jag måste fråga: är det Berthas väninnor?

BERTHA.

Ja, så är det! Men om icke mitt beskydd är tillräckligt, så kanske doktor Östermark ville taga dem under sitt, efter som han har en viss skyldighet till det.

CARL.

Här är ett misstag begånget. Du menar att

jag som haft förbindelse med dessa damer skulle uppträda som deras riddare.

BERTHA.

Hvad för slags förbindelse?

CARL.

En tillfällig, sådan man har med sådana damer!

BERTHA.

Sådana damer! Det ljuger du!

CARL.

Jag brukar inte ljuga!

DOKTORN.

Men jag förstår inte: hvad har jag med dessa damer att skaffa?

BERTHA.

Du ville helst icke ha något att skaffa med dina öfvergifna barn!

DOKTORN.

Det var inte mina barn. Jag förstår inte det här!

BERTHA.

Det var dina två döttrar med din frånskilda hustru.

DOKTORN.

Efter som du anser dig ha rätt att vara när-
gången och göra mina familjeförhållanden till föremål för offentlig granskning, så ska jag svara dig

offentligt! Du tyckes ha tagit reda på att jag icke är enkling, utan en frånskild. Godt! För tjugo år sedan upplöstes mitt äktenskap, som var barnlöst. Sedan har jag ingått en ny förbindelse och har i densamma ett barn, som nyss fyllt fem år. Dessa två vuxna flickor äro sålunda icke mina barn. Nu har du reda på det!

BERTHA.

Men din hustru kastade du ut i verlden . . .

DOKTORN.

Nej, så var det inte heller. Hon gick sin väg eller raglade om du så vill, och så fick hon halfva mina inkomster ända tills jag fick veta att hon -- -- nog sagdt. Kunde du ha ett begrepp om hvad det kostat mig i arbete och försakelser att underhålla två hushåll, skulle du besparat mig denna obehagliga stund, men det kan inte en sådan som du komma sig för att tänka ut. Mera behöfver du inte veta, helst hela denna sak inte angår dig!

BERTHA.

Det skulle roa mig veta hvarför din första hustru gick ifrån dig!

DOKTORN.

Jag tror inte det skulle roa dig höra att hon var stygg, småsinnad, lumpen, och att jag var för god emot henne! Tänk nu, du ömhjertade, fin-känsliga Bertha, tänk om det verkligen hade varit mina döttrar, dessa dina och Carls gemensamma väninnor; tänk huru mitt gamla hjerta skulle ha gladt sig åt att efter aderton år se igen dessa barn som jag burit på mina armar under sjukdomens långa natt. Och tänk om hon, min första kärlek, min hustru, med hvilken lifvet första gången blef

lif, hade mottagit din bjudning och kommit. Hvilken tacksam femte akt i den melodram du ville bjuda oss på, hvilken nobel hämd på en oskyldig. Tack min gamla vän, tack skall du ha för denna återbetalning af den vänskap jag visat dig.

BERTHA.

Återbetalning! Ja, jag vet att jag är skyldig dig . . . arvoden . . .

AXEL. CARL. DOKTORN.

Åh! Åh!

BERTHA.

Jag vet det! Jag vet det mycket väl!

AXEL. CARL. DOKTORN.

Nej, fy! Fy!

DOKTORN.

Nej, nu går jag min väg! Horrör! Jo du är en af rätta sorten! Ursäkta mig Axel, men jag kan inte hjälpa det!

BERTHA.

Det är en man den der, som låter sin hustru skymfas!

AXEL.

Jag ingriper inte i dina rättigheter hvarken till att skymfa eller skymfas!

(Musik i trädgården; guitar och italiensk sång).

Sångarne ha kommit, kanske herrskapet behagar stiga ut för att få litet harmoni ofvanpå detta!

ELFTE SCENEN.

Alla ut i trädgården. DOKTORN (ensam).

(Musiken från trädgården tränger dämpad in i rummet).

(DOKTORN går och betraktar teckningarna på högra väggen hän emot dörren till Axels rum; fru HALL träder ut, går med osäkra steg fram i rummet; stannar och sätter sig på en stol. Doktorn, som icke igenkänner henne, bugar sig).

Fru HALL.

Hvad är det för musik derute?

DOKTORN.

Det är Italienare, min fru!

Fru HALL.

Jaså; det är väl de der jag hörde i Monte Carlo

DOKTORN.

Åh det kanske fins flera Italienare!

Fru HALL.

Jag tror det är sjelfva Östermark! — Ja, det fans ingen som var så snar i svaren som han.

DOKTORN (fixerar henne).

Ah! — Tänk, att det fins saker . . . som . . . äro mindre fruktansvärda än fruktan! Det är du Carolina! Och detta är det ögonblick jag i aderton år flytt, drömt om, sökt, fruktat, önskat; önskat för att få känna slaget, och sedan icke ha något mera att frukta! (Han tar upp en liten flaska och fuktar tungan med några droppar). Var inte rädd, det är inte gift; i så här liten dosis. Det är för hjertat, ser du!

Fru HALL.

Ack det hjertat. Ja! Du hade så mycket af det du!

DOKTORN.

Det är eget att två gamla menskor inte kunna råkas hvart adertonde år utan att komma i gräl.

Fru HALL.

Det var alltid du, som grälade!

DOKTORN.

Ensam? Hva! — Ska vi sluta nu? — Jag måste försöka se på dig. (Tar en stol och sätter sig midt emot henne) Utan att darra!

Fru HALL.

Jag har blifvit gammal!

DOKTORN.

Man blir så; man har läst om det, hört det, sett det, känt det sjelf, men ändå är det hemskt Jag är också gammal!

Fru HALL.

Och du är lycklig med ditt nya — lif?

DOKTORN.

Upprigtigt sagdt: det är enahanda; annat, men temligen lika.

Fru HALL.

Det gamla kanske var bättre?

DOKTORN.

Nej det var inte bättre, efter som det var likadant, men det är frågan om det icke skulle ha varit bättre nu, blott och just därför att det var det gamla. Man blommar bara en gång och så går man i frö; det som kommer sen är bara lite efterslätter.

Och du? hur lefver du?

Fru HALL (förnärnad).

Hur jag lefver?

DOKTORN.

Förstå mig rätt! Är du nöjd med — ditt lif, jag menar — ah det ska vara så krångligt när man talar med fruntimmer. —

Fru HALL.

Nöjd? Hm!

DOKTORN.

Ja, du var aldrig nöjd! Men när man är ung så vill man ha allting prima, och så får man tertia när man är gammal. Nå! Du har sagt åt fru Alberg här att dina flickor voro mina barn!

Fru HALL.

Har jag! Det är osanning.

DOKTORN.

Ljuger fortfarande! — Förr, när jag var oförständig, lade jag dig det till last; men nu vet jag att det är ett naturfel. Du tror sjelf på hvad du ljuger, och ser du det är betänkligt! Men det hör inte hit! Tänker du gå, eller vill du att jag ska gå?

Fru HALL (reser sig).

Jag ska gå! (Faller ner på stolen och trefvar omkring sig).

DOKTORN.

Hvad! Drucken? — — — Tänk att det käns obehagligt, förfärligt obehagligt, åh! Fy, jag tror att jag blir gråtfärdig! — Carolina! Nej det här håller jag inte ut!

Fru HALL.

Jag är sjuk!

DOKTORN.

Ja man blir sjuk, när man dricker för mycket! Men! Detta var svårare än jag tänkt. Jag har dödat små ofödda barn för att rädda modren, och jag har känt dem skälfva i dödskamp, jag har sågat i lefvande muskler och sett mörgen krypa ut som smör ur friska ben, men aldrig har något gjort mig så ondt, sedan den dagen du gick. Då var det som om du gått bort med min ena lunga, så att jag bara kunde flämta med den andra! — Åh, nu tror jag att jag qväfs!

Fru HALL.

Hjelp mig ut härifrån! Det är så bråkigt här! Och jag vet inte hvad vi skulle här att göra. Ge mig din hand!

DOKTORN (leder henne till fonddörren).

Den gången var det jag, som bad om din hand; och den hvilade tungt öfver mig, den lilla fina handen. Den slog mig en gång i ansigtet, den fina hvita handen; och jag kysste den ändå. — Åh! Nu är den vissen och slår inte mer . . . Ah Dolce Napoli! Lifsglädje, hvart tog du vägen? Gick din väg som hon der! Som var min ungdomsbrud!

Fru HALL (i tamburdörren).

Hvar är min kappa?

DOKTORN (stänger dörren).

I tamburen, förmodligen. — Det är rysligt!
(Tänder en cigarr). Oh Dolce Napoli! Jag undrar om
det är så ljuft i den der kolerasjuka fiskarhamnen?
Blague! förmodligen! Blague! Blague! Brudar,
kärlek, Neapel, lifsglädje, antikveradt, modernt,
liberalt, konservativt, ideal, real, natural, blague,
blague!! Hela vägen!

TOLFTE SCENEN.

DOKTORN, AXEL, ABEL, WILLMER,
Fru STARCK.

Fru STARCK.

Hvart tar doktorn vägen?

DOKTORN.

Förlåt, det var bara ett litet qvi pro quo.
Här hade smugit sig in två främlingar, som vi
måste identifiera.

Fru STARCK.

Flickorna!

CARL.

Ja, det har du inte med att göra! Jag vet
inte; här känns som "fienden i luften!"

Fru STARCK.

Ack du ser alltid fiender, du, kära Carl.

CARL.

Nej, jag ser dem inte, men jag känner dem!

Fru STARCK.

Nå kom till din vän då, så ska hon försvara dig.

CARL.

Ack, du är alltid du snäll mot mig.

Fru STARCK.

Hvarför skulle jag inte vara det, när du menar så väl med mig!

TRETONDE SCENEN.

DE FÖRRE. Fondörrarne slås upp och två karlar bära in en tafla.
PIGAN.

AXEL.

Hvad är det för slag!

PIGAN.

Portvakten sa, att den skulle bäras in i atelieren, för han kunde inte ha den hos sig.

AXEL.

Hvad är det här för dumheter. Bär ut taflan!

PIGAN.

Frun har ju skickat efter sin tafla sjelf.

BERTHA.

Det är inte sant! För öfrigt är det inte min tafla. Det är herrns! Ställ den der!

(PIGAN och KARLARNE gå).

Kanske det inte är din, Axel? Få vi se!

AXEL (ställer sig för taflan).

BERTHA.

Gå undan lite, så få vi se!

AXEL (går undan).

Det är ett misstag!

BERTHA (skriker).

Hvad! Hvad är det! Det är ett misstag!
Hvad vill det säga! Det är min tafla, men, det
är Axels nummer. Ah! (Hon faller).

FJORTONDE SCENEN.

DE FÖRRE. DOKTORN och CARL bära in BERTHA
i hennes rum till venster. Fruntimmerna följa.

ABEL.

Hon dör!

Fru STARCK.

Hjelp Gud, hvad är detta! Stackars liten!
Doktor Östermark, gör då någonting! Säg någon-
ting! Och Axel som står alldeles handfallen.

AXEL och WILLMER ensamma.

AXEL.

Det har du gjort!

WILLMER.

Har jag?

AXEL (tar honom i örat).

Du, men inte alltsammans! Här ska du få din del. (Leder honom till dörren, som han öppnar med ena foten: med den andra sparkar han ut Willmer). Ut! —

WILLMER.

Det ska du få igen!

AXEL.

Det väntar jag mig!

FEMTONDE SCENEN.

AXEL, DOKTOR ÖSTERMARK, CARL.

DOKTORN.

Hvad var detta med taflan?

AXEL.

Det skulle föreställa svafvelsyra!

CARL.

Säg nu! Är du refuserad eller hon?

AXEL.

Jag är refuserad på hennes tafla! Jag ville hjälpa henne fram, som en god kamrat, och därför bytte jag om numren.

DOKTORN.

Ja, men här är något annat också! Hon säger att du inte älskar henne mer.

AXEL.

Det har hon rätt i. Så är det, och i morgon skiljas vi.

DOKTORN och CARL.

Skiljas?

AXEL.

Ja! Der det inte fins några band att slita, så lossnar det af sig sjelf. Det här var inte något äktenskap, det var bara samboning eller något ändå sämre!

DOKTORN.

Här är dålig luft! Kom, låt oss gå!

AXEL.

Ja, jag vill ut — ut härifrån. (De gå mot fonden).

SEXTONDE SCENEN.

DE FÖRRE. ABEL.

ABEL.

Hvad? Ska herrarne gå?

AXEL.

Förvånar det dig?

ABEL.

Får jag tala med dig!

AXEL.

Tala!

ABEL.

Vill du inte gå in till Bertha?

AXEL.

Nej!

ABEL.

Hvad har du gjort åt henne?

AXEL.

Jag har böjt henne!

ABEL.

Jag kan se det, för hon var blå om handlederna. Se på mig! — Det trodde jag dig aldrig om. Nå segrare, triumfera nu!

AXEL.

En oviss seger, som jag inte önskar för öfrigt!

ABEL.

Är du så säker på det? (Böjer sig hän emot honom och säger dämpadt).

Bertha älskar dig sedan — — — sedan du böjde henne.

AXEL.

Det vet jag. Men jag älskar inte henne längre.

ABEL.

Vill du inte gå in till henne.

AXEL.

Nej, det är slut (tar Doktors arm) kom!

ABEL.

Får jag inte helsa till Bertha?

AXEL.

Nej! Jo! Helsa henne, att jag föraktar henne och afskyr henne!

ABEL.

Farväl, min vän!

AXEL.

Farväl min fiende!

ABEL.

Fiende?

AXEL.

Kanske du är min vän?

ABEL.

Jag vet inte! Båda delarne; ingendera! Jag en bastard . . .

AXEL.

Det är vi väl alla efter som vi äro kroiserade af man och qvinna! Kanske du har älskat mig på ditt vis, efter som du ville skilja mig och Bertha.

ABEL (rullar en cigarrett).

Älskat! — Jag undrar hur det skulle vara att älska? Nej, jag kan inte älska; jag måtte vara lytt — — för det gladde mig att se på Er, tills den lyttes afund stack mig i brand. — Kanske du har älskat mig?

AXEL.

Nej på min ära! Du var för mig en trefflig

kamrat, som råkade vara klädd som qvinna; du gjorde aldrig intryck af att tillhöra ett annat kön; och kärleken, ser du, kan och får endast existera mellan individer af olika kön . . .

ABEL.

Könskärleken, ja!

AXEL.

Fins det någon annan då?

ABEL.

Jag vet inte! — Men det är bestämdt synd om mig! Och detta hat, detta förfärliga hat! Kanske det skulle gå bort, om ni inte vore så rädda för att älska oss, om ni inte vore så — hur ska jag säga nu — sedliga, heter det visst!

AXEL.

Nå men var då i Herrans namn litet älskvärdare, och styr inte ut er, så att man måste tänka på strafflagen när man ser er.

ABEL.

Tycker du att jag är så ryslig då?

AXEL.

Ja vet du, det får du ursäkta! men du är förfärlig!

SJUTONDE SCENEN.

DE FÖRRE. BERTHA.

BERTHA (till Axel).

Ämnar du gå?

AXEL.

Ja, nyss ämnade jag, men nu stannar jag!

BERTHA (mjukt).

Hvad? Du . . .

AXEL.

Jag stannar i mitt hem!

BERTHA.

I vårt . . . hem!

AXEL.

Nej i mitt! I min atelier, i mina möbler!

BERTHA.

Och jag?

AXEL.

Du får göra hur du behagar, men du ska veta hvad du riskerar! — Ser du, jag har inlagt ansökan om ett års skilnad i säng och säte. Stannar du, det vill säga söker du mig under denna tid, så har du att välja på fängelsestraff eller att anses som min mätress! Har du nu lust att stanna?

BERTHA.

Ah! — Är det lagen?

AXEL.

Det är lagen!

BERTHA.

Du kör ut mig således?

AXEL.

Nej, lagen!

BERTHA.

Och du tror jag är nöjd med det?

AXEL.

Det tror jag inte, för du blir inte nöjd förrän du fått lifvet ur mig.

BERTHA.

Axel! Så du talar! Om du visste hur jag... älskar dig!

AXEL.

Det finner jag inte orimligt, men jag älskar inte dig mer!

BERTHA (upp).

Derför att du älskar henne der!

AXEL.

Nej det gör jag visst inte! Har aldrig gjort det, och kommer aldrig att göra! Hvilken otrolig inbilskhet! Liksom det inte skulle finnas flera qvinnor och mera tilldragande än ni!

BERTHA.

Men hon älskar dig!

AXEL.

Det *kan* vara möjligt; jag tror till och med att hon har antydtt något sådant, ja jag vill minnas hon sa' det rent ut; hur var det nu?

BERTHA (slår om).

Du är verkligen den oförskämdaste människa, jag nånsin råkat!

AXEL.

Jo, jag skulle tro det!

BERTHA (tar på kappa och hatt).

Och nu tänker du lämna mig på gatan? Är det ditt allvar?

AXEL.

På gatan, eller hvar du behagar?

BERTHA (rasande).

Tror du, att en kvinna låter behandla sig på det sättet?

AXEL.

Du bad mig en gång glömma att du var kvinna. Nåväl! Jag har glömt det!

BERTHA.

Men vet du, att du har skyldigheter mot den som varit din hustru.

AXEL.

Betala alltså, för godt kamratskap? Hva? Lifränte-anstalt!

BERTHA.

Ja!

AXEL.

Här har du en månads förskott! (Lägger ett par sedlar på bordet).

BERTHA (tar pengarne och räknar dem).

Du har ändå någon heder i dig!

ABEL.

Farväl, Bertha, nu går jag!

BERTHA.

Vänta nu, så följer du mig!

ABEL.

Nej, nu följer jag dig inte längre.

BERTHA.

Hva? Hvarför det?

ABEL.

Nej, jag skäms!

BERTHA (förvånad).

Skäms?

ABEL.

Ja, jag skäms! Farväl! (Går).

BERTHA.

Jag förstår inte! — Farväl Axel! Tack för detta!
Äro vi vänner? (Håller hans hand).

AXEL.

Åtminstone är inte jag det! — Släpp min
hand, annars tror jag att du vill förföra mig igen!

BERTHA (går mot dörren).

AXEL (med en suck af lättnad).

Trefliga kamrater! Åh!

PIGAN (in från trädgårdsporten).

Mamsell väntar herrn!

AXEL.

Jaså! Jag är strax ledig!

BERTHA.

Är det den nya kamraten?

AXEL.

Nej det är ingen kamrat; det är älskarinnan!

BERTHA.

Och blifvande hustrun!

AXEL.

Kanske! Ty kamraterna vill jag ha på kafét,
men hemma vill jag ha min hustru! (Rörelse som för
att gå). Ursäkta!

BERTHA.

Farväl då! Träffas vi aldrig mer!

AXEL.

Jo bevars! — Men på kafét! Farväl

R i d å.

7 199





